

พระบรมฉายาลักษณ์ไปรศเกล้าฯ พระราชทาน

ทรงสืบ **วันเด็ก** ๒๕๑๕

วันเด็ก ๒๕๖๕

จัดพิมพ์โดย

คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติประจำปี ๒๕๖๕

๒ บาท

๖/๒๒

คำนำ

ในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๑๕ ซึ่งตรงกับวันเสาร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๕ คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ ได้มีมติให้ จัดพิมพ์หนังสือวันเด็กขึ้นเผยแพร่เช่นเดียวกับปีก่อน ๆ และได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือวันเด็ก ๒๕๑๕ ขึ้น ประกอบด้วย

๑. คุณหญิงอัมพร มีสุข	ประธานกรรมการ
๒. นางแม่นมาศ ขวาลิต	รองประธานกรรมการ
๓. คุณหญิงสุรีนาถ สุริยะ	กรรมการ
๔. นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ	กรรมการ
๕. นางสกลวย โรจนสโรช	กรรมการ
๖. นายแปลก สนธิรักษ์	กรรมการ
๗. นายจำลอง วุฒิจันทร์	กรรมการ
๘. นางเรืองอุไร กุศลาสัย	กรรมการ
๙. นางสุนัต ประภาสะวัต	กรรมการ
๑๐. นางเกหลง พานิช	กรรมการ
๑๑. นางช่อม แยมงาม	กรรมการ
๑๒. นางสาวบุญเจือ องค์กรประดิษฐ์	กรรมการ
๑๓. นางรัชณี ศรีไพรวรรณ	กรรมการ
๑๔. นายพนัส สุวรรณะบุญย์	กรรมการ
๑๕. นายประสงค์ พวงดอกไม้	กรรมการ
๑๖. นายสมาน ชาติยานนท์	กรรมการ
๑๗. นายสิริ เทศประสิทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
๑๘. นางประสพสุข นวลวิวัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

การจัดพิมพ์หนังสือวันเด็กขึ้นเผยแพร่เป็นประจำนั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งกิจกรรมหนึ่งในการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ เพราะนอกจากจะเป็นการเผยแพร่ความรู้ ความบันเทิง แก่เด็กแล้ว ยังได้นำผลกำไรจากการจำหน่ายหนังสือนี้ ไปใช้จ่ายในกิจการวันเด็กทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จัดเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กที่เรียนดีแต่ขาดทุน และสร้างถาวรวัตถุเพื่อเป็นประโยชน์แก่เด็กอีกด้วย

หนังสือวันเด็ก ๒๕๑๕ นี้ จัดขึ้นสำหรับผู้สนใจหลายระดับ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และผู้ใหญ่ผู้รักการอ่าน จึงรวบรวมเรื่องหลายประเภทลงตีพิมพ์ ได้แก่ เรื่องนิทาน เรื่องสั้น สารคดี ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ภาพยนตร์ ภาพประกอบภาพ และเพลง นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราโชวาท เพลงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา พระบรมฉายาลักษณ์ และพระฉายาลักษณ์อีกด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๑๕ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านตามสมควร และขอถือโอกาสขอบคุณคณะกรรมการจัดทำหนังสือวันเด็ก ๒๕๑๕ ผู้เขียนเรื่องที่ตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ และทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการจัดพิมพ์หนังสือนี้ โดยทั่วกัน.

พลเรือเอก

(นายบุญถิ่น อัตถากร)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ประธานคณะกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๑๕

สารบัญ

หน้า

๑. พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
๒. พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
๓. พระฉายาลักษณ์และเพลงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา
ที่มาของเพลงพระนิพนธ์นี้... หม่อมหลวงมนเฑียรทัต บุนนาค

๔. นิทาน

มหาปทุม	แปลก สนธิรักษ์	๑
เจ้าเงาะ	เรืองอุไร กุศลสัย	๑๐
กระรอกน้อย	สุนีท ประภาสวดี	๒๑

๕. ภาษาไทย

ความหมายของคำ	ฉันทิชัย กระแสสินธุ์	๓๑
คาราภาษาไทย	ฐะปะนีย์ นาครทรรพ	๔๓
ภาพยกลอนสำหรับหนูน้อย	ฐะปะนีย์ นาครทรรพ	๔๖

๖. คำประพันธ์ประกอบภาพ

๔๕

ศิษย์ผู้ครู

{ เกทหลง พานิช ประพันธ์ตามเรื่องเก่า
พนัส สุวรรณะบุญย์ เขียนภาพ
ประสงค์ พวงดอกไม้ เขียนภาพ

๗. เรื่องสั้น

เด็กขายขนมกล้วย	สลวย โรจนสโรช	๕๗
ชั่วโมงพิเศษ	ช่อม แยมงาม	๖๘
บทเรียนของสีดา	รัชนี ศรีไพรวรรณ	๗๗

๘. สารคดี

ประวัติศาสตร์ไทย	ศรีนาถ สุริยะ	๘๕
บูไม่รักบ้าน	เสนอ อินทรสุขศรี	๘๙
ไฟฟ้าในบรรยากาศ	สมาน ชาทิยานนท์	๑๐๓

๙. เพลง

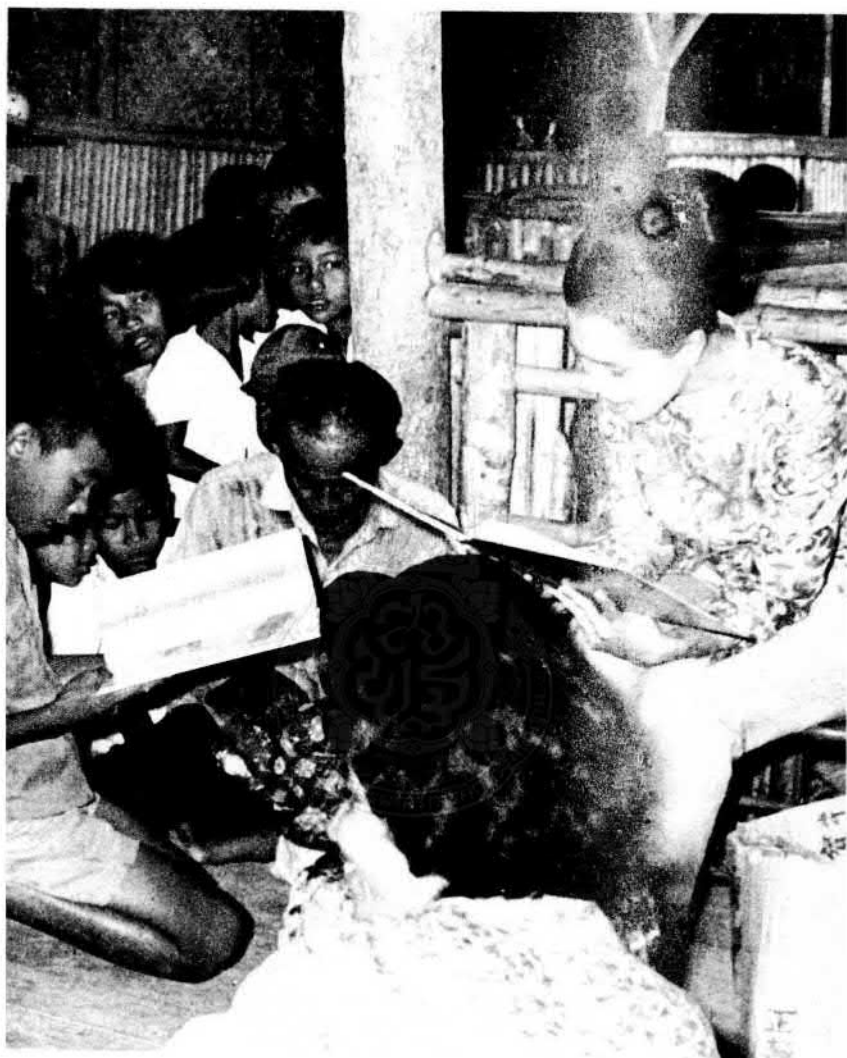
ประสพสุข นวลวิวัฒน์ รวบรวม	๑๑๐
กองไฟในวนา	ขวัญใจนักเรียน ป่าตองพงพี

การฝึกหัดอบรมตนเองให้มีวิชาความรู้
มีความเฉลียวฉลาดที่จะคิดจะทำด้วยเหตุผลและ
ความถูกต้อง เป็นกิจจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคน
ทุกคน เพราะเป็นเหตุสำคัญอย่างเดียวที่จะทำ
ให้มีพลังความสามารถเกิดขึ้นในตัว และจะนำ
พาชีวิตให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง และ
ความสำเร็จในสิ่งที่พอใจปรารถนา วัยเด็กนี้
เป็นวัยประเสริฐสุดสำหรับการศึกษาอบรมดังกล่าว
เด็กทุกคนจงอย่าปล่อยให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์.

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔

พระบรมฉายาลักษณ์โปรดเกล้า ฯ พระราชทาน

พระฉายาลักษณ์โปรดเกล้า ฯ พระราชทาน

เพลงส้มตำ

พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ต่อไปนี้จะกล่าว
คือส้มตำกินบ่อย
วิธทำง่าย
มันเป็นวิธ

ไปซื้อมะละกอ
สับสับเจาะเจาะ
ตำพริกกับกระเทียม
มะนาวน้ำปลาตาลทราย

ปรุงรสให้แน่นหน่อ
อ้อ! อ้อ! ส้มตำได้
มะเขือเทศเร็วเข้า
เสร็จสรรพแล้ว
กินกับข้าวเหนียว
กลิ่นหอมชวนชิว
จกตำราจั่ว
ใครหม่ำเกินอัครา
ขอนมอ้อสักนิค
ไก่ย่างคั่วเป็นไร

ถึงอาหารอร่อย
รสชาติแซบก็
จะบอกได้ต่อไป
พิเศษเหลือหลาย

ขนาดพอเหมาะเหมาะ
ไม่คั่งมากมาย
ชอคเค็มกลั่นลาย
น้ำตาลขบดาม

ได้มะละกอลงไป
กึ่งแห้งป็นของดี
เอาตัวผักยาวได้เร็ว
ชกออกจากครว
เทวนแจกให้ทั่ว
นานาธาตุไหล
ส้มตำลาวเอาตำรา
ระวังท้องจะพัง
แล้วจะคึกใจใหญ่
อร่อยแน่นอนจริงเอ

ศิริม ๐๕

ที่มาของเพลงพระนิพนธ์...

หม่อมหลวงปิ่นตบแต่ง บุนนาค.

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ทรงพอพระทัยในเพลงพื้นเมืองจำพวกเพลงลูกทุ่งมานานแล้ว ในคราวตามเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ไปประทับที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทรงฟังเพลงจำพวกหมอลำทางวิทยุเป็นประจำ ไม่เข้าพระทัยในข้อความเหล่านั้นดี แต่โปรดท่วงทำนองที่เป็นพื้นเมือง จึงกำหนดในพระทัยไว้ว่า ถ้ามีเพลงประเภทนี้ที่มีเนื้อร้องคนภาคกลาง ฟังเข้าใจได้ก็น่าจะดี

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงสิรินธรเทพรัตนสุตา โปรดเสวยอาหารแบบชาวตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ไก่ย่าง ส้มตำ ข้าวเหนียว โดยเฉพาะส้มตำนั้นทรงเห็นว่าวิธีทำน่าสนใจ ทรงศึกษาวิธีทำและปรุง จากข้าหลวงที่ทำเครื่องเสวยถวาย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกระแสรับสั่งกับทูลกระหม่อม ให้ทรงลองแต่งเพลงสักเพลงหนึ่ง ทูลกระหม่อมก็ทรงรับพระบรมราชโองการ พอเสด็จลงมาที่ประทับ ก็ทรงนิพนธ์ในทันทีทันนั้น ใช้เวลาไม่นาน เพลงส้มตำก็สำเร็จเป็นเพลงแรก ทรงใช้ทำนองแหล่ ไม่มีโน้ตแน่นอน เวลาทรงร้องครั้งแรกที่หอประชุมวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวงดนตรี อ.ส. เล่นนำมาก่อน ทุกครั้งการเล่นดนตรีนำเพลงส้มตำไม่เหมือนกัน แล้วแต่เทคนิคและอารมณ์ของนักดนตรีเป็นใหญ่ แต่เนื้อเพลงที่ทรงนิพนธ์นั้นไม่เปลี่ยนแปลง.

อมฤตขุม

• แปลก สนธิรักษ์ •

มีเมืองอยู่เมืองหนึ่งชื่อ อังควตึนคร พระเจ้าอังคเสนราช
เป็นกษัตริย์ครองเมือง พระมเหสีของพระองค์พระนามว่า สุมะขลา
ทรงพระโฉมงดงามยิ่งนัก ขณะที่พระนางทรงครรภ์ยังมีรูปทรงงาม
มากขึ้น

มีกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งพระนามว่า ภูมราษ (พระยาโอง)
ได้สดับข่าวเล่าลือถึงความงามของพระนางสุมะขลา ทรงดำริจะไปชิง
เอาพระนางมา จึงมีพระราชดำรัสให้เหล่าอำมาตย์เตรียมกองทัพแล้ว
ยกไปเมืองอังควตึนคร พักพลอยู่นอกเมือง ส่งราชทูตเข้าไปทูล
พระเจ้าอังคเสนราชว่า “เรากษัตริย์ภูมราษได้ยกกองทัพมาประชิด
อังควตึนครแล้ว ถ้าพระสหายทรงไคร้จะรบกับเรา ก็ขอให้จัดกองทัพ
ออกไปรบได้”

พระเจ้าอังคเสนราชได้สดับดังนั้น ก็สั่นพระเศียรทรงรำพึงว่า
“โอ! น่านาถ ราษฎรจะพากันพินาศเสียแล้วหนอ” ขณะนั้นก็มี
เสียงราษฎรร้องประกาศก้องอยู่ที่หน้าพระลานหลวงว่า “ข้าแต่พระองค์

พวกข้าพระพุทธเจ้าขอสละชีวิตถวายพระองค์ ขออาสาออกไปรบกับข้าศึกในบัดนี้ พระเจ้าข้า” พระเจ้าอังคเสนราชเสด็จออกประทับที่หน้าพระลานตรัสแก่ราษฎรว่า “เราขอขอบใจพวกเจ้า ที่อาสาจะไปรบกับข้าศึกครั้งนี้ แต่เราไม่อยากจะรบ เพราะการรบกันก็จะต้องฆ่าฟันกันเพื่อหวังชัยชนะ ประชาชนจะเดือดร้อนเพราะเราผู้เดียว เราจะขอสู้ข้าศึกด้วย ทาน ศีล และการสำรวมกาย วาจา ใจ เราไม่ต้องการใช้อาวุธ”

ราษฎรเหล่านั้นไม่เชื่อฟังพระราชดำรัส พวกนั้นออกจากพระนคร ครั้นไปถึงหมู่ข้าศึกก็ไม่รู้จะสู้ได้อย่างไร เพราะไม่มีผู้บังคับบัญชา ได้แต่มองหน้ากัน แล้วก็พากันหนีกลับ พระเจ้าอังคเสนราชทรงทราบดังนั้นก็ทรงสลดพระทัย จึงเสด็จเข้าไปหาพระนางสุเมขลาตรัสว่า “พระน้อง เวลานั้นทหารของพระเจ้ากุกุราชได้ยกมาประชิดพระนครของเรา พวกเหล่าอาสาเขาจะออกไปรบ พี่ห้ามเขา เขาไม่เชื่อฟัง ออกไปรบแพ้กกลับมา พี่จะอยู่ในพระนครนี้ไม่ได้แล้ว พระน้องจงรักษาตัวไว้ให้ต้อย่าได้ประมาท” พระนางสุเมขลาได้สดับพระราชดำรัสดังนั้นแทบสิ้นพระสติ กราบทูลว่า “ข้าแต่พระร่วมโพธิ์ทอง ไฉนพระทูลกระหม่อมจึงตรัสดังนั้นเล่า ? พระองค์เสด็จไปไหน หม่อมฉันก็จะตามเสด็จไปด้วย หากหม่อมฉันขาดพระองค์เสียแล้ว จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร ธรรมดาสตรีถึงจะมีญาติพี่น้องสักเท่าไร ๆ ถ้าเป็นหญิงหม้ายก็หมดงาม สตรีที่ดีเมื่อสามีตกลาย ก็

ร่วมยากด้วย เมื่อสามมีความสุขก็ร่วมสุขด้วย ดังนั้นหม่อมฉันจะ
ติดตามพระองค์ไปทุกฝั้วเฝ้าพะคะ”

พระเจ้าอังคเสนราช ได้สดับพระเสาวนีย์ของพระราชเทวีดังนั้น
ก็ทรงเห็นพระทัยของพระนาง จึงชวนกันเสด็จออกจากอังกวัดนคร
มุ่งพระพักตร์ตรงไปป่าหิมพานต์ พระนางสุเมขลาทรงเป็นกษัตริย์
สุขุมลชาติ ครั้นเสด็จดำเนินไป พระบาททั้งสองก็แตกพระโลหิตไหล
ค่อยๆ เสด็จดำเนินไปจนถึงแม่น้ำแห่งหนึ่ง พระเจ้าอังคเสนราชจึง
เอามาขัดเข้าเป็นแพ ทั้งสองพระองค์ก็เสด็จขึ้นบนแพพากันข้าม
แม่น้ำ เมื่อแพลอยมาถึงกลางแม่น้ำก็ถูกลมพัดกระหน่ำอย่างหนักจน
แพแตก ทั้งสองพระองค์ก็พลัดกันไปคนละทิศ แลไม่เห็นกัน
พระราชเทวีถูกคลื่นซัดขึ้นฝั่งได้ ทอดพระเนตรเห็นพระสามีโผล่ขึ้น
มาก็กังพระสุรเสียงอันดัง แต่ไม่สามารถจะช่วยพระสามีได้ จึงทรง
ตั้งสัตยาธิษฐานว่า “ข้าแต่เทพยเจ้าทั้งหลาย ข้าพเจ้ามีความจงรัก
ภักดีพระสามีตลอดเวลา ด้วยความสัจย์นี้ขอให้แม่น้ำจงกลายเป็น
ผืนแผ่นดิน ข้าพเจ้าจะได้ไปตามพระสามีได้สะดวก” พอจบคำ
อธิษฐานแม่น้ำก็แข็งขึ้นทันที พระราชเทวีดีพระทัยรีบเสด็จไปยึด
พระหัตถ์พระสามี พากันไปจากแม่น้ำ

พระเจ้าอังคเสนราช ทอดพระเนตรเห็นพระราชเทวีก็ทรง
สบายพระทัย พากันดำเนินต่อไป

ขณะนั้นท้าวสักกเทวราช พอลทราบเหตุจึงมีเทวบัญชาให้
 วิสสุกรรมเทพบุตรไปป่าหิมพานต์เนรมิตศาลาชั้นสองหลัง พร้อมด้วย
 เครื่องบริขารของนักบวช วิสสุกรรมเทพบุตรก็ได้ทำตามบัญชา จารึก
 อักษรไว้ที่หน้าศาลาว่า “ผู้ใดปรารถนาจะบรรพชา ผู้นั้นจงเข้าไป
 อาศัยในศาลานี้เถิด” ครั้นสองกษัตริย์เสด็จมาถึงศาลา ทรงอ่าน
 อักษรจารึก ก็ทรงทราบทั่ว ท้าวสักกเทวราชประทานให้ จึงเปิดประตู
 ศาลาเข้าไปข้างใน ทอดพระเนตรเห็นเครื่องบริขาร มีทั้งผ้าทำด้วย
 หนังเสือและไม้เท้า จึงทรงอธิษฐานเพศเป็นนักบวช ประทับอยู่ศาลา
 องค์ละหลัง พระราชเทวีทรงทำหน้าที่อุปฐาก จัดหาผลไม้มาให้เสวย

จะกล่าวย้อนไปถึงพระเจ้ากุกกุราช เมื่อมีชายชณะจึงเสด็จเข้าไป
 ในพระนคร ค้นหาพระนางสุเมชลามาจนทั่วพระราชมนเฑียรก็ไม่ทรง
 เห็น ครั้นทรงทราบจากฝ่ายในว่า พระนางได้เสด็จตามพระสามีไป
 พระเจ้ากุกกุราชจึงรับสั่งให้ยกทัพกลับเมือง

กษัตริย์ทั้งสองถือเพศเป็นนักบวชอยู่ในป่าหิมพานต์ด้วยความ
 ผาสุกเป็นเวลานาน พระเจ้าอังคเสนราชประจวบเสด็จสวรรคต
 ณ ที่นั้น

พระราชเทวีทรงเสียพระทัยมากที่พระสามีสวรรคต ทรงกันแสง
 รั้าให้ประหนึ่งคนเสียสติ เสด็จออกจากศาลาชนไม้แห้งมากองไว้ แล้ว
 ยกพระศพนั่งวางบนกองไม้ ทำพิธีถวายพระเพลิง เสร็จแล้วชำระ
 พระเศียรเกล้าเสด็จเข้าศาลาทรงเศรั้าโคกถึงพระสามีมิได้วันวัน

เวลาผ่านไปมาพระนางทรงพระครรภ์ครบกำหนดแล้วก็ประสูติพระราชโอรส ด้วยบุญญาภพของพระราชมารดา ขณะที่ประสูติออกมานั้นก็มียอดบัวขนาดใหญ่แทงงาจักรผุดขึ้นมารองรับพระบาทของพระกุมาร พระราชเทวีทรงดำริว่า “โอรสของเรามีบุญมาก จึงมียอดบัวเกิดขึ้นพร้อมกัน” จึงขนานนามพระโอรสว่า มหาปทุมกุมาร

เมื่อมหาปทุมกุมารเจริญวัยมีพระชันษาได้ ๑๖ ปี พระรูปพระโฉมงดงาม พระมารดาเลี้ยงดูพระกุมารด้วยรักไม่และผลไม้มันในบ้นั้น วันหนึ่ง พระมหาปทุมกุมาร ทูลถามพระมารดาว่า “แม่จ๋า พระบิดาของลูกชื่อไร อยู่ที่ไหนจ๊ะแม่” พระมารดาตรัสว่า “ลูกรัก บิดาของลูกเป็นกษัตริย์ พระนามว่าพระเจ้าอังคเสนราช บิดาของลูกเสด็จสวรรคตเสียแล้ว”

พระมหาปทุมกุมารสงสารพระมารดาที่ต้องเสด็จออกไปป่าหาผลไม้ทุกวัน จึงทูลพระมารดาว่า “แม่จ๋า ตั้งแต่นี้ไปแม่อย่าไปป่าหาผลไม้เลย ลูกจะไปหาเลี้ยงแม่เอง” พระมารดาได้สดับดังนั้น ทรงหัวนพระทัย ตรัสว่า “ลูกรัก ลูกจะไปป่าคนเดียวไม่ได้ดอกนะลูก เพราะในป่ามีสัตว์เหี้ยมโหดร้ายชุกชุม ถ้าลูกไปคนเดียวแม่ก็จะห่วง เป็นห่วง อย่าไปเลยนะลูก” พระมารดาห้ามอยู่อย่างนั้น พระกุมารก็นิ่ง ถึงเวลาพระนางก็ถือกระบี่เข้ากับเสียมเข้าป่า พระกุมารว่าฟังว่า

“ขอเทพเจ้าทั้งหลาย จงปล่อยคำของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
 ขอสละดวงหทัย ศรัทธา ลูกตา และถนตลอดจนเลือดเนื้อของ
 ข้าพเจ้า เพื่อบริการพระมารดา”

“ถ้ามารดาของเราได้รับอันตรายในป่า ใครเล่าจะส่งข่าวให้เรา เราควร
สะกดรอยพระบาทของพระมารดาให้รู้จักทางไว้” แล้วพระกุมารก็ออก
จากศาลาสะกดรอยพระบาทพระมารดาไป พอรู้ทางก็กลับ

พระราชเทวีเมื่อได้ผลไม้แล้ว พอถึงเวลาเย็นก็เสด็จกลับ
วันนั้นเกิดฝนตกหนัก ทุกทิศมีตมัวไปหมด พระนางจึงพักประทับอยู่
ที่โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง ที่โคนต้นไม้ นั้นมีจอมปลวกและมีงูอาศัยอยู่ใน
จอมปลวกตัวหนึ่ง งูนั้นได้กลิ่นมนุษย์จึงออกจากรูกัดเอาพระบาทของ
พระนาง ทรงเจ็บปวดด้วยพิษงู กันแสงคร่ำครวญ ทรงนึกถึงแต่
พระกุมาร ทรงทนพิษงูไม่ได้ก็สิ้นพระชนม์

พระกุมารทรงกระหม่อมพระเนตรเปี่ยม^๕ ขวาคลายเป็นนางบอก
เหตุว่า พระมารดากำลังได้รับทุกข์และทรงเห็นผิดสังเกตที่พระมารดา
ยังไม่กลับ จึงเสด็จออกจากศาลาไปตามรอยพระบาทของพระมารดา
ทรงกู่ร้องเรียกกิน ได้เสด็จไปจนถึงต้นไม้^๕ นั้น ทรงเห็นพระมารดา
บรรทมสิ้นพระชนม์ ลูบลำพระวรกายของพระมารดาก็ทรงทราบว่
ถูกงูกัด ทรงกันแสงรำพันถึงพระมารดาตั้งแต่หัวค่ำจนกระทั่งตีก้น
ทรงประกาศแก่ทวยเทพว่า “ขอเทพเจ้าทั้งหลาย จงฟังถ้อยคำของ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอสละดวงหทัย ศีรษะ ลูกตา และลิ้น ตลอดจน
เลือดเนื้อของข้าพเจ้าเพื่อรักษาพระมารดา”

ท้าวสักกเทวราชจึงแปลงเพศเป็นพราหมณ์เข้าไปหาพระกุมาร
ในกลางดึก ตรัสถามว่า “พ่อหนุ่ม พ่อชื่อไร ทำไมจึงมาอยู่ที่นี่”

พระกุมารตอบว่า “ท่านพราหมณ์ ข้าพเจ้าชื่อปทุมกุมาร มารดาของข้าพเจ้าถูกกัก ท่านช่วยบอกยาให้ข้าพเจ้าด้วยเถิด” พราหมณ์แปลงพูดว่า “ตุมกรปทุมกุมาร เรารู้จักยาทิพย์ ถ้าท่านได้ยาทิพย์มา มารดาของท่านก็จะได้ชีวิตคืน” พระปทุมกุมารถามว่า “ท่านพราหมณ์ ข้าพเจ้าจะได้ยาทิพย์จากไหน” พราหมณ์แปลงบอกว่า “ถ้าได้หัวใจมนุษย์ใส่เข้าไปในปากมารดาของท่าน มารดาก็จะฟื้นขึ้นทันที” พระกุมารดีใจ ขอสละหัวใจของตนให้ มองหาไม้ตม เมื่อพบแล้วจึงเนียนเอาหัวใจออกมาวางไว้ในมือพราหมณ์ พราหมณ์ก็ขยำหัวใจใส่เข้าปากพระราชเทวี ทันใดนั้นพระราชเทวีก็นอนหลับประทับนิ่ง พระกุมารทรงเห็นพระมารดาฟื้นขึ้นก็ดีพระทัย พอจะกราบทูลก็ทรงล้มสลบสติด้วยความเจ็บปวด

พระราชเทวีเห็นพระกุมารสิ้นพระชนม์ก็เสียพระทัยอย่างที่สุด ทรงกันแสงคร่ำครวญประหนึ่งว่าพระหฤทัยจะแตกทำลายลง พราหมณ์แปลงเห็นอาการของพระนางดังนั้นจึงพูดว่า “พระนางเจ้าอย่ามัวแต่เศร้าโศกเสียพระทัยไปเลย หากพระนางเจ้าปรารถนาจะให้พระกุมารมีชีวิต ก็จงทรงตั้งสัตยาธิษฐานขึ้นเถิด พระกุมารจะได้ชีวิตคืนมาเป็นแน่แท้” พระราชเทวีได้สดับดังนั้น จึงประณมพระหัตถ์อธิษฐานว่า “บุตรของข้าพเจ้าได้กระทำการที่ทำได้ยาก คือได้เชือดหัวใจเพื่อข้าพเจ้าผู้เป็นมารดาด้วยแรงกตัญญู ด้วยคำสัจย์นี้ขอให้บุตรของข้าพเจ้ากลับ

พนกีนชีวิตมาเกิด” พอจบคำอธิษฐานพรหมณ์แปลงก็เอายาทิพย์
สร่งที่พระวรกายของพระกุมาร ทันทันนั้นพระกุมารก็ลุกขึ้นถวายบังคม
พระมารดา

พรหมณ์แปลงจึงกลายเพศเป็นท้าวสักกเทวราช ประกาศว่า
“เราเป็นสักกเทวราช ได้เห็นการกระทำของท่านแล้ว ข้าพเจ้าขอ
นมัสการพระบาททั้งสองของท่าน ข้าพเจ้าขอลาก่อน” แล้วสักกเทวราช
ก็กลับไปยังเทพยสถานของตน

พระกุมารเชิญพระมารดาเสด็จกลับไปศาลา ตั้งแต่นั้นมา
พระกุมารก็เลี้ยงดูพระมารดาด้วยความเคารพตราบเท่ากาลอวสาน.

ด้วยชนกชนนีนั้นมีคุณ
อุ้มอุทรบ่อนข้าวเป็นเท่าไร
ถ้าเราดีมีจิตคิดอุปถัมภ์
จะปรากฏยศยิ่งสิ่งทั้งปวง

ได้การุญเลี้ยงรักษามาจนใหญ่
หมายจะได้ฟังพาริตาตวง
กุศลล้ำเลิศเท่าภูเขาลวง
กว่าจะลุล่วงถึงซึ่งพิมาน ฯ

จากสุภาษิตสอนหญิง ของท่านสุนทรภู่

เจ้าเงาะ

สี่สี ต. ประภาส-วัตร..
• เล่าจากนิทานชาดกและพระราชนิพนธ์...

ถึงแม้จะต้องพลัดพรากจากพระมารดามาแต่เล็กแต่น้อย พระ
สังข์ก็ไม่เคยลืมพระมารดาจันทเทวีผู้นำสงสาร อันความรักของแม่ที่มี
ต่อลูกและความรักของลูกที่มีต่อแม่นั้น ยากที่จะตัดขาดและไม่อาจหา
สิ่งใดเปรียบได้ในโลก ขณะนี้พระสังข์เติบโตเป็นหนุ่มใหญ่ สวมใส่
รูปเงาะเหาะมาในอากาศลอยลงบนภูเขาสูงเดินเงอะงะทำเช่อซ่า เทียว
ติดตามหาพระมารดาเรื่อยไปจนถึงเมืองท้าวสามล เจ้าเงาะเดินท่อมๆ
อยู่กลางนาใกล้ชายป่า มีโคบาลตัวน้อยๆ ล้อมหน้าล้อมหลังรุมล้อมเจ้า
เงาะอยู่เกรียวกราว

ทันใดนั้นเสนาอำมาตย์กลุ่มใหญ่ก็กรูกันเข้ามาล้อมเจ้าเงาะไว้
อำมาตย์คนหนึ่งร้องขึ้นว่า “เจ้าเงาะโบ้ ท่านท้าวสามลมีรับสั่งให้มา
จับตัวแกไปเดี๋ยวนี้”

“เรื่องอะไรกันล่ะท่าน ?” เจ้าเงาะถาม ทำทางเงอะงะ
นัยน์ตาพอง

“เหอ! เหอ!” อำมาตย์คนหนึ่งหัวเราะ “พระธิดาองค์ที่เจ็ดคนสุดท้ายนั้นนะซีแกเอ๊ย พระธิดารจนา โสภาเพียงนางในสวรรค์ เทียวแกเอ๊ย นางไม่ยอมมีคู่”

“ท่านท้าวสามลุตส่าห์ประกาศให้กษัตริย์ทั้งร้อยเอ็ดหัวเมืองมาประชุมกัน ให้พระธิดาเลือกคู่ พระธิดาก็ไม่ยอมเลือก ชื่อประกาศให้ผู้ชายทั้งหนุ่มแก่พ่อหม้ายชายโสดหมดทั้งเมืองทั่วแคว้นแคว้นแดนไหน ๆ มาให้เลือก นางก็ไม่เลือกใคร”

“ฮิ ฮิ เหลือแต่แกคนเดียวแหละ เจ้าเงาะ! มา มา ไปกับข้าเสียที ๆ! อย่าทำตัวแข็งทื่อ” อำมาตย์กระซอกตัวเจ้าเงาะ “มา! มา ไปกับเราเดี๋ยวนี้!”

“เราเป็นเคนบุรุษ อย่างยุ่งกับเราเลย” เจ้าเงาะตอบ ใจนึกถึงพระมารดาที่จะต้องตามหา

“หนอยแน่ เคนบุรุษ! อย่ามายุ่ง! ว่าเช่นนั้น” อำมาตย์หัวร่อแล้วตวาดเสียงดัง “นี่! แกนะไม่รู้ฤทธื์ท้าวสามลุตยังงี้! ท่านรับสั่งยังงี้ ใคร ๆ ก็ต้องทำตาม แกไม่ต้องคัดจรีตอกความเห็นมา! มา ไปกะข้าเดี๋ยวนี้!” อำมาตย์เงื้อดาบว่า รีบเข้าไปเจ้าเงาะจ้วงจาบหยาบคาย

เจ้าเงาะยืนเฉยทื่อ นัยน์ตาพอง แกล้งหยิบไม้เท้าขึ้นกวัดแกว่ง อำมาตย์สะดุ้งโหยงผละถอย โคมาลน้อย ๆ หัวเราะชอบใจ ตบมือให้เจ้าเงาะแล้วร้องว่า “เอาเลย พี่เงาะ! พี่เงาะ! เอาเลย!”

เจ้าเงาะยืนเฉยอยู่ท่ามกลางอำมาตย์ที่พากันตกใจจนสนลน
อำมาตย์คนหนึ่งยกมือไหว้ “ขอเชิญไปกับเราเถิดท่าน ถ้าท่านไม่ยอม
ไป พวกเราก็คงตายกันหมด”

เจ้าเงาะยืนอยู่ในหน้า ลตไม้เท้าลง และออกเดินไปกับหมู่
อำมาตย์เหล่านั้น โศบาลน้อยๆ ก็ร้องตะโกนตามหลังมาว่า “พี่เงาะ!
พี่เงาะ! ขอให้โชคคือนะพี่เงาะ!”

หมู่อำมาตย์พาเจ้าเงาะเข้าเมือง จนถึงเขตพระราชฐาน ท่าม
กลางคนทั้งหลายที่กำลังประชุมกันอยู่นั้น “เจ้าเงาะมาโน่นแล้ว!”
“เจ้าเงาะมาแล้ว” คนเชิงแซ่เบียดเสียดและชะเง้อคอคุ

เจ้าเงาะเหลือบไปที่บ้านพระแก้ว พิศดูพระธิดารจนานึกในใจ
ว่า “นี่หรือพระธิดาวิลาวัณย์ ผุดผาดผิวพรรณดังดวงเดือน งาม
ละม่อมพร้อมสันทันอินทรี นางในธรณีไม่มีเหมือน” แล้วท้าวเธอ
ก็ตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าเคยทำบุญสร้างสมกันมา ก็ขอให้พระธิดาเห็น
ความรักเคารพธรรมอันสูงสุดที่มีอยู่ในจิตใจของตน ขอให้นางเห็น
ธรรมะ อันเปรียบได้กับรูปทองผ่องอำไพที่ซ่อนอยู่ข้างในรูปเงาะนี้
ด้วยเถิด

ฝ่ายพระธิดารจนามองดูเจ้าเงาะแล้วสำรวจหน้าหน่อยหนึ่ง แต่
เห็นเจ้าเงาะนั่งนิ่งสงบ นางก็เพ่งดูด้วยความประหลาดใจ แล้วพระธิดา
ก็มองเห็นในทันทีนั่นเองว่า ชายคนนี้ “มีรูปสุวรรณอยู่ชั้นใน เอรูป
เงาะสวมไว้ให้คนหลง ใครใครไม่เห็นรูปทรง พระเป็นทองทั้งองค์
อร่ามตา” นางรจนาก็ตั้งจิตอธิษฐานว่าถ้าเคยทำบุญร่วมกันมา ก็ขอ

ให้พวงมาลัย^๕นลวยไปสวมหัตถ์ชายผู้^๕นด้วยเถิด นางยกพวงมาลาน^๕ขึ้น
จับเหนือเศียร แล้วโยนไปในอากาศ พวงมาลาน^๕ก็ตกลงสวมหัตถ์ขวา
ของเจ้าเงาะท่ามกลางความตกตะลึงพริ้งเพริดของคนทั้งหลาย

ท้าวสามลกระหึ่มบาท ทวาดล้น “อิรวณา! ทรลักษณ์อัปรีย
ไม่มีอาย! น่อกษัตริย์ทั้งหลายสิไม่รัก! กลับมาเลือกอ้ายเงาะทรพล
คนอุบาทว์ ทุด! ชั่วชาติ! อีชั่วชาติ!”

ท้าวสามลทั้งโกรธทั้งอายผู้คน แต่เป็นกษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืน
คำได้ จำต้องยกพระธิดาให้เจ้าเงาะ กระนั้นก็อดโทสะไว้ไม่ไหว
ทวาดซ้ำว่า “ไป! ไปให้พ้นหูพ้นตา อย่าให้กูเห็นหน้า” ตรัสแล้วบิต
พระแกลเสียทันที

รจนาน้าตานองหน้า กราบบาทอ้อลาพระบิดาพระมารดา
นางขวยเขินไม่อยากจะเดินตามเจ้าเงาะไป แต่พระบิดาก็รวหนกรับสั่ง
ไล่ก็จำต้องก้มหน้ารับกรรม นางก้าวอย่างอย่างไม่นั่นคงด้วยความเศร้า
โศก เจ้าเงาะทำเบิ่งใบ้ ตรงเข้าจูงหัตถ์นางไว้มั่น. ประคองพา
ออกเดินหน้าตาเฉยเหมือนไม่รู้สึสา ประชาชนทั้งหลายก็พากันจ้องดู
คนทั้งคู่ เจ้าเงาะทำไม่รู้ไม่ชี้ ไม่มองใคร ประคองนางเดินห่างออกไป
ห่างออกไป มุ่งสู่ป่าเขาลำเนาไพร ทั้งคนและโลกไว้เบื้องหลัง.....

เจ้าเงาะพา รจนาไปอยู่กระท่อมเชิงเขาใกล้ป่าใหญ่ อากาศบน
ภูเขาเย็นชื่น มีทั้งป่าทึบและหุบผาอันอุดม มีธารน้ำไหลรินไม่ขาดสาย
แต่ รจนาไม่เคยอยู่ใกล้ชีวิตกับธรรมชาติ ต้องพลัดพรากจากวังมาอยู่ป่า

เช่นนี้จึงใคร่ครวญนัก เจ้าเงาะรู้สึกสงสารจึงถอดเงาะออกขณะที่นางหันหลังให้

“ผีนพัครีมาทางนสิรจนา” พระสังข์ถึงหัตถ์ นางผลึก คิดว่าเงาะบ้าเหี้ยมแล้วเลยเหลือบเห็นพระสังข์เข้า นางตะลึง พระสังข์กอดประทับรับขวัญ “พี่เป็นโอรสพระยศวิมลก็จริงอยู่ แต่พี่พลัดพรากจากพระบิดามารดามาแต่เล็ก ๆ อย่าเศร้าสร้อยไปเลยน้องรัก พี่ว่าอยู่ป่าอย่างนี้สงบสุขแสนสบาย ใจก็อิ่มเอิบเต็มสมบูรณ์ได้ง่ายกว่าอยู่ในเมืองเป็นไหน ๆ ถ้าใจเราพอเพียง เราก็ไม่ใช่คนเข็ดใจนะน้องรัก” พระสังข์พูดชัดเจน สรุเสียงอ่อนโยน

.....ถ้าใจเราพอเพียง เราก็ไม่ใช่คนเข็ดใจนะน้องรัก....
เออ เน่ เจ้าเงาะผู้โง่เง่า! แท้ที่จริงก็คือพระรูปทองงามผ่องทั้งกายและใจผู้หนึ่ง พระองค์ช่างกระไรเลยยอมให้ใคร ๆ เขาเยาะเย้ยหยามหยันทั้ง ๆ ที่ฉลาดล้ำมนุษย์ รจนาคิด.... ให้ช่วยเขินละอายใจจริงซี.....เราเองนะแหละ ที่ยังหลงติดมาของโลกลหลงลามและยศจนเศร้าหมองไป... มาบัดนี้ได้สติ ก็เพราะพระองค์เมตตาประทานพรให้ชุ่มชื่นในธรรม รจนาน้ำตาไหลออกมาด้วยความปีติ กราบพระสวามีด้วยความจงรักภักดี

แต่เจ้าเงาะกับรจนาอยู่กระโจมชายป่าเป็นสุขได้ไม่นาน เหตุการณ์ร้ายก็เกิดขึ้นเข้ามา เพราะพระบิดาสามลยังอับอายผู้คน เคียดแค้นเจ้าเงาะอยู่ หกเขยกยังให้ท้าวเธออับอายชายพระพัทลุงยิ่งขึ้น หกเขยกกราบทูลว่า คนทั้งหลายครหานินทาว่า ท้าวสามลได้ลูกเขย

เป็นเงาะปลั๊กซ์ เป็นกาลกิณีบ้านเมือง ท้าวเธอจึงปรึกษากับ
 หกเชยคิดจะฆ่าเจ้าเงาะเสีย หกเชยก็เสียมสอนท่านพ่อตาว่าให้ทำกับ
 ทนเหมือนไม้ปรานีเท่า ๆ กับที่ทำกับเงาะป่า คนทั้งหลายจะได้ไม่ว่าได้
 ว่าเป็นพาล ท้าวสามลหลงเชื่อหกเชย หมกความละเอียดรอบาป ขาด
 ความยับยั้ง สั่งเสนาให้ไปบอกเจ้าเงาะเดี๋ยวนั้น ว่าให้หาปลาไปถวาย
 ท้าวสามลให้ได้ร้อยตัวในวันรุ่งขึ้น ลูกเชยคนโตหาไม่ได้ครบร้อยตัวใน
 วันเดียว ก็ฆ่าเสีย

“โอเอ๋ย พระบิตุเรศ...ไม่เวทนา จะคิดอ่าน...พาลฆ่า...
 ให้ตาย!” รจนาร่ำไห้ “หกเชยหกกษัตริย์นั้นมั่งมี เขาจะทุกข์อะไร
 หาปลาเดี๋ยวเดี๋ยวก็นำครบร้อย แต่นี่เรา...ผู้เมียสองคน...จนจะ
 ตาย จะหาปลาไปถวายที่ไหนหน้?” นางสะอื้น คร่ำครวญ กอดบาท
 พระสวามีไว้เหมือนเกรงจะสูญหาย “ถ้าพระรูปทองน้องบรรลย์ เมีย
 จะตามเข้าไปมิได้พริ้น จะให้เขาพิฆาตฟาดฟัน สู้ตายตามกันไม่คิด
 กลัว”

เจ้าเงาะพยุงรจนาร่ำไห้ กอดประทับจับน้ำตาให้ “ทำไมกับปลา
 แค่นี้้องอย่ากลัว สักแสนตัวพี่ก็ทำได้ พระคุณแม่พันธุรัตเคยสอน
 วิชาไว้ อย่าตกใจไปเลยน้องรัก”

ถึงวันรุ่งขึ้นแต่เช้าตรู่ เจ้าเงาะใส่เกือกแก้ว ถือไม้เท้าเหาะไป
 ยังฝั่งแม่น้ำใหญ่ ถอดเงาะออกซ่อนไว้ ประทับไต้ต้นไม้อันร่มรื่น
 ทำจิตสงบ ร่ายมนต์ที่แม่ยักษ์พันธุรัตสอนไว้ เรียกปลาทั่วสารทิศ
 ปลาจากลำน้ำทั้งปวงก็ว่ายมาชุมนุมกันอยู่ตรงหน้ากลาคกล้า ฝ่ายหกเชย

พร้อมบ่าวไพร่นับร้อยพาเรือหาปลาตั้งแต่เช้าจนเย็น หาไม่ได้เลยสักตัวเดียว จนมาถึงที่ที่พระสังข์ประทับอยู่ หกเขยก็ลงกราบคิดว่าเป็นเทวดาและวอนขอปลาคนละร้อย พระสังข์ข้มอยู่ในหน้า ตรัสเรียบๆ ว่า “ไม่ได้หรอก”

หกเขยอ้อนวอน เล่าความลำบากมายาวให้ทรงทราบ สรุปว่า “ถ้าไม่ได้ปลาไปคราวนี้ อุบายของพวกเกล้ากระหม่อมก็จะกลับเชือกคอตัวเอง พวกเกล้ากระหม่อมก็คงจะแพ้อ้ายเงาะจัญไร แทนที่มันจะตายพวกเกล้ากระหม่อมเองคงจะสิ้นชีวิต”

เออหนอ! ที่นี้รู้ละสินะว่าชีวิตใคร ใครก็รัก พระสังข์นึกใจใน “ถ้าเช่นนั้น ต้องขอแลกเปลี่ยนกับจุมุกของท่าน” พระสังข์ตรัสข้มๆ

หกเขยสะอึ้งโหยง หน้าเหวเก ผืนตอบว่า “พะ...ยะ...กะ...”

พระสังข์ขยับพระขรรค์ หกเขยตัวสั่นกๆ ชีขลาดตาขาวกลัวตายทั้งๆ ที่บาปนักตร้าย จะให้คนอื่นเขาถูกฆ่า แต่พระสังข์ก็อดสงสารมิได้ จึงใช้ปลายมีดสะกิดจุมุกหกเขยเพียงเล็ดออกซิบๆ หวังจะตัดสันตาน แล้วทรงอธิษฐานว่า “ปลาตัวไหนถึงที่ตาย ขอให้กระโดดโลดเต้นมาริมฝั่ง” ทรงแจกปลาให้หกเขยไปตามขอ

ตกเย็น เจ้าเงาะหาปลาเดินเท็งๆ เข้าไปในพระราชวัง โยนปลาลงตรงหน้าท้าวสามล หกเขยเพิ่งจะขึ้นจากเรือ หัวปลาเดินเร็วกว่า

เข้ามาให้พ่อตา มีบ่าวไพร่ตามเป็นพรวนแบกอวนแห เจ้าเงาะเดินยิ้ม
กริ้มมองพ่อตาและหกเขย

ท้าวสามลยั้งคดียิ่งแค่นใจ พาลจะฆ่าเจ้าเงาะเสียให้ได้ให้หาย
แค่น จึงเพทุบายบังคับหกเขยและเจ้าเงาะให้หาเนื้อมาถวายให้ทันใน
วันรุ่งขึ้น รจนารำให้ แต่เจ้าเงาะก็รอดตายเพราะมีวิชาของแม่พันธุรัต
เรียกเนื้อได้ ทั้งทราย กวาง ละมั่ง สมัน มากมายพากันวิ่งกลาคล่า
มาอออยู่ตรงหน้าพระสังข์ทอง หกเขยหาเนื้อไม่ได้จนตัวเดียว ต้อง
กราบกรานขออนุญาตจากพระสังข์ ครั้นท้าวเธอแกล้งถามไ้หกเขย
เลือกออกซิบ ๆ ตัดสันดานหกเขย แล้วให้เนื้อที่ถึงที่ตายไปคนละตัว
ตามขอ

บ่ายวันนั้นเจ้าเงาะแสนกลก็แบกเนื้อไปโยนให้พระพ่อตา
ตกเย็นหกเขยก็เดินกะย่องกะแย่งเข้ามาให้บ่าวไพร่แบกเนื้อมาถวายท้าว
สามล เป็นอันว่ากลอุบายของท้าวสามลที่คิดจะฆ่าเจ้าเงาะนั้นไม่เป็นผล
เพราะเจ้าเงาะมีวิชาแก้ไขรอดชีวิตได้ทุกครั้ง

ร้อนถึงพระอินทร์ พระอินทร์เล็งทิพเนตรเห็นว่าท้าวสามล
เป็นพาล ไม่ยุติธรรมต่อพระสังข์ จึงเหาะลงมาจากฟากฟ้า นำทัพมา
ล้อมพาราสามลไว้ ช่มชู้ทำให้ตีกลิสนัน ถ้าแพ้กัจะริบเอาบ้านเมืองเสีย

ท้าวสามลส่งหกเขยออกต่อสู้ กลับพ่ายแพ้พระอินทร์ไม่เป็น
ท่า ท้าวสามลจนปัญญาออกส่นขวัญหนี พระอินทร์ร้องว่า “ผู้ของ
ลูกสาวคนสุดท้าย ท้าทำไมไม่ส่งออกมาตีกลี” พระมเหสีมณฑาได้สติ
สะกิดพระสวามีว่าเจ้าเงาะนั้นมีความรู้ดีและกล้าหาญ ท้าวสามลจึงให้

นางไปตามเจ้าเงาะขอให้มาช่วย คราวนี้เจ้าเงาะใจอ่อนต้องช่วยพ่อตา จึงยอมถอดรูปเป็นพระสังข์ทอง ทั้งทำนท้าวสามลและนางมณฑาที่พระทัยนั้ ท้าวสามลนั้ตีพระทัยมากถึงกับตรัสว่า “แม่เจ้ามีชัยชนะกลี พ่อจะมอบบุรีให้ครอบครอง” แลพระสังข์คนตึกก็ตีกลีชนะพระอินทร์ จึงได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ครองพาราสามลพร้อมด้วยพระมเหสีรจนา เป็นที่รักของท้าวสามลนางมณฑาเป็นยิ่งนัก

แต่พระสังข์ทองไม่เคยลืมพระมารดาจันทเทวี จึงอำลาท้าวสามลนางมณฑาและรจนาไป เพื่อติดตามหาพระมารดา ลูกมัวแต่แก้ปัญหات่าง ๆ อยู่เพราะรักรจนา... บานั้แล้วพระแม่เจ้าจะอยู่ที่ไหน ไม่ได้ข่าวคราวเลยว่าจะยังทรงพระชนม์อยู่หรืออย่างไร... พระสังข์ครุ่นคิดขณะที่รอนแรมไปตามลำพังพระองค์เดียว

ฝ่ายท้าวยศวิมลนั้ก็ได้พระอินทร์องค์ใจดีรักความยุติธรรม พระองค์นั้ตามไปทรมานข่มขืนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี ให้รู้สึกนึกถึงความหลงใหลของตนเองที่หลงเชื่อพระสนมเอกจนล่อยแพลงนั้หย่อยสังข์ไปแต่เล็ก ๆ พระอินทร์เสด็จลงไปบอกว่าทำเช่นนั้นผิดมาก พระสังข์ยังไม่ตายเพราะกุศลกรรมที่คุ้มครองไว้ และเวลานั้ก็ได้เป็นกษัตริย์แล้ว ถ้าไม่ไปรับกลับมามาจะบันเียรท้าวยศวิมลเสีย ท้าวยศวิมลทรงทราบความจริงก็รู้สึกตัว หวลคิดถึงพระโอรส ความหลงใหลพระสนมก็เสื่อมคลายลง ถึงนางจะเพ็ดทูลอย่างไรก็ไม่เชื่อ กริ้วโกรธตะเพิดส่งทรงรับพระมเหสีจันทเทวีจากบ้อมปราการ ออกติดตามหาพระโอรสกันตามประสาพ่อแม่ที่รักลูก พลอมแปลงพระองค์เป็นนายกะตาสองคน

พเนจรอนแรมเป็นหนทางไกลหลายสิบวัน จนมาถึงบ้านธนชัย
เศรษฐี ท่านเศรษฐีผู้ใจดีก็เชื้อเชิญยายกะตาให้พักแรม ยายสมควรทำ
กับข้าวเป็นคนครัวอยู่ ณ ที่นั้น

ฝ่ายพระสังข์ก็ออกติดตามหาพระมารดาจนถึงบ้านธนชัย
เศรษฐี ได้หยุดพักค้างแรมตามคำเชิญของท่านเศรษฐีผู้ใจดี

พระนางจันทเทวีมองเห็นพระสังข์เข้าก็เอะใจว่าคล้าย ๆ กับ
ลูกน้อยหอยสังข์ ลูกรักของแม่! เอ! แต่จะใช่หรือไม่หนอ... นาง
รำพึง พลองบรรจงสลักชั้นผักเจ็ดชั้น เป็นเรื่องราวแต่หนหลังนับ
ตั้งแต่ลูกน้อยหอยสังข์เกิด จนจากพรากกันไป... ลูกน้อยหอยสังข์ที่
รักยิ่ง ดวงใจของแม่...

พระสังข์เสวยแกงผัก เห็นชั้นสลักก็สงสัย ตักชั้นผักขึ้นเพ่งดู
รูปแม่หอยสังข์ขึ้นไป... พระสังข์หยิบชั้นผักขึ้นถือไว้ พระเนตร
พร่ำด้วยน้ำตา... ออกเดินหาพระชนนี

แม่แก่ไปมากแลบอบบางนัก ยืนแอบอยู่เงียบ ๆ ข้างบาน
ประตู พระสังข์ตรงไปกอด พระนางจันทเทวีโผผวาเข้าหาลูกน้อย
หอยสังข์ซึ่งบัดนี้โตใหญ่ล่ำสันนัก ลูกรักของแม่..... ลูกรักของแม่
พระนางรำพันอยู่ในใจ ความสุขอะไรเล่าจะเท่าความสุขของแม่ใน
ขณะนี้ แม่ได้ลูกชายสุดที่รักของแม่กลับคืนมาแน่แล้วหรือ เป็น
ความจริงแน่หรือ หรือว่าฝันไป แม่เหมือนตายแล้วเกิดใหม่ นับแต่นั้น
ไปแม่จะนอนตายคาหลัก เออ แม่เป็นสุขจริง ๆ ลูกเอ๋ย แม่เป็นสุข...
ความสุขมันเบียดทับหัวใจของแม่ ความทุกข์เก่า ๆ และความสุข

ปัจจุบันประดังกันขึ้นมาในหัวอก ความสุขท่วมท้นหัวใจ พระนาง
 น้ำตาไหลพราก สะอื้นชักออกมาด้วยความตื่นตันพูดอะไรไม่ออก เลย
 เป็นลมสลบแน่นิ่งไปในวงแขนของโอรส

โอ้ พระมารดา.....ลูกเหมือนละลายทั้งแม่ไปเสียนาน.....
 พระสังข์มองดูแม่ด้วยความรัก ประคองพระมารดาไว้มัน ค่อยๆ ซะโลม
 ลูบด้วยน้ำเย็น พระแม่พนมมือตื้นตันเห็นลูกน้อยหอยสังข์ขมิ้นปลอบใจ
 ให้อบอุ่น แม่ยิ้มและชี้ให้ลูกดูพ่อ ท้าวยศวิมลนั่งก้มพักตร์อยู่ใกล้ๆ
 ประคองพระสังข์ก้มกราบบาทพระบิดา ท้าวยศวิมลสวมกอดพระโอรส
 พึมพำว่า “ลูกรัก ขออภัยแก่พ่อด้วย” พระสังข์กอดพ่อไว้ “ลูก
 ไม่ได้เคยคิดโกรธเสียดังพ่อด้วยเรื่องใดๆ” พระบิดายิ้มทักน้ำตา

แล้วเหตุการณ์ทั้งปวงก็กลับคืนดี พระสังข์นำพระชนกชนนี
 ไปเมืองสามล ได้พบกับท้าวสามล นางมณฑาและนางรจนา ท้าว
 ยศวิมลของค์โอรสกลับบ้านกลับเมืองพร้อมด้วยพระนางรจนา โดย
 ยินยอมให้สัญญาท้าวสามล ว่าจะให้พระสังข์และนางรจนามาเยี่ยมท้าว
 สามลได้ทุกโอกาส แล้วท้าวยศวิมลก็จัดขบวนเสด็จมารับพระโอรส
 ท้าวสามลก็ไม่ยอมแพ้ จัดขบวนส่งเสด็จพระสังข์ทองและพระมเหสี
 รจนา ทั้งสองทัพจึงร่วมกันแห่แห่นเป็นขบวนมโหฬารพันลึก
 เกริกก้องกัมปนาท นับแต่นั้นมาทั้งสองประเทศก็ราบรื่นเป็นสุขตลอด
 กาลนาน.

กระรอกน้อย

เรื่องเล่า กุศลสัย.

กระรอกเป็นสัตว์สี่เท้า อยู่ในตระกูลสัตว์ที่ใช้ฟันเจาะหรือแทะอาหารกินเช่นเดียวกับกระแท แต่หางของมันเป็นพวง ชอบอาศัยอยู่ตามต้นไม้ กระโดดไปกระโดดมาได้เก่ง และชอบกินผลไม้ จะขอเล่านิทานเรื่องเกี่ยวกับกระรอกนี้ให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง พอเป็นของขวัญเนื่องในวันเด็กปี ๒๕๑๕ นี้

“กระรอกน้อย” ในเรื่องนี้ คงจะไม่ค่อยเหมือนกระรอกในบ้านเมืองเรานัก เพราะอะไรนะหรือ? ก็เพราะว่ามันเป็นกระรอกอินเดียนะสิ กระรอกอินเดียเป็นอย่างไร? กระรอกในอินเดียมีแถบสีขาวอยู่บนหลังของมัน ๓ แถบ ยาวตั้งแต่คอไปจนจรดถึงโคนหางทีเดียว หากมีใครอยากจะทราบว่ามันจริงเป็นเช่นนั้น ก็ขอเชิญเรามาทางนี้ มาฟังนิทานเรื่อง “กระรอกน้อย” กันเถิด.

เชื่อว่าพวกเราคงได้ทราบเรื่องพระราม พระลักษมณ์ และนางสีดากันมาแล้วทั้งนั้น พระรามเป็นโอรสแห่งกษัตริย์อโยธยา ต้องถูกเนรเทศออกไปเดินป่าอยู่เป็นเวลานานถึง ๑๔ ปี โดยมีนางสีดา

ผู้เป็นชายา และพระลักษมณ์ผู้เป็นอนุชาติดตามไปด้วย ระหว่างที่เดินป่าอยู่นั้น นางสามะนักขา ยักษ์หญิงหม้ายผู้เป็นน้องสาวทศกัณฐ์ ได้พบกับพระรามเข้าไปในกลางป่า ก็อยากจะได้ไว้เป็นสามี จึงเข้าทำร้ายนางสีดา เพื่อจะแย่งพระรามไปครอบครอง แต่พระลักษมณ์ขัดขวางไว้ได้ โดยตัดมือ ตัดหู และตัดจมูกของนางเสีย นางจึงแค้นแค้น โดยไปทูลทศกัณฐ์ให้ทราบถึงความงามของนางสีดา เพื่อยั่วยุให้ทศกัณฐ์หลงนางสีดา จะได้เอานางไปไว้ที่อื่นเสียให้พ้นหูพ้นตา

ปรากฏว่าทศกัณฐ์ก็หลงนางจริงๆ จนถึงกับวางอุบาย ใช้มารีศแปลงเป็นกวางทองไปล่อ นางสีดาเห็นกวางทองงามประหลาดล้ำ จึงอ่อนน้อมขอให้พระรามช่วยจับให้ กวางทองแปลงคือมารีศก็เลยถูกพระรามยิง แล้วแกล้งร้องให้เป็นเสียงพระรามร้องว่า “เจ้าลักษมณ์เอ๋ย! ช่วยพี่ด้วย!” พระลักษมณ์ก็เลยจำต้องทิ้งนางสีดาไว้คนเดียว แล้วตนเองรีบตามไปช่วยพระราม ทศกัณฐ์จึงฉวยโอกาสนั้นลักพานางสีดาไปไว้ยังกรุงลงกา สาเหตุนี้แหละที่ทำให้ “พระรามโทนโทงเที้ยวระทมใจ” ต้องออกติดตามหานางไปเป็นเวลานานตามจำนวนปีที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

ระหว่างที่ท่องเทียวตามหานางสีดาอยู่ในป่าทึบทุกวันนี้ ครึ่งหนึ่งพระรามและพระลักษมณ์ได้เดินทางมาถึงยัง นลคร หรือ ภูเขาสิคราม อันเป็นนิवासสถานของพญาวานรสุครีพ พร้อมทั้งเหล่าวานรบริวารทั้งหลาย สุครีพได้เล่าให้พระรามและพระศรีอูษะฟังว่า เมื่อไม่กี่วันก่อนหน้านั้น ตนได้เห็นหญิงสาวร่างงามผู้หนึ่ง

ถูกชายหน้าตาตุร่ายมีลักษณะท่าทางคล้าย ท้าวรวณ คือ พญาราพณ์ หรือทศกัณฐ์ พญายักษ์แห่งนครลังกา จุตลากคร่าตัวเข้าไปในป่าลึก..... ด้วยความกลัวแกมกับความเคียดแค้น หญิงสาวผู้นั้นได้ส่งเสียงร้องขอความช่วยเหลือจนถึงก้องกังวานไปทั่วทั้งป่า แล้วชายหน้าตาตุร่ายคนนั้นก็ได้บังคับให้นางขึ้นบุษบกหรือรถสวรรค์ไปกับมันด้วย

ขณะที่รถสวรรค์ไผ่ขึ้นสู่ฟากฟ้าจะล่องลอยลับเข้ากลีบเมฆไป หญิงสาวผู้นั้นก็ได้ขว้างห่อผ้าแพรเล็ก ๆ ซึ่งมีอาภรณ์เครื่องประดับของนางอยู่ข้างในนั้นลงมายังพื้นดิน ห่อนั้นพญาวานรสุกรีฟได้เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี และได้นำมาแสดงให้พระรามดูด้วย ทันทีที่ได้เห็น พระรามก็ “ชลนัยน์ไหลคลอกลองพระเนตร” เพราะทรงจำได้ว่าเป็นของนางสีดาชายาอัครราชของพระองค์ คำบอกเล่าของสุกรีฟยิ่งทำให้พระรามแน่วพระทัยว่า มันผู้นั้นจะเป็นใครอื่นไปไม่ได้เป็นอันขาด นอกเสียจากทศกัณฐ์จอมยักษ์แห่งกรุงลงกา ผู้บังอาจข่มเหงนำพระทัยพระองค์ด้วยการลอบลักบังคับเอาตัวนางสีดาไปตั้งได้กล่าวแล้ว

ครั้นแล้ว พระรามก็ตรัสเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นให้พญาสุกรีฟฟังโดยละเอียด พญาวานรสุกรีฟพร้อมทั้งบริวารวานรทั้งหลายมีความเห็นอกเห็นใจพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งหมดจึงได้พากันอาสาสมัครเข้าช่วยพระรามปราบทศกัณฐ์ ทั้งนี้เพื่ออรรถไฉนซึ่งความยุติธรรม และเพื่อเป็นบทเรียนมิให้ผู้อื่นประพฤติชั่วร้ายอีกต่อไป

ต่อจากนั้น การเตรียมเพื่อการสงครามก็เริ่มดำเนินไปอย่างสุดเหวี่ยง สุครีพได้ให้ หนุมาน ทหารเอกของตนจัดทัพเตรียมบุกเกาะลังกา ซึ่งอยู่ห่างจากผืนแผ่นดินใหญ่อินเดียลงไปทางทิศใต้เล็กน้อย กองทัพของพระรามพระลักษมณ์อันมีวามรน้อยใหญ่เป็นกำลัง จำเป็นต้องข้ามช่องแคบซึ่งแยกเกาะลังกาออกจากผืนแผ่นดินอินเดียไปเสียก่อน แล้วจึงจะเข้าโจมตีที่มั่นของทศกัณฐ์ได้

ครั้นเมื่อได้เดินทางลงไปจนถึงปลายแผ่นดินที่อยู่ติดกับฝั่งทะเลแล้ว กองทัพวานรก็จับปัญหา ไม่ทราบว่าจะข้ามทะเลไปให้ถึงเกาะลังกาได้อย่างไร แต่แล้ว พระสมุทร ผู้เป็นเทพเจ้าแห่งทะเลก็มาปรากฏร่างให้เห็น แล้วตรัสกับพระรามว่า

“ดูก่อน! เจ้าชายแห่งนครโยธยา! ถ้าหากว่าท่านต้องการจะนำกองทัพของท่านข้ามไปยังฝั่งข้างโน้นแล้วไซ้ร้ ท่านควรจะต้องทำอย่างที่เราแนะนำ จึงจะได้รับผลสำเร็จ นั่นก็คือท่านต้องระดมกำลังกองทัพวานรของท่าน สร้างหรือจองถนนขึ้นด้วยดินและหินจากฝั่งข้างนี้ไปให้ถึงฝั่งข้างโน้น เมื่อท่านทำงานชิ้นนี้สำเร็จแล้ว กองทัพของท่านก็จะสามารถข้ามไปได้ แล้วชัยชนะก็จะเป็นของท่านในที่สุด เพราะฉะนั้นขอท่านจงรีบลงมือทำงานนี้เสียแต่ ณ บัดนี้เถิด”

พูดเสร็จ พระสมุทรก็อันตรธานลงใต้พื้นน้ำไป

คำแนะนำของพระสมุทรเป็นกำลังใจแก่พระรามอย่างมหาศาล พระองค์รีบตรัสบอกให้พญาวานรสุครีพมีบัญชาแก่กองทัพวานร ให้รีบลงมือปฏิบัติงานตามคำแนะนำนั้นโดยด่วน

ครั้นแล้ว วานรใหญ่่น้อยบรรดาที่เป็นบริวารของสุครีพต่างก็
 กุลิกุจอกันชนกันหินจากโขดเขาซึ่งอยู่ริมฝั่งทะเล มาถมทิ้งลงใน
 ช่องแคบระหว่างแผ่นดินอินเดีย (หรือชมพูทวีป) กับเกาะลังกา
 เพื่อจงเป็นถนนให้กองทัพวานรข้ามไปได้ งานได้ดำเนินไปอย่างรีบ
 รวดตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน

จนกระทั่งบรรดาเทวดาและมนุษย์ต่างก็ต้องพิศวงงงงวยในงาน
 มหัศจรรย์นั้นเป็นที่ยิ่ง เพราะว่าเป็งานที่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี
 จากวานรทุกๆ เหล่า นับด้วยจำนวนหมื่นๆ แสนๆ พระรามพระลักษมณ์
 อีกทั้งพญาวานรสุครีพและหนุมาน ต่างก็พอใจในความสมักระมาณ
 สามัคคีครั้งนั้นเป็นที่สุด นี่แหละหนอ.... พลังแห่งความสามัคคี!

วันหนึ่ง ขณะที่พระรามกำลังยื่นทอศพระเนตรดูกองทัพวานร
 ชนหินไปจงถนนกันอย่างจำละหวั่นอยู่นั้น พระองค์ได้เลื้อบไปเห็น
 กระรอกน้อยตัวหนึ่งกำลังคาบก้อนกรวดวิ่งจี๋ไปทางชายทะเล.....
 เมื่อถึงชายน้ำก็ทิ้งก้อนกรวดลงไปในน้ำ แล้วก็วิ่งจี๋กลับมาคาบกรวด
 ก้อนใหม่ไปทิ้งอีก..... ทิ้งอีก.... ทิ้งอีก.... ทำอยู่เช่นนั้นโดยไม่เห็น
 แก่เหน็ดแก่เหนื่อย พระรามให้รู้สึกตื้นตันพระทัยเป็นอย่างยิ่งเมื่อได้
 เห็นความภักดีของสัตว์ตัวเล็ก ๆ เช่นกระรอกน้อยนี้ ซึ่งความจริง
 แล้วก็ไม่มีกำลังวังชาอะไรมากนัก

บริเวณที่กระรอกน้อยวิ่งไปวิ่งมาช่วยคาบก้อนกรวดมาถมทะเล
 สร้างถนนอยู่นั้น หาได้มีแต่กระรอกน้อยเพียงตัวเดียวไม่ หากยังมี

วานรน้อยใหญ่จำนวนมากมายสุมที่คณน่านับ ล้วนแต่กำลังว่าวุ่นอยู่
กับงานอันเดียวกันดังที่ได้พรรณามาแล้วทั้งนั้น เพราะฉะนั้นจึง
เกิดปัญหาขึ้นในเวลาที่กระรอกน้อยวิ่งไปวิ่งมากระทำการ “จองถนน”
กับเขาอยู่ด้วย คือเกิดไป “จ๊ะเอ๋” เข้ากับวานรตัวหนึ่งซึ่งกำลังแบกหิน
ก้อนใหญ่มาจากภูเขา... อารามจะหลบไม่ให้ไปเหยียบตัวกระรอกน้อย
เข้า วานรตัวนั้นจึงเซไป และก็เกือบจะล้มลงพร้อมด้วยหินก้อนมหึมา
ก้อนนั้น พอลงตัวได้เจ้าวานรก็โยนก้อนหินลงบนพื้นดิน แล้วพูด
กับกระรอกน้อยด้วยน้ำเสียงกระซก ๆ ว่า

“เจ๊กครอก! นี่เนะ เจ้ากระรอกน้อย! เจ้ามายุ่งอะไรกับ
เขาที่นี้ด้วยเล่า ? เจ้ารู้ไหมว่าชะตาของเจ้านะจวนจะขาดเสียแล้ว
ตั้งแต่เมื่อตะกัณ ? นี่ตัวเราหลบทันนะ มิฉะนั้นตัวเจ้าก็คงจะแบน
ติดดินไปแล้ว เจ๊กครอก! หลีกไปให้พ้นจากที่นี้เนะ อย่ามายุ่งกับ
เขาเลย เขาจะทำงานกัน!”

เจ้ากระรอกน้อยนั่งลง เอาเท้าหน้าทั้งสองงอขึ้นแล้วตอบ
อย่างสงบเสียงมึนแจ่มตัวว่า

“พี่วานรจ๋า! ฉันขอโทษเถิด พี่อย่าโกรธฉันเลย ฉันไม่ได้
เจตนาจะกีดขวางอะไรพี่หรอก ไหนๆเรื่องมันก็แล้วไปแล้ว ฉันเอง
ก็ปรารถนาที่จะมีส่วนช่วยพระรามผู้เลิศบุรุษปราบทศกัณฐ์กะเขาบ้าง
จะได้พาเอาพระภักวดีสี่ตากลับคืนมาให้ได้ เรามีความมุ่งหวังเช่นเดียว
กันนะจะพี่ คราวหน้าคราวหลังขอให้เราใช้ความพยายามระมัดระวังกัน
หน่อยก็แล้วกัน”

“เจียกครอก! หนอยเนาะ! เจ้ากระรอกน้อย! น้าหน้าอย่างเจ้านะหรือจะมาช่วยอะไรเขาได้?” เจ้าวานรถามอย่างเย้ยหยัน

“ได้สิจะพี่ ฉันมีส่วนช่วยด้วย นี่ไง! ฉันช่วยคาบก้อนกรวดไปถมทะเล” ว่าพลางเจ้ากระรอกน้อยก็ใช้เท้าหน้าขว้างให้ตุ๊กก้อนกรวดที่มันกำลังอมอยู่ในปากของมัน

“ฮะ ๆ! ฮะ ๆ! ช่วยคาบก้อนกรวด!” เจ้าวานรหัวเราะลั่นระหว่างนั้นก็ไถ่มีวานรตัวอื่น ๆ เข้ามาห้อมล้อมมุงดูการไถ่เพียงระหว่างลิงตัวแรกกับกระรอกน้อยกันเป็นจำนวนมาก

เจ้าจ้อตัวแรกหันหน้าไปทางเพื่อน ๆ จ้อด้วยกัน แล้วก็ถามขึ้นว่า “เจียกครอก! เป็นไง? สหายจ้อทั้งหลาย! ไต่ยีนใหม่เจ้ากระรอกน้อยเขาว่าเขาช่วยพระรามจองถนนด้วยการคาบก้อนกรวดไปถมในทะเล ฮะ ๆ! ฮะ ๆ! ตั้งแต่ออกจากท้องพ่อท้องแม่ กันยังไม่เคยไต่ยีนอะไรซับซ้อนมากเหมือนอย่างงี้เลย! ฮะ ๆ! ฮะ ๆ!” ว่าแล้วเจ้าจ้อก็เอามือกุมท้องหัวเราะคิกคักจนตัวงอ พลอยให้เจ้าจ้อตัวอื่น ๆ หัวเราะประสานเสียงตามกันไปด้วยอย่างสนุกสนาน.....

“เจียกครอก! เจ้าเปี้ยกเอ๊ย!” เพื่อนจ้ออีกตัวหนึ่งพูดสอดขึ้นมา “นี่เจ้าคิดว่าพระรามท่านต้องการความช่วยเหลือจากเจ้านักหรือ? ทะเลนั่นเนาะ เขาถมกันด้วยหินก้อนใหญ่ ๆ โว้ย! ไม่ใช่ด้วยก้อนกรวดก้อนเล็ก ๆ อย่างที่เจ้าคาบอยู่ในปากนั่นหรือ! เจียกครอก! ไป! กลับบ้านไปอยู่กับลูกกับเมียเถิดไป!”

“พุทอะไรงี้งั้นละ พี่จ้อ? ฉันตัวเล็ก กำลังน้อย ฉันก็ช่วยออกแรงตามประสาของฉันนะสิ พวกพี่ตัวใหญ่ๆ กำลังมากๆ ย่อมทำได้มากกว่าฉัน จะทำยังไงได้เล่า? รูปธรรมนามธรรมนี่ พระผู้เป็นเจ้าของท่านสร้างฉันมาตัวท่านนี่นา ที่ฉันมาสงสารพระรามท่าน ฉันก็อดที่จะช่วยท่านตามความสามารถของฉันไม่ได้” กระรอกน้อยตอบอย่างสุภาพและถ่อมตัวเต็มที่

“เจียกครอก! พอแล้ว—พอแล้ว เจ้าเปยก! ไม่ต้องสาธยายโวหารอะไรให้มากไปกว่านี้หรอก” เจ้าวอกอีกตัวหนึ่งพูดพร้อมกับโบกมือเป็นเครื่องหมายไม่ให้กระรอกน้อยพุทอะไรรี้อีกต่อไป

“เจียกครอก! นี่นะ เจ้ากระรอกน้อย! เราขอบอกเจ้าแต่เพียงว่า พวกเรากำลังทำงานกันจริงๆ นะ ไม่ใช่ทำเล่นๆ เพราะฉะนั้นเจ้าจงออกไปให้พ้นจากที่นี่เสียเถิด อย่าได้มาเกะกะขวางทางพวกเรากันเลย ถ้าไม่อย่างนั้นละก็...เจียกครอก!” เจ้าจ้อตัวนั้นพูดเสริมอย่างหัวนๆ ทำท่าเอาจริง

แต่กระรอกน้อยก็หาได้ปฏิบัติตามคำบงการของพวกวอกทั้งหลายไม่ มันยังคงวิ่งไปคาบก้อนกรวดมาทิ้งในทะเล แล้วก็วิ่งกลับมากลับไปอีกเช่นเคย แม้ครั้งแล้วครั้งเล่า พวกเจ้าวอกทั้งหลายจะกัดกันจนมันต้องออกไปนอกเส้นทางทำงานก็ตาม แต่มันก็คงเวียนมาอีกโดยไม่ยอมย่อท้อหรือยอมแพ้แก่ความพยายามกัดกันของพวกวานรทั้งหลายเลย

ในที่สุด วานรหนุ่มตัวหนึ่งก็เกิดบันดาลโทสะขึ้นมา จึงจับ เจ้ากระรอกน้อยนั้นโยนทิ้งไปในทะเล โดยหมายมั่นปั้นมือจะฆ่าเสียให้ตาย แต่ขณะที่ตัวลอยอยู่ในกลางอากาศนั้น.... เจ้ากระรอกน้อยได้เปล่งเสียงร้องขึ้นมาว่า “โอราม! ราม!” ทันใดนั้นด้วยเดชะบารมีของพระราม เจ้ากระรอกน้อยก็ตกลงมาที่แท่นพระบาทของพระราม ผู้ยืนทอดพระเนตรดูเหตุการณ์อยู่ใกล้ ๆ

พระรามผู้เลิศบุรุษบรรจงอุ้มเจ้ากระรอกน้อยขึ้นมากระชับแน่นไว้กับพระทรวง แล้วตรัสบอกพลลิงเหล่านั้นว่า “ดูก่อน วานรทั้งหลาย! ขอพวกท่านจงอย่าได้ดูแคลนบรรดาผู้ที่ต่ำต้อยด้อยกำลังกว่าเรา ทุกคนควรจะปฏิบัติหน้าที่และการงานตามกำลังความสามารถของตน โดยเฉพาะสำหรับเรานั้น กำลังกายไม่สำคัญเท่ากับความเห็นอกเห็นใจ และความซื่อสัตย์จงรักภักดี กระรอกตัวนี้ แม้ร่างกายจะเล็กและกำลังจะน้อย แต่น้ำใจของเขานั้นเปี่ยมไปด้วยไมตรีจิตคิดอยากจะช่วยเหลือเรา เพราะฉะนั้นขอพวกท่านจงรับความปรารถนาดีของเขาไว้ ตามกำลังความสามารถที่เขาจะพึงมีพึงให้เราได้เถิด ขอจงอย่าได้คิดรังเกียจเสียจนเกินไปเลย ”

รับสั่งเสร็จ พระรามก็ประคองกระรอกน้อยที่อยู่ในอุ้งหัตถ์ยกขึ้นให้สูง แล้วตรัสว่า “นี่นะเจ้าสัตว์น้อยผู้มีน้ำใจใหญ่! เรารู้สึกซาบซึ้งตรึงใจเป็นอย่างยิ่งในไมตรีจิตมิตรภาพของเจ้า ขอเจ้าจงได้รับพรจากเรา ผู้ซึ่งเจ้ารักและสงสารไว้ ณ ที่นี้ด้วยเถิด ”

ตรัสพลางพระรามก็ใช้นิ้วพระหัตถ์ลูบไล่ไปตามหลังอันนุ่มนวล
ของกระรอกน้อยด้วยความปรานี ตั้งแต่ต้นคอลงไปจนถึงโคนหาง
เสร็จแล้วพระองค์ก็บรรจงปล่อยเจ้าสัตว์ตัวน้อยนั้นลงกับพื้นดิน ทันใด
นั้น..... บรรดาผู้ที่ชุมนุมอยู่เหตุการณ์อยู่ ต่างก็พากันได้รับความ
อัศจรรย์ใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะร่างของกระรอกน้อยสีเทาแกมน้ำตาลที่
พระรามเพิ่งจะวางลงบนพื้นดินนั้นปรากฏว่ามีแถบสีขาวถึง ๓ แถบเป็น
รอยอยู่ด้วย! และรายนั่นคือรอยนิ้วพระหัตถ์ของพระรามที่ได้ทรงลูบ
หลังมันไว้ด้วยความเมตตาปรานีนั่นเอง!!

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา บรรดากระรอกน้อยในอินทียก็
ปรากฏว่ามีแถบสีขาว ๓ แถบประทับติดสนิทแน่นอยู่บนหลังของมัน
มาจนตราบเท่าทุกวันนี้.

กตัญญูควรคิดให้
กตเวทีคิด
คนจะสรรเสริญกิต
ผลจะส่งเสริมเข้า

เป็นนิത്യ
คำเข้า
ติศัพทชื่อ สัตย์แฮ
เขตข้างทางเกษม ฯ

จากหนังสือธรรมจริยาเล่ม ๖

แก้ลำ

นิสัยของคนไทยชอบร้องลำทำเพลง และกระบวนร้องลำนั้นก็มีลำต่างๆ มีเพลงต่างๆ ที่ร้องแก้หรือเกี่ยวกัน ถือกันว่า เฉพาะผู้ที่มิเชาวนปฏิภาณเท่านั้น จึงจะร้องเพลงแก้กันหรือเกี่ยวกันได้ทันทั่วทั้งที่ ประเภทแก้ลำด้วยเพลงด้วยกลอนนั้นมี สักรวา, เสภา, เพลงน้อย, เพลงปรบไก่ ฯลฯ เป็นต้น

ครูแจ้ง ผู้แต่งเสภาอีกสำนวนหนึ่งที่นิยมกันว่าดีถึงขนาดที่เคยเป็นคนเพลงที่ลือชื่อ มีชีวิตอยู่มาจนถึงรัชกาลที่ ๕ บ้านอยู่หลังวัดระฆัง เป็นคู่ปรับคนสำคัญกับยายมามาตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ เล่ากันมาว่า ครึ่งหนึ่งยายมาเล่นเพลงต่ำถึงมารดาครูแจ้ง ครูแจ้งแก้ลำยายมาไม่ตก จึงเลิกเพลงหันมาเล่นเสภา ในทางสำนวนหมายถึง การแข่งขันต่างๆ หรือการเล่นต่างๆ ตลอดจนการต่อสู้ ถ้าไปแพ้เขามาแล้ว รุ่งขึ้นจะไปสู้เขาใหม่ ในสำนวนเช่นนี้เรียกว่า “แก้ลำ”

กงเกวียนกำเกวียน

คำนี้เป็นคำเปรียบเทียบที่มาจากเครื่องประกอบของล้อเกวียน ซึ่งมีส่วนประกอบคือ ส่วนในที่สุดที่มีรูสำหรับสอดเพล เรียกว่า “คุม” ไม้ซี่คล้ายซี่กรงที่ปักอยู่รอบๆ คุมเรียกว่า “ก่า” ส่วนที่เป็นวงล้อภายในติดกับส่วนปลายของก่าอีกด้านหนึ่ง มีลักษณะโค้งเป็นส่วนของวงกลมคล้ายฝ่ามือ ขาม เรียกว่า “กง” เหตุที่กงและก่าข้างก็ทำหน้าที่หมุนรอบแกนกลางคือเพลอยู่เสมอ จึงเกิดสำนวนขึ้นนี้ หมายความว่าไม่ควรวิตกในโชคร้ายที่ตนได้รับจนเกินไป เพราะชีวิตของคนย่อมต้องหมุนไปตามซาตากรรม สุขแล้วก็ทุกข์ ทุกข์แล้วก็สุขเสมอไป มีคำกลอนพระอภัยมณีตอนหนึ่งว่า “อันทุกข์โศกโรครภัยในมนุษย์ ไม่รู้สุดสิ้นลงที่ตรงไหน เหมือนกงเกวียนกำเกวียน เวียนระไว จงหักใจเสียเถิดเจ้าเขาวมาลัย” สำนวน “กงเกวียนกำเกวียน” มีที่มาจาก

ข้าวยากหมากแพง

เป็นสำนวนที่ใช้แก่บ้านเมืองเมื่อเกิดเหตุการณ์ไปในทางทุพภิกขภัยหรือเกิดอุทกภัยที่ทำให้ข้าวหรือพืชผลแห้งแล้ง หรือถูกน้ำท่วมเสียหายจนไม่มีข้าวหรือผลไม้จะกินกัน ตามธรรมชาติถ้าไม่มีข้าวกินก็สามารถหาเผือกมันหรือผลไม้กินแทนได้ แต่ถ้าครั้งใดเกิดข้าวยากหมากแพงแล้ว เป็นเกิดวิบัติอย่างใหญ่เพราะข้าวก็หายาก แยมหมากแพงอีกเล่า หมากในที่นี้ไม่ใช่หมากที่กินกับพลู หมากในที่นี้แห่ง

นี้หมายถึงผลไม้ ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีว่า ป่าหมาก
ป่าพลู คำทั้ง ๒ คำนี้หมากหมายถึงผลไม้ เช่น หมากม่วง หมากขาม
หมากกลาง ส่วนพลูหมายถึงต้นไม้ที่กินใบ ได้แก่พวกผักต่างๆ เช่น
ผักกาด ผักบุ้ง ผักชี โบราณเรียกว่า พลู ทั้งสิ้น ฉะนั้นเรื่อง
“ข้าวยากหมากแพง” จึงเป็นสิ่งที่น่ากลัวที่สุดในสมัยก่อน เพราะ
นอกจากข้าวหาได้ยากแล้ว ผลไม้และใบไม้ที่กินได้ก็พลอยแพงหรือ
วิบัติไปด้วย ดังนั้น

ชนทรายเข้าวัด

คำนี้มีมูลมาจากโบราณกาล และใช้กันมานานในประเทศไทย
และได้เป็นคำเปรียบเทียบกับที่ใช้ในการหาผลประโยชน์ให้แก่ส่วนใดที่
เป็นของคนทั้งหลาย หรือเป็นส่วนรวม ซึ่งมีความหมายอยู่หลาย
ประการ เช่น ในข้อเท็จจริงปรากฏว่า แผ่นดินเมืองไทยส่วนมากเป็น
ที่ลุ่ม วัดวาอารามที่สร้างขึ้นมักจะหนีที่ลุ่มไม่พ้น อุบายหาดินมาถม
ในที่ลุ่มในวัดก็มักจะเกิดขึ้นด้วยการบอกบุญให้ก่อพระเจดีย์ทราย ใน
ขุนช้าง—ขุนแผนแต่งไว้ว่า “ที่นี่จะกล่าวเรื่องเมืองสุพรรณ ยาม
สงกรานต์คนนั้นก็พร้อมหน้า จะทำบุญให้ทานการศรัทธา ต่างมาที่วัด
ป่าเลไลย์ หญิงชายน้อยใหญ่ไปแออัด ชนทรายเข้าวัดอยู่ชักรั้ว
ก่อเจดีย์ทรายเรี่ยรายไป จะเลี้ยงพระกะไว้ ในพรรษา” การก่อพระทราย
นี้ตามบ้านนอกนิยมเอาเงินใส่ไว้ในพระเจดีย์ทรายด้วย มากน้อยตาม

ศรัทธา นับเป็นประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง นอกจากได้ทรายแล้วยังได้
เงินเข้าวัดด้วย อีกอย่างหนึ่งหมายถึงการหาประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม
ตั้งกล่าวข้างต้น เพราะการเช่นนั้นแม้จะทำให้คนอื่น ๆ ต้องเสียผล
ประโยชน์บ้าง แต่ประโยชน์ก็ได้กับส่วนรวม คนทั้งหลายยินดีทำด้วย
ความเต็มใจ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตรัสว่า “ในครั้ง
พระยาพิพิธฤทธิเดชจัดเอาหญิงเข้ามาถวายนมใช้ผู้อื่น ชำระได้ความ
เป็นแน่ว่า บู่ทวดของหญิงนั้นเป็นสูง คือพี่ชายของพระยาพิพิธฤทธิ
สมบัติ ซึ่งเป็นบิดาของพระยาพิพิธฤทธิเดชเอง เหมือนชนทรายเข้าวัด
จะว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชผิดนั้นยังไม่ควร ”

คมในฝัก

หมายถึง คนที่มีความสามารถ แต่ไม่พูดอะไรเลย จนคน
ทั้งหลายดูหมิ่นว่าไร้ความสามารถ แต่เมื่อได้พูดหรือทำแล้ว ล้วนแต่
เป็นสิ่งสำคัญ สำนวนนี้ใช้ในโอกาสที่สอนให้นิ่งมิให้พูด แต่เมื่อถึง
คราวแล้วจึงค่อยพูด สุนทรภู่แต่งไว้ในเพลงยาวถวายโอวาทว่า “อัน
ความกตัญญูเหมือนอาวุธ ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสื้อในฝัก สงวนคม
สมนึกใครชักชัก จึงค่อยชักเชือดฟันให้บรรลัย ” อีกนัยหนึ่งธรรมดา
อาวุธที่คมนั้นถ้าถือไว้โดยมิได้ใส่ฝัก ก็มักจะบาดมือ ฉะนั้นจึงต้อง
ทำฝักสำหรับใส่อาวุธ เลยเป็นโวหารที่ประณามคนไม่รู้ แต่ทำเสมอ
คนที่คมในฝัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ตรัสกับขุนนางครั้ง

เซอร์เจมสบรูกเข้ามาเจริญไมตรีว่า “ถ้าผู้ใดคิดเห็นการแล้ว ก็อย่าให้ทำคมในฝักไว้ ประหนึ่งเกรงใจเจ้าเกรงใจนาย” อันหมายถึงรู้แล้วแต่ไม่พูดจะขึ้น

คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ

เป็นภาษิตโบราณที่เตือนสติให้รู้ว่า ในโลกนี้มีทั้งความรักและความชัง อย่าหลงระเหิรว่ามีคนรักมาก เพราะคนชังก็มีมากเหมือนกัน และบางทีจะมากกว่าคนรักเสียอีก จึงมีคำภาษิตเปรียบได้ว่า “คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ” ตามปกติผืนหนังนั้นเล็กกว่าผืนเสื่อครึ่งก่อน ๆ คนมักจะเอาหนังวัวหนังควายมาปูรองนั่งหรือนอน เตียนตามบ้านนอกก็ยังมียู่ พอวัวควายล้มเขาก็ฆ่าแลและเอาหนังตากแดดไว้ หนังเหล่านั้นไม่สู้จะโตนัก ผืนเสื่อโตกว่า มีโคลงโบราณว่า

คนรักท่านเทียบเพียง	ผืนหนัง
คนเกลียดฤคนชัง	ท่านช
โตเท่าแผ่นเสื่อยัง	ว่ายอม ไปนา
คำปราชญ์ท่านกล่าวณ	แน่แท้ธรรมดา

มืองปากแตก

หมายถึงการพูดที่เกินต้องการ หรือการพูดที่คนเขาไม่อยากจะ
โบราณของไทยเราถ้ามีเรื่องอะไร ก็มักจะเอามือไปทึบอปากกล่าว

ให้ชาวบ้านชาวเมืองรู้จักเป็นสำนวนว่า “หม่อง หม่อง เจ้าข้าเอ๊ย” หม่องๆ นั้นเป็นเสียงฆ้อง ที่ใครๆ ได้ยินเข้าต้องฟัง แต่ถ้าเป็นฆ้อง ปากแตกจะไม่ต้องหม่อง ใดๆ จะคงเป็นอย่างอื่นไม่เพราะหู จึงหมายความว่า ข้างพูดไม่ตีว่า “ฆ้องปากแตก” ไม่มีคนอยากฟัง หรือพูดไม่ เพราะ มีหมายกำหนดการครั้งรัชกาลที่ ๒ อยู่แห่งหนึ่ง เรื่องพระราชทานเพลิง เจ้าจอมมารดากรมหลวงจักรเจษฎา เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๗ ว่า “แล้วจัดให้หมายอำเภอเอาฆ้องไปตีลาดตระเวนเวลากลางวันกลางคืน อย่าให้เกิดเหตุได้” ฆ้องปากแตก หมายถึงการพูดที่เกินต้องการหรือพูดไม่ตี ฉะนั้น

จุดได้คำตอ

ประเพณีโบราณ ในแม่น้ำลำคลอง ถ้าไปไหน—มาไหนด้วย เรือยามค่ำคืน จะต้องจุดได้ไว้ที่หัวเรือ เพื่อประโยชน์ให้คนแจวเรือ ที่อยู่ข้างท้ายแลเห็นข้างหน้าอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง เพื่อเรือ ลำอื่นที่แจวสวนทางมาแลเห็นจะได้ไม่ชนกันล่มลง แต่ในโอกาสที่ แม้จะได้จุดได้ไว้ที่หัวเรือแล้วก็ตาม ก็ยังบังเอิญชนหรือคำตอไม้เข้า กันนี้เรียกว่า จุดได้คำตอ ถือกันว่าเป็นเรื่องพิสดาร เพราะได้ก็จุดโพลง อยู่หัวเรือเพื่อหลบหลีกเลี่ยงอันตราย ตัวเรือกลับไปโดนเข้า ก็น่าขบขัน สนทนากันเขียนไว้ในเรื่องพระอภัยมณีว่า “พระเอนเอกเขนกซึ่งรำพึงคิด ไม่แจ้งจิตเลยว่าเขามาขอ เหมือนตามได้โน่นน้ำมาคำตอ ถึงแก่้นคอ

คงจะกลืนไม่คื่นกาย” จุกได้ทำตอได้กลายเป็นสำนวนเมื่อพูดหรือทำอะไรขึ้นเพื่อจะให้อะไรรู้เรื่อง แต่ไม่พินิจพิเคราะห์ไม่ระแวงระวังไปโดนเอาตัวการเข้าโดยไม่รู้ตัว ในกรณีนี้เรียกว่าจุกได้ทำตอ... “มาจุกได้ทำตอเข้าตัวอีก ชอบญาหม่อมไม่ทันทักนางเมียงาม” จากเสภาขุนช้างขุนแผน

ชูปมือเปิบ

ประเพณีรับประทานอาหารของไทยเรา แต่เดิมได้รับประทานอาหารด้วยมือ (ไม่ใช่ช้อนและช้อนเช่นปัจจุบัน) การรับประทานด้วยมือนั้นต้องมีน้ำสะอาดใส่ชามตั้งไว้ ๑ ใบ น้ำในชามนี้เรียกว่าน้ำชูปมือ การตักน้ำชูปมือไว้ก็เพื่อเหตุ ๒ ประการ ประการหนึ่งเพื่อประสงคชูปมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหาร ประการที่สองก็เพื่อให้มือเปิบกมิให้ขาวดิดมือ ประเพณีเช่นนี้บัดนี้ยังคงมีอยู่ตามชนบท ในทางสำนวนหมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่มาได้สวยผลก่อนผู้ที่ทำ เช่นในการรับประทานอาหารจะต้องมีการหุงต้มอาหารและทำกับข้าวต่างๆ เพื่อบริโภค และพอหุงต้มเสร็จตั้งที่รับประทานและตักน้ำชูปมือแล้ว ก็มีบุคคลอีกผู้หนึ่งมาถึงก็ชูปมือเปิบทันที โดยไม่ได้ช่วยเหลือทำอะไรเลย ในกรณีเช่นนี้มีสำนวนว่า “ชูปมือเปิบ” คือหมายถึงผู้ที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่เป็นผู้มาได้ผลก่อนผู้ทำ ดังนี้

ใช้เงินเป็นเบี้ย

สมัยโบราณ คนไทยเอาเบี้ย (หอย) มาเป็นเครื่องใช้แทนเงินในการซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน และเบี้ยเป็นของหาได้ง่าย เก็บเอาตามชายทะเลก็ได้จนเกินต้องการ การใช้เบี้ยนี้มีมานานแต่ครั้งกรุงสุโขทัย ปรากฏว่าในศิลาจารึกก็มี มีปรากฏค่าของเบี้ยอยู่ในมาตราเงินโบราณว่า

๕๐ เบี้ย	เป็น ๑ โสฬศ
๒ โสฬศ	„ ๑ อัฐ
๒ อัฐ	„ ๑ ไพ (๓ สตางค์)
๔ ไพ หรือ ๘๐๐ เบี้ย	„ ๑ เฟื้อง (๑๒ สตางค์)
๒ เฟื้อง	„ ๑ สลึง
๔ สลึง	„ ๑ บาท
๔ บาท	„ ๑ ตำลึง
๒๐ ตำลึง	„ ๑ ชั่ง
๕๐ ชั่ง	„ ๑ หาบ

เบี้ยเป็นของเกิดเองตามธรรมชาติ เพราะเหตุนี้การใช้เบี้ยจึงไม่มีใครเสียดาย ใช้กันตามสบาย เมื่อหมดแล้วไปเก็บมาใหม่ เป็นจำนวนที่ใช้แก่ผู้ที่ใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยไม่กลัวยากกลัวจนว่าใช้เงินยังกับเบี้ย ดังนั้น

ชิงสุกก่อนห่าม

เป็นภาพิตเตือนใจให้คิดว่า การ “ชิงสุกก่อนห่าม” นั้นไม่ดี เปรียบเหมือนผลไม้ต้องห้ามก่อนจึงสุก ถ้าไปสุกก่อนห่ามแล้วใช้ไม่ได้ ไม่น่ารับประทาน ถ้าเป็นคนที่เหมือนกัน คนใจเร็วด่วนได้ไม่ทำตามระเบียบแบบแผนก็ย่อมเสีย ในเสภาขุนช้างขุนแผนตอนนางพิมพิลาไลย ทอบพลายแก้วให้ระมัดระวังอย่าชิงสุกก่อนห่ามว่า “อดเปรี้ยวกินหวาน ระวังการใจ ลูกไม้ฤาจะชิงสุกก่อนห่าม” สุนทรภู่สอนหญิงไว้ว่า “เมื่อสุกกอมหอมหวานจึงควรหล่น อยู่กับต้นอย่าให้พรากไปจากที่ อย่าชิงสุกก่อนห่ามไม่งามดี เมื่อบุญมีคงจะมาอย่าปรารมภ์”

ชาติทรพี

สำนวนนี้หมายถึงคนอกตัญญูไม่รู้คุณคน เปรียบคนที่สามารถ เหนือคุณแม้แต่บิดามารดาของตัวเอง คนเช่นนี้จะถูกเรียกว่า “ชาติทรพี” หมายถึงคนอกตัญญู ปรากฏตามประวัติของคำนี้สืบมาจากเรื่อง รามเกียรติ์ ทรพีเป็นควายที่คอยวัตรอยเท้าบิดา (ทรพา) อยู่เสมอ พอเห็นรอยเท้าก็เตรียมสู้บิดาทันที และในการต่อสู้ระหว่างทรพี (ลูก) กับทรพา (พ่อ) นั้น ทรพาถูกทรพีฆีวิตตาย เป็นต้นเหตุให้กล่าว สำนวนประณามคนอกตัญญูว่า “ชาติทรพี” หมายถึง เหนือคุณไม่รู้คุณแม้กระทั่งบิดา ในรามเกียรติ์ว่า “ลองเชิงเวียงร้องคะนองไพร โล่เลี้ยวเสี้ยวฆีวิตหินผา ตามสะกดบทจรทรพา วัตรอยบาทาบิดา ดูเห็น เท้าเติบโตคล้ายคลึง ก้ากึ่งพอจะตอบต่อสู้ หมายถึงนั้นจะเป็นศัตรู

วันนี้ตัวกูกับบิศา จะได้ลงฤทธิ์ชีวิตกัน ประจัญต์กำลังให้หนักหนา
คิดแล้วแอบพุ่มชุ่มกายา จีบกลืนกินหนุ่ยอู่วิมธาร” ฯลฯ “โคงค
ย้อย่ายยืนประจัญ เสียวชีวิตติดพันกระชั้นมา อันเขาต่อเขาเข้าประหาร
เสียงสะท้อนเปรี้ยง ๆ ดังฟ้าผ่า ได้ที่ชีวิตถูกทรมาน ก็ม้วยชีวาด้วยฤทธิ์”
ดังนี้

เคาสุ่ม

เป็นภาษาชาวประมงเกิดจากไปเที่ยวลุ่มปลาตามห้วยตามหนอง
ด้วยการเตว่าคงจะมีปลา เพราะชาวประมงนั้นไม่แน่ใจว่า การที่ตน
ไปหาปลาด้วยลุ่มจะได้ปลาหรือไม่ เพราะห้วยหนองคลองบึงกว้างมาก
ปลาอาจมีหรือไม่มีได้ทั้งสองอย่าง เมื่อไปถึงห้วยหนองคลองบึงก็ลงมือ
ลุ่มปลา การลุ่มก็เตว่าคงจะมีปลา แล้วลุ่มลงไปตรงนั้น พอ
ลุ่มเสร็จก็เอามือควานลงไปภายในลุ่มว่าจะมีปลาหรือไม่ ถ้ามีปลาก็จับ
เอามา ถ้าไม่มีปลาก็ลุ่มที่อื่นต่อไปอีก ในทางความหมายใช้กับการ
ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปโดยเตว่า โดยไม่แน่ใจว่าจะได้ผลหรือจะถูกผิด
หรือไม่ อาการเช่นนี้เรียกว่า “เคาสุ่ม”

ไฟลุ่มบอน

เป็นสำนวนชาวป่าชาวไร่ที่มีอาชีพในทางหักร้างถางพง เพื่อ
ปลูกเผือกปลูกมันทำไร่ทำนา และในการโค่นสร้างถางบ้านนั้นต้องโค่น
พื้นต้นไม้นอนอันมาก ถ้าเป็นต้นไม้เล็ก ๆ ก็บันรอนทำเป็นพิน และ

ลางที่ก็เผาเสียเพื่อให้เป็นปุ๋ย ถ้าเป็นต้นไม้ใหญ่ๆ ไม่สามารถบั่นรอนลงได้เพราะขาดเครื่องมือเครื่องใช้ก็ใช้วิธีเผาต้น คือเอาไม้เล็กๆ แห้งๆ มาสุมเข้าที่โคนแล้วจุดไฟเผา และโดยที่โคนนั้นเป็นไม้ใหญ่และสกลเผาไม่ค่อยไหม้ (ลักษณะโคนต้องใหญ่ตั้งแต่โอบหนึ่งขึ้นไป) แม้จะไหม้ก็ไหม้เพียงน้อยๆ คุกรุ่นอยู่ตลอดวันตลอดคืน ลางขอนไม้ คุกรุ่นอยู่ตึงครึ่งเดือนก่อนเดือนก็มี ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “ไฟสุมขอน” หมายถึง คนที่มีทุกข์ร้อนระอุคุกรุ่นอยู่ในอก ไม่สามารถจะบั่นเป่าให้หายไปได้ คงระทมทุกข์ตรมตรอมร้อนอกร้อนใจอยู่ไม่มีวันหาย เปรียบเหมือน “ไฟสุมขอน” ดังนี้

รักดีแบกจั่ว — รักชั่วหามเส้า

คำกุ่ม^๕แสดงคุณบทว่าด้วยความดีและความชั่วไว้เป็นเครื่องเตือนสติบุคคล การพิจารณาคำกุ่มนี้เป็นภาษิตกลาย ๆ เช่นนี้ต้องวินิจฉัยคำ “จั่ว” กับ “เส้า” ก่อน “จั่ว” คือสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นรูปสามเหลี่ยม สำหรับปิดหัวท้ายหลังคาบ้านเรือน “เส้า” หมายถึงท่อนไม้ที่ตัดมาตากกล่อมให้กลม (ไม่ตากก็ได้) ยาวตั้งแต่ ๔ ศอกถึง ๑๐ วาขึ้นไป และโตวัดโดยรอบตั้งแต่ ๓ กำถึง ๑ โอบ

ไหน “รักดีจึงแบกจั่ว รักชั่วจึงหามเส้า?” เมื่อเราทราบคำว่า จั่วกับเส้ามีลักษณะอย่างไรแล้ว ก็พอจะเข้าใจภาษิตกุ่มได้ง่ายขึ้น การแบกจั่ว หมายถึง การก่อร่างสร้างตนจนสามารถปลูกสร้างเรือนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง เพราะ แบก เป็นกิริยาของคน

ผู้เดียวที่สามารถแบกจั่วที่ตนประกอบขึ้นไปปิดหัวท้ายหลังคาได้ เป็น
 คำแสดงความหมายในด้านดีของผู้แบก (จั่ว) ส่วนการห้ามเสานั้น
 หมายถึงภาวะการเป็นลูกจ้างเขา ห้ามเสาหรือทำกรงานชนิดเอากำลัง
 เข้าโถม (หมายถึง การช่วยกันยกของหนักด้วยใช้ไม้สอดคกลางตั้งแต่
 ๒ คนขึ้นไป) ห้าม เป็นคำแสดงภาวะของผู้กระทำว่าอยู่ในฐานะ
 ท่า่อย ดังนั้นบัณฑิตจึงผูกเป็นภาษิตไว้เตือนใจบุคคลว่า ถ้าจะรักดี
 ต้องแบกจั่ว รักชั่วต้องห้ามเสา คำคู่นี้มีความหมายสำคัญอยู่ที่ แยก
 กับ ห้าม คู่หนึ่ง จั่ว กับ เสา คู่หนึ่ง, อนึ่งการแบก จั่ว อย่างน้อยก็
 เป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นการก่อสร้างบ้านเรือน ส่วนการห้ามเสา
 ไม่แสดงให้รู้ว่าทำอะไร ยังมีตมทนต่อผู้ที่ได้รู้ได้เห็น ดังนั้นโบราณ
 บัณฑิตจึงเตือนไว้ว่า “รักดีแบกจั่ว รักชั่วห้ามเสา” ดังได้อธิบาย
 มาฉะนี้.

พ่อแม่ผูกเคียดแค้น
 สอนไปสอนให้ดี
 ยามใหญ่อยู่กลางซี
 ตัวนกยางค่อยค่อย

ไพร่ บุตรโชน
 เมื่อน้อย
 คฤหัสถ์ กิตติ
 แข่งเข้าฝูงหงส์ฯ
 สำนวนเก่า

โดย.. อ. ประสิทธิ์ ฤทธิธรรม.

เกริ่น

อยากเก่งภาษาไทย	หัวว่องไวเฉียบแข่งขัน
ปัญหาสารพัน	ลับสมองลองปัญญา
แข่งเดี่ยวหรือแข่งหมู่	ขอเชิญดูกติกา
ใครชนะให้คารา	เป็นเครื่องหมายทั้งชายหญิง
มาเถิดมาแข่งขัน	คำไทยนั้นสนุกจริง
มานะอย่าประวิง	ให้สมศักดิ์นักเรียนไทย

กติกา

๑. ผู้แข่งขันจะมีอายุเท่าใดก็ได้ ขอแต่ให้เขียนคำในภาษาไทยให้ถูกก็ใช้ได้
๒. ให้แบ่งผู้แข่งขันออกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มจะมีจำนวน ๓—๕ คน ก็กลุ่มก็ได้ หรือจะแข่งเดี่ยวก็ได้
๓. สิ่งที่คุณเข้าแข่งขันต้องทำคือ เขียนคำตามหัวข้อที่กำหนดลงบนกระดานดำ (หรือเขียว) หรือบนกระดานก็ได้แล้วแต่กรณี ผู้แข่งขันที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันปรึกษาและช่วยเหลือกันได้

๔. ให้มีกรรมการจับเวลา เช่น ครึ่งละ ๑๐—๑๕ นาที เมื่อถึงเวลาแล้วก็ให้หยุดแข่งขันเพื่อนับจำนวนคำที่กลุ่มเขียนได้และให้กรรมการตัดสิน
๕. ให้เตรียมตัดกระดาษสีต่างๆ เป็นรูป “คารา” ไว้เป็นรางวัลให้แก่ผู้ชนะ มีรางวัลที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ หรือจะมีมากกว่านั้นก็ได้ให้อยู่ในดุลพินิจของกรรมการ

กำหนดหัวข้อแข่งขัน

๑. ให้หาคำสี่พยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย กระ มาให้มากที่สุด เช่น กระจุ่มกระจิม กระฉับกระเฉง กระปอดกระแปด ฯลฯ
๒. ให้หาคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย กระ มาให้มากที่สุด เช่น กระคุม กระต่าย กระโถก กระบุง ฯลฯ
๓. ให้หาคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย ตะ มาให้มากที่สุด เช่น ตะกร้า ตะไกร ตะเข้ ตะปู ฯลฯ
๔. ให้หาคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย ประ มาให้มากที่สุด เช่น ประกอบ ประคับ ประไพ ประมาณ ฯลฯ
๕. ให้หาคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย มะ มาให้มากที่สุด เช่น มะกรูด มะนาว มะพร้าว มะดัน ฯลฯ
๖. ให้หาคำสองพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วย สะ มาให้มากที่สุด เช่น สะเก็ด สะกิด สะตวก สะอาด ฯลฯ

๗. ให้หาคำที่พยางค์ก็ได้ ที่ ลงท้าย ด้วย เสียง กาน (สะกดด้วย น ร ล พ ฃ ญ จน์) เช่น องค์การ กิจการ กรรมกร เหตุการณ์ ฯลฯ
๘. ให้หาคำที่พยางค์ก็ได้ที่ลงท้ายด้วยเสียง กอน (สะกดด้วย น ร ฃ) เช่น ตะกอน ทินกร กรรมกร อุปกรณ์ ฯลฯ
๙. ให้หาคำที่พยางค์ก็ได้ที่ลงท้ายด้วยเสียง บาด (สะกดด้วย ท ต ศ ศก ฑ ฏ ท. ตร)
๑๐. ให้หาคำที่พยางค์ก็ได้ที่ลงท้ายด้วยเสียง พัน (สะกดด้วย น รณ นธ์ นธ์ ฌ ฑ)
๑๑. ให้หาคำที่พยางค์ก็ได้ที่ใช้ไม้มลาย เช่น โก่ ไข่ ไม้ไผ่ ไข่ ไป ตะไคร้ ฯลฯ
๑๒. ให้หาคำสองพยางค์ที่ลงท้ายด้วยเสียง อา เช่น นาวา วิชา คารา มุสา ฯลฯ

ขอแสดงความยินดีล่วงหน้ากับผู้ที่ได้รับ “การภาษาไทย”
เป็นรางวัล

หมายเหตุ คำที่รวบรวมได้ โปรดนำส่งครูภาษาไทย ให้รวบรวมพิมพ์แจกนักเรียน เพราะเป็นผลงานที่น่าภูมิใจ ทั้งจะช่วยให้สะกดคำไทยได้ถูกต้องด้วย.

กาพย์กลอน สำหรับเด็ก

โดย.. จ๊ะป๋นัยย์ ภาครธรรม.

๑. เพลงระฆัง

หังหัง!	หังหัง!	เสียงเพลงระฆัง
สำเนียงเสียงกัง		กังวานไปไกล
เหลียวซ้ายแลขวา		เสียงมาจากไหน
อ้อ! วัดริมไพร		พระวาระฆัง

๒. ของขวัญวันเกิด

เห็นกล่องของขวัญ	สีสน่สดสวย
มีโบว์ผูกตัว	ของใครกันหนอ
ใจเต้นตึกตัก	นี่รักแม่พ่อ
กล่องเอี่ยมล่อ	แม่พ่อให้เรา
เปิดกล่องของขวัญ	มีส่น่อยากรู้
มีอะไรอยู่	แถมคุเบาเบา
ไอ้โฮ! ของเล่น	ทำเป็นนกเขา
พอยกขึ้นเบา	นกเขาครวญคราง

๓. กระต่ายคนตม

ฮุม! ฮุม! ฮุม! ฮุม!

วิ่งฝุ่นกระจาย

เหนื่อยหอบบอบนั้ก

เรานลภัย

ตมกระต่าย

ตระหนกตกใจ

ขอพักได้ไหม

ฟ้าถล่มจมนิน!

ฮา! ฮา! ฮา! ฮา!

มะพร้าวลูกกลม

ลึงปลิดปลาง

ลึงหลอกแลบลิ้น

ไหนฟ้าถล่ม

หล่นให้ ไถยิน

ตรงแ่งก้านหิน

กินแล้วยิงฟัน

๔. อะไรเอ๋ย

อะไรเอ๋ย

ซ่อนอยู่ในกล่อง

ระวังสักหน่อย

แล้วเปลือกจะแยก

น้องเล็กหญิงชาย

น้องทายว่าไข่

สีเหลืองเหมือนทอง

สีขาวรูปไข่

ประเดี๋ยวจะแตก

สีเหลืองจะไหล

ทายหน่อยได้ไหม

ก็ใช่นะซี!

๕. อะไรเอ๋ย

อะไรเอ๋ย	ตะบูนตะป้า
เปลือกนอกเขียวคล้ำ	มีหนามแหลมแหลม
ข้างในเนื้อหวาน	ใส่จานรองรับ
หยิบกันหมั่มหมั่ม	หมดแล้วต้องแถม
เด็กเด็กไขว่คว้า	แม่ค้ายิ้มแย้ม
ทายน้อย! สะแอ้ม!	ทุเรียนนะซี

๖. นกกระจอก — นกกระजิบ

นกกระจอก	ไปบอกนกกระจิบ
ว่าอยากกินทองหยิบ	ช่วยทำให้ที
นกกระจิบ	ก็ไปซื้อน้ำตาล
เอามาทำของหวาน	ทองหยิบอย่างดี
เสร็จแล้วนกกระจิบก็ไปบอก	ให้นกกระจอกแต่งตัวราตรี
มากินทองหยิบ	มาจิบน้ำชา.
นกกระจอกรีบมา	ด้วยคามยินดี

๗. เอ้า! หลับตาเสีย

เอ้า! หลับตาเสีย	อ่อนเพลียทั้งวัน
นอนหลับแล้วฝัน	เห็นเทวดา
มาร่ำมาร่ำ	คมข่าโสภา
พอตื่นขึ้นมา	เทวดาไม่มี

หมายเหตุ ใช้เป็นแบบฝึกหัดออกเสียงควบกล้ำ และ
คำที่ใช้อักษรนำก็ได้ เฉพาะคำที่เขียนตัวใหญ่

ศิษย์สี่คน

เกนหลง พานิช ประพันธ์ตามเรื่องเก่า
พนัส สุวรรณบุณย์ ประกอบภาพ

วันหนึ่งโคนไม้ใหญ่ มีร่มใบแผ่สาขา
คุณปู่ผู้ชรา สันทนากับหลานหลาน
เด็กชอบฟังปู่เล่า เรื่องเก่าเก๋าล่วงมานาน
จึกชอบฟังนิทาน เพื่อสำราญได้ความรู้
ปู่ว่าเล่าก็ได้ ให้ข้อเรื่อง คัมภีร์สี่ครู
หลานหลานสองฟังดู แล้วขบขันคิดตรองตาม'

เรื่องว่าหนุ่มคนหนึ่ง
เดินหาคนใจงาม

ชาติที่พึ่งฐานะทราม
จนได้พบครูฝึกช้าง

- ขององค์พระราชา
ครูทราบความอ้างว้าง

ในไพร่าซึ่งอยู่ห่าง
ของหนุ่มน้อยผู้ยากจน

ด้วยจิตคิดกรุณา
อยู่กินสั่นก้างวล

ครูช่วยพามาบ้านตน
หนุ่มจึงพบความสุขอัน

ทั้งนี้มิได้วิชา
ให้ศิษย์ฝึกกฤษณ

ครูเมตตาช่วยสั่งสอน
เพิ่มความรู้อไ้ไป

อยู่มาศิษย์ต้องการ
จึงขออาจารย์ให้

จะทำงานหารายได้
ช่วยกราบทูลพระราชา

เมื่อครูมีโอกาส
ว่าศิษย์ปรารถนา

จึงกราบทูลกษัตรา
จะเข้ารับราชการ

กษัตริย์ตรัสปรึกษา
เงินเดือนจะประทาน
ให้โอกาสเข้าทำงาน
ให้ประมาณครึ่งของครู

ครูบอกความสำคัญ
หนุ่มฟังตั้งใจลึกรู้
รับสั่งนั้นให้ศิษย์รู้
แล้วกล่าวคำอาจารย์ไป

‘ผมเรียนฝึกคห
ความรู้ที่ครูให้
ใช้เวลาหาน้อยไม่
ผมก็รู้เท่าครูแล้ว’

เงินเดือนควรเท่ากัน
พระทูลกระหม่อมแก้ว
มิฉะนั้นก็ผิดแนว
ให้เพียงครึ่งจึงไม่รับ

ครูรับข้อคิด แล้นำคำศิษย์

บุลกษัตรา ๐ ตรัสว่า 'เฮ้ย

ต้องลองวิชา ถ้าจริงอย่างว่า เงินเดือนเท่ากัน

เข้านพรุ่งนี้ ให้ศิษย์ลองดี

กับครูของมัน ที่หน้าพระลาน

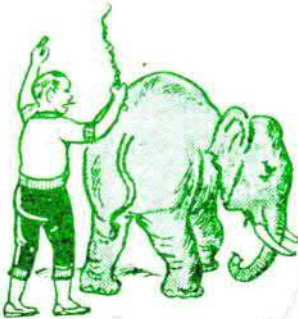
ทำการแข่งขัน ให้ชนทุกชั้น ดูได้ตามใจ'

คิดหาทางจึก

ครูกลับที่พัก
เอาชนะไต่ได้

เลือกช้างตัวคล่อง
เมื่อสั่งสั่งใด

มาลงหัดใหม่
ให้ขาคำสั่ง

มีปวงประชา

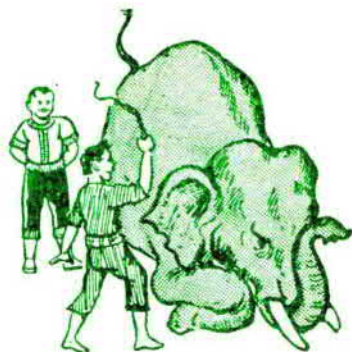
ถึงวันเวลา
มาดูคับคั่ง

ครูกับลูกศิษย์
มิให้พลาดพลั้ง

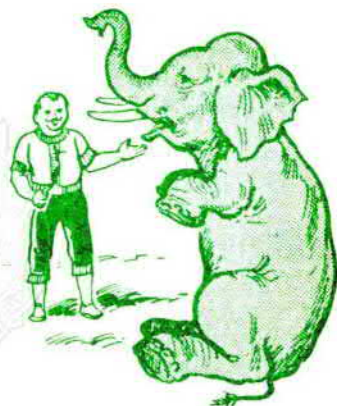
ตั้งจิตสุดพลง
พ่ายแพ้แก่กัน

ศิษย์ก็ทำได้ ครูทำอะไร
เหมือนครูอย่างนั้น

ถึงรายการท้าย เรื่องกลายบิดผัน

ครูสั่งข้างพลัน ให้ชิตกำสั่ง

ครูสั่งข้าง 'เดิน'

ข้างจะทำเฝิน กลับหย่อนกันนี้

ครูสั่งให้ 'นอน' ข้างขึ้นจิงจิง

สั่ง 'วิ่งอย่างยัง' มันกลับนอนหงาย

รู้สึกอัดอัด
 ปัญญาไม่ถึง
 ความเย่อหยิ่งหา

ฝ่ายศิษย์ติดขัด
 เพราะทำไม่ได้
 เรื่องจึงกลับกลาย
 ใจเต็นระรัว

อ้ายศิษย์หน้าโง่
 คนอกตัญญู
 ไม่อยากเห็นหัว

ผู้คนร้องไห้
 ยะโสใจชั่ว
 สู้ครูของตัว
 ออกไปให้พ้น

อายชาวพารา
 ออกนอกเมืองไป
 นี่แสดงผล

ศิษย์เดินก้มหน้า
 รับหลักผู้จน
 ไต่ไกลผู้คน
 ที่ศิษย์สู้ครู

ได้ พ่อกับแม่ด้อย

ส.โรจนสโร...

เราสองคนยากจนเหลือเกิน พ่อผมตายตั้งแต่ผมยังเด็กอยู่มาก แม่เลี้ยงผมมาด้วยความยากเข็ญและอดออมอย่างที่สุด สิ่งที่แม่ต้องการคือให้ผมเรียนให้สูงที่สุดและดีที่สุด เพื่อผมจะได้มีอาชีพต่อไปในภายหน้า แม่พูดเสมอว่า “ต้อยเป็นลูกผู้ชาย จะต้องเป็นผู้นำครอบครัวต่อไปภายหน้า ต้อยจะต้องเล่าเรียนเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับหาเลี้ยงชีพและครอบครัวต่อไป แม่จะยอมทำทุกอย่างเพื่อต้อย เพื่ออนาคตของต้อย ให้ต้อยได้สามารถมีอาชีพสุจริต และมีความกินดีอยู่ดี ไม่อดๆ อยากๆ อย่างนี้เมื่อต้อยโตขึ้น”

แม่พ่าสอน ผมจำได้ แม่มักจะสอนผมตอนที่เราช่วยกันห่อขนมกล้วยที่แม่จะเอาไปขาย “ไว้ใจเถอะแม่ ผมจะเรียนให้ดีที่สุด”

ผมสัญญากับแม่อย่างนั้น และผมก็พยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำตามสัญญา ผมมองหน้าแม่เมื่อแม่ยิ้มอย่างพึงพอใจ ความจริงแม่ของผมก็ไม่แก่นัก แต่ความยากจน เราต้องดิ้นรนที่จะหาเลี้ยงชีพ แม่จะต้องหาบของอันหนักเดินลัดเลาะตากแดดไปตามซอยวันแล้ววันเล่าไม่ทราบว่าจะต้องเดินสักเท่าไรในวันหนึ่งๆ ขนมนั้นจึงจะหมดหาบ และแม่จะกลับบ้านด้วยความเหน็ดเหนื่อยเมื่อย่ำ บ้างครั้งแม่ก็กลับ

บ้านในลักษณะที่เปียกปอน บางครั้งก็เปียกแล้วก็แห้งแล้วก็กลับเปียกอีกเพราะสายฝน แต่แม่ไม่เคยปรปักษ์กับ ชากลับแม่ยังต้องหาหนทางยิ่งไปกว่าเก่า คือแม่จะหาบเอากลับมา และมีมะพร้าวลูกกลับมาด้วย แม่เป็นเจ้าจำนำที่บ้านสวนห่างจากที่เราอยู่ไปเกือบห้ากิโลเมตร แม่ซื้อของที่นั่นได้ถูกกว่าซื้อที่ตลาด

เมื่อผมกลับจากโรงเรียน ถ้าแม่ยังไม่กลับ ผมก็หุงข้าว และบางครั้งก็ทอดไข่หรือทำกับข้าวเล็กๆ น้อยๆ แล้วแต่แม่จะเหลืออะไรไว้ในตู้ครัวใบจิ๋วของเรา หรือเรียกว่าทำอะไรที่พอจะกินกันไปได้วันหนึ่งๆ เมื่อแม่กลับมาแล้วผมก็ปอกมะพร้าวแล้วชูดเพื่อเตรียมทำขนมกล้วยต่อไป กล้วยผมก็จะเป็นผู้โชลก แต่แม่มักจะทำเสียเอง ให้ผมได้มีเวลาดูหนังสือทำการบ้าน “แม่อยากเห็นต้อยเรียนเก่งๆ ไปเมืองนอกเมืองนากับเขาบ้าง แล้วต่อไปทำมาหากินเป็นเศรษฐี มีรถยนต์ขี่ มีบ้านอยู่เหมือนลูกคุณนายที่ปากตรอก”

“จะแม่” ผมต้องการอย่างนั้น แต่ผมไม่มั่งคั่งไม่สูงถึงอย่างนั้นดอก ผมโศก ผมอยากจะมีอาชีพที่มั่นคง มีงานทำที่ไม่ต้องผจญใคร หรือทำร้ายแย่งชิงใคร ผมต้องการเป็นพลเมืองดีที่มีความกตัญญูดี และแม่ของผมไม่ต้องไปทำงานเหนื่อยยากหาขนมอย่างนี้อีก และผมก็ไม่ต้องมาทำขนมขายห่อละสลึงเหมือนแม่

ผมเรียนหนังสือได้ดีจริง ๆ ผมพยายามอย่างเหลือเกิน ผมสอบได้ที่หนึ่งทุกครั้ง ครูที่สอนผมบอกว่าท่านจะหาทุนให้ผม อย่างน้อยผมก็พอจะช่วยผ่อนภาระแม่ไปได้บ้าง

แต่แล้ววันหนึ่งผมกลับจากโรงเรียนมาถึงบ้าน เห็นบ้านที่ผมอยู่มีคนอยู่ข้างใน ผมนึกว่าแม่ผมขายของตักกลับบ้านแต่วัน แต่ที่ไหนได้ เมื่อผมเปิดประตูเข้าไปเห็นแม่นอนหลับตาหายใจสะท้อนเหมือนคนป่วยหนัก ผมกล้าเข้าไปหาแม่ แม่ลืมตาขึ้นมองแล้วน้ำตาไหล

“แม่เป็นอะไร” ผมถาม “แม่ไม่สบายหรือจ๊ะ”

เมื่อยืนแขนอันถลอกปอกเปิกให้ผมดู “แม่ถูกรถจักรยานยนต์มันชนเอา” แม่พูดแผ่วเบา “แม่ล้มฟาดลง หาบชนมกลิ้ง ชนมกล้วย กระจัดกระจายออกมาจากหาบ แม่คิดอยู่อย่างเดียวว่า นั่นมันเงิน นั่นมันเงิน ถ้าไม่มีชนมันแม่จะอด ท้อยของแม่จะอด แม่ลุกขึ้นได้ แม่ลืมคิดถึงความเจ็บที่แม่ได้รับ แม่รีบก้มลงกวาดชนมกลับคืนสู่กระຈาด เจ้ารถคันนั้นก็รีบขี่หนีแม่ไป” แม่เล่าต่อไปว่า พอแม่เอาหาบขึ้นใส่บ่าแม่จึงรู้ว่า แม่หาบไม่ไหว ขาข้างหนึ่งแผลงเจ็บยันเกือบไม่ได้ แขนข้างหนึ่งถลอกปอกเปิกปวดแทบใจจะขาด ดูเหมือนมันจะหักเอาเสียด้วย และที่หัวของแม่ที่ล้มฟาดลงไปนั้นปวดร้าวอย่างที่สุด

“คนขับรถต้องชดใช้ค่ารักษาพยาบาลให้แม่” ผมพูดอย่างเกียตแค้น

แต่สายหน้า “เขาหนีไปโดยไม่ช่วยเหลือแม่” แล้วแม่ก็ถอนใจ “คิดว่าชาติก่อนเราเคยทำกับเขาไว้ก็แล้วกัน แต่แม่ไปหาบชนมขายไม่ได้นี่สิเราจะเอาอะไรกินกัน” แม่พูดแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น ผมก็พลอยร้องไห้ไปด้วยกับแม่ “เจ้าจำน้าก็จะขาด” แม่พูดต่อไป

“ที่สวนเขาคัดกล้วยและใบตองไว้รอ เขาก็จะหาว่าเราเหลวไหล ที่หลังคงจะซื้อเขายาก”

“แม่ต้องไปหาหมอ” ผมพูดอย่างใช้ความคิด “ก่อนอื่นแม่ต้องรักษาตัว”

แม่ส่ายหน้า “เงิน” แม่พิมพ์ “หาหมอก็ต้องเสียเงิน”

ผมกักฟันกรอด ถ้าเป็นผมเอง ผมอาจจะโยกไปโรงพยาบาล แต่นี่แม่ไปไม่ไหว ผมจะต้องหารถพาแม่ไปพรงันนี้ ไปรอตรวจที่โรงพยาบาล ชาติอาชีวะไปอีกหนึ่งวัน ขนมหักค้างอยู่ในหาบถึงพรงันนี้ก็จะเสีย ผมหันมาคว้าหาบของแม่เท่าที่จะมีขนมเหลืออยู่ในหาบ “เดี๋ยวตั๋ยมารั้วแม่”

แม่มองผมด้วยสายตาที่สื่อถึงความห่วงใยอย่างชัดเจน “บ้านคุณนายหลังสี่ฟ้าสุดตรอกตรงข้ามกับเรานี้ท่านส่งขนมไว้รื้อยหนึ่ง จะตักบาตรพรงันเช้า ในกระเจาदनนั้นแม่เลือกที่ดีๆ เอาไว้ ตั๋ยต้องเอาไปส่งแทนแม่ เพราะประเทียเขาจะไม่มีอะไรใส่บาตร”

“แม่นับแล้วหรือจ๊ะ” ผมถาม

แม่พยักหน้าเนิบๆ ความจริงผมไม่อยากจะไปจากแม่ กลัวแม่จะเป็นอะไรไป แต่มันก็จำเป็น แม่สั่งว่า “แล้วแะที่สวนที่แม่เคยพาตั๋ยไปตั๋ย บอกเขาว่างต เพราะแม่ถูกรถชน”

ผมรับคำแม่ คว้าหาบใส่บา แล้วเกือบจะเรียกว่าวิ่งออกมาจากบ้าน ผมจะต้องทำหน้าที่แทนแม่ให้สำเร็จเร็วที่สุด ผมจะต้องรีบกลับมาหาอาหารให้แม่ แล้วบางทีผมจะต้องพาแม่ไปหาหมอ ผมเดินไปคิดไปว่า ถ้าแม่ป่วยมาก ผมจะต้องลาโรงเรียน บางทีอาจจะ

นับเดือน ข่ายขนมแทนแม่ หาเงินมาให้เป็นการรักษาแม่ คนอะไร มาทำกับแม่ของผมแล้วก็หนีไป ถ้าผมโตะขึ้นผมจะไม่ทำอย่างนี้ ผมทำ ความผิดผมจะต้องยอมรับผิด

ผมกลับมาบ้าน แม่นอนอยู่ที่เดิม ปากของแม่แห้งผาก ทา ของแม่แดงก่ำ และเมื่อผมเอามือไปแตะแขนแม่ แขนของแม่ร้อน เป็นไฟ แม่ไม่ถามอะไรอีก แม่นอนหลับตา ผมนึกตำหนิตนเองว่า ทำไมเมื่อก่อนผมจะออกจากบ้านผมล้มคิดว่าแม่เป็นไข้ จะต้องเลย ซ้อยาแก้ไข้มาให้แม่ ผมจะออกจากบ้านไปซ้อยาอีก แม่ล้มตามา หน่อยหนึ่งพูดว่า “ไปไหนอีกต้อย”

“ต้อยทำที่แม่สั่งหมดแล้ว คุณนายตีใจจะแม่ ท่านว่ารอแม่ อยู่ใจไม่ค่อยดี เห็นผิดเวลาเขาจะเอาใส่ตู้เย็นไว้แล้วพรงั้นจะนิ่งไหม”

แม่กงนอนนิ่งฟังผม ผมจึงบอกแม่ต่อไปว่า “ผมเล่าให้ท่าน ฟังว่า แม่ถูกรถชน นอนลุกไม่ขึ้นอยู่ที่บ้าน ท่านบ่นว่าสงสาร แล้ว ก็หยิบเงินให้ แต่ก็แค่สงสารเราเท่านั้นแหละแม่ ท่านผู้นั้นก็ไม่พูด อะไรอีก” ผมมายืนพูดที่หน้าประตูห้อง “ที่สวนต้อยก็ไปแล้ว พบ เจ้าของตัวยแม่วันนี้ คน ๆ นั้นลงจากรถเก่งพอดีที่ต้อยไปถึง ตามว่า นี่หรือลูกแม่พวง หน่วยก้านดีนี้ ต้อยไม่มีเวลาจะคุยด้วย ต้อยบอกว่า จะรีบกลับเพราะแม่ป่วยถูกรถชน คุณนายที่นั่นพยักหน้าเนิบ ๆ แต่ ไม่พูดมากกว่าคำเดียวที่ตามว่า เรานะอยู่ที่ไหน”

แม้จะฟังหรือไม่ไม่ทราบ แต่แม่หลับตา ผมจึงวิ่งกลับไป ที่ รานยาปากตรอกอีก ซ้อยาแก้ไข้เม็ดสีชมพูมาให้แม่ ที่โรงเรียนเคยสอน

....ผมเริ่มไปรับกล้วยที่สวนและมาทำขนมกล้วยแทนแม่
แม่เป็นคนบอก ผมเป็นคนทำ.....

ผมว่า คนเป็นไข้ตัวร้อนจัดให้เอาผ้าชุบน้ำเย็น ๆ มาเช็ดแขนขามือ และเท้า เพื่อความร้อนจะได้ลดลงบ้าง

แม่ไม่ยอมไปโรงพยาบาลในวันรุ่งขึ้น แม่ต้องการอยู่บ้าน แม่ต้องการช่วยทำงานทั้งที่แม่ลุกไม่ขึ้น และที่ท่าจะเป็นมาก ผมไปหา หลวงพ่อที่วัดขอน้ำมนต์และยากกลางบ้านมารักษาแม่ตามมีตามเกิดเมื่อ แม่ไม่ยอมไปโรงพยาบาลอ้างว่าแม่จะต้องเสียเงินมาก และเสียเวลา ทำมาหากิน ผมก็อายุเพียงสิบเอ็ดขวบ ยังเด็กเกินไปกว่าที่จะอยู่ คนเดียว แล้วเราสองคนจะอดตายในเมื่อแม่ไม่สามารถจะทำงานได้

ผมลาโรงเรียนหยุดมาสองวันแล้ว และจะต้องลาต่อไป ผม เริ่มไปรับกล้วยที่สวนมาทำขนมกล้วยแทนแม่ แม่เป็นคนบอก ผม เป็นคนทำ แล้วก็ห่อใบตอง หนึ่ง แล้วหาบไปขายตามถนนต่าง ๆ เหมือนแม่ สิ่งที่ผมต้องการคือค่ารักษาแม่ ผมทนเห็นแม่นอนเป็น ทุกข์เพราะความยากจนของเราไม่ได้ เมื่อเจ็บอย่างนี้ผมก็ไม่อยากจะ ไปเรียน แม่เองก็ลุกไม่ขึ้น ผมต้องดูแลแม่เหมือนแม่ดูแลผม หรือ ยิ่งกว่า ผมร้องขายขนมไปเรื่อย ๆ มีหลายคนที่ซื้อขนมผมแล้วถามว่า “นี่หรือลูกชายแม่พวง”

“ครับ” ผมรับ “ขนมนี้ผมทำเองครับ แม่ป่วยลุกไม่ขึ้น ดูกรรณครับ”

“ได้ค่าตอบแทนรักษาเท่าไรแล้ว”

“เปล่าเลยครับ เขาชนแม่ผมแล้วเขาก็หนีไปครับ แม่ลุก ไม่ขึ้นมาสองสามวันแล้วครับ ผมก็เลยต้องมาขายขนมแทนแม่ ไม้่งั้น ก็อดครับ ค่ายารักษาแม่ก็ไม่มีครับ”

วันที่สี่ แม่หนักยิ่งขึ้น ที่แม่ไม่ยอมกินข้าว ไม่ยอมพูดอะไรกับผม ผมเผ้าแต่ร้องให้อ่านวนให้แม่พูดด้วย แม่พูดคำเดียวว่า “แม่ปวดหัวมาก อาจจะตาย” แล้วแม่ก็ร้องให้ หลบตาไม่มองดูผมเลย

ผมนึกถึงหมอไม่ไกลจากบ้านเรานัก ผมเคยไปขายขนมกล้วยที่บ้านนั้น บ้ายหน้าประตูบอกว่าเป็นนายแพทย์ ผมต้องไปรับมา จะเสียสักเท่าใดก็ตาม แต่เงินที่เราถือออกจะน้อยเกินไป แต่ผมต้องไปกราบเท้าคุณหมอขอความกรุณาให้มาให้ได้

เมื่อผมไปถึง หมอกำลังมาเปิดร้านพอดี ผมกรากเข้าไปกราบที่เท้าของคนที่ผมเชื่อว่าเป็นหมอ “แม่ผมเป็นอะไรไม่ทราบครับ ปวดหัวมาก เดินไม่ได้ ขอท่านช่วยด้วยเถอะครับ”

“ไปพามาซี” หมอพูดอย่างเอ็นดู

“แม่ผมมาไม่ไหวครับ เดินไม่ได้ ผมอุ้มแม่ไม่ไหวครับ เราอยู่กันสองคนเท่านั้น”

หมอสำหน้า “หมอไม่มีเวลาไป”

ผมร้องไห้โฮออกมาทันที “หมอไม่ไปแม่ผมต้องตาย ต้องตายจริงๆ ครับ แม่ผมอาการมาก” ผมร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ที่นั่น คุณเขาลงกราบเท้าหมอแล้วก็กราบอีก “ผมจน แม่จนมาก แม่หาขนมกล้วยผ่านร้านท่านทุกวัน แม่ถูกรวดชนแล้วมันหนีไป ช่วยเถอะครับ ช่วยแม่ผม แล้วผมจะมารับใช้ท่าน ผมเรียนหนังสือ ป. ๖ แล้วครับ ผมจะมาใช้ตรวดท่าน ผมจะมากวาดร้านท่าน”

ผมพร่ำพรูคำพูดออกมา “ผมตัวเล็กนิดเดียวแต่ผมทำงานหนักได้ครับหมอ ช่วยชีวิตแม่ผมด้วยเถอะครับ”

หมอยืนนึกอยู่ครู่หนึ่ง พยักหน้าเล็กน้อย “ฉันจะไป”

ผมดีใจอย่างบอกไม่ถูก “ท่านขึ้นรถไปนิดเดียว แล้วเดินเข้าตรอกไปอีกหน่อยเท่านั้นครับ”

หมอไม่พูด มองผมแต่งตัวแล้วคงจะคิดอดทนาระอาใจในความสกปรกมอมแมมของผม แต่ก็เปิดประตูรถแล้วชี้ให้ผมเข้าไปนั่งในตอนหลังรถ “แม่ว่าจะไม่ตาย” ผมนึกในใจ ขอหลวงพ่อบุญศักดิ์สิทธิ์ที่โบสถ์ที่โรงเรียนผมช่วยด้วยเถอะ ขอให้หมอรักษาแม่ได้ไม่สายเกินไป

ผมพาหมอมาจนถึงบ้าน หมอเข้ามาในบ้าน มองรอบๆ ห้องของเราแล้วถอนใจ ถ้าผมมีปัญญาที่จะเรียนต่อไปผมเห็นจะเป็นหมอ ผมอยากจะเป็นหมอเหมือนหมอคนนั้นแล้วมาช่วยรักษาคนไข้จนๆ อย่างเรา

หมอตรวจแม่แล้วหมอก็ไม่พูด แต่หมอให้ยาเอาไว้ แล้วหันมาสั่งผมว่า “พรุ่งนี้เอาแม่ไปโรงพยาบาลให้ได้”

ผมกราบเท้าหมอ หมอมองผมอย่างเอ็นดู บอกผมว่า “เจ้าหนูกตัญญูดีนี่”

ต่อจากวันนั้นผมพาแม่ไปโรงพยาบาล ไปอย่างทุลักทุเล กว่าเอาแม่มาขึ้นรถสามล้อเครื่องที่พอจะเข้าตรอกเราได้ กว่าจะถึงโรงพยาบาลแม่อีกเกือบจะแย่เสียแล้ว เกราะที่ตีหมอมารักษาไว้เมื่อวานผมเข้าไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอก็รับเอาไว้และช่วยเหลือจนแม่เข้าอยู่อย่างอนาถา โลงอกผมไป หน้าที่ของผมคือไปรับใช้หมอตตามสัญญา หมอก็ไม่ว่าอะไร ท่านสอนผมว่าการเชิดรถไม่ใช่ว่าจะเชิดให้

มันสะอาดๆไป รถของท่านจะเป็นรอยเลี้ยหมด ท่านสอนผม ผมมาอยู่ที่ร้านของท่าน เก็บกวาด ก่อนที่จะมีคนไข้ ตอนกลางวันผมไปอยู่กับแม่ที่โรงพยาบาล รับใช้คนไข้ที่นอนห้องเดียวกับแม่ไปด้วย ผมไม่เคยไปเที่ยวไหน ผมไม่เคยทิ้งแม่ถ้าผมมีเวลาว่างจากงานรับใช้ที่ร้านหมอ เมื่อแม่ค่อยยังชั่วแม่บอกผมว่า “ไปเรียนหนังสือเถอะ ค่อย”

แต่ผมต้องการเงิน ผมก็คิดกลับมาทำขนมขายอีกขณะที่แม่ป่วย แม่จะได้มีทุนต่อไปเมื่อแม่หาย ผมไปรับกล้วยที่สวนอีก แต่ขอเงินติดค้างไว้ก่อน พบคุณนายเจ้าของสวนอีกตามเคย ผมเพิ่งรู้ท่านเป็นเศรษฐีมีที่ทางมากมาย บ้านใหญ่โตอยู่กรุงเทพฯ ผมไปถึงผมก็เล่าความจริงให้ท่านฟัง ขอติดค่ากล้วยใบทองและมะพร้าว ท่านชวนให้ผมอยู่เสียกับท่านที่สวน ผมบอกท่านว่า “ผมทิ้งแม่ไม่ได้ดอกครับ แม่มีลูกคนเดียว เวลานี้แม่ป่วยมากครับอยู่โรงพยาบาล”

ท่านไม่ได้พูดอะไรกับผมมากนัก แต่ยอมให้ผมเป็นหนี้ จะเอาอะไรทำอะไรท่านไม่ว่า ขนมของผมขายดีกว่าของแม่เสียอีก ผมรู้คนที่เขาซื้อนั้นซื้อผมด้วยความเมตตา สงสารว่าผมเป็นเด็กที่มีความกตัญญูต่อแม่ ผมทำอย่างนี้ทุกวัน ขายขนมหมดแล้วก็ไปอยู่กับแม่ ตอนเย็นมารับใช้ที่ร้านคุณหมอ ผมไม่รู้สึกเหนื่อยเลย แต่ผมภาวนาทุกวัน ผมเอาขนมไปให้แม่และคนไข้ที่อยู่ห้องเดียวกัน บางวันผมซื้อส้มไปฝากแม่ ผมภูมิใจเหลือเกินที่ผมสามารถช่วยแม่ได้ยามแม่ป่วย และต้องการให้ผมช่วยเหลือ

ปรากฏว่าวันหนึ่งแม่เล่าถึงคุณนายคนหนึ่งไปถามหาแม่ที่โรงพยาบาลแล้วพูดถึงผม บอกว่าเป็นเจ้าของสวนที่ผมไปซื้อกล้วย แม้ว่าไม่เคยพบคุณนายมาก่อนเลย คุณนายไปคิดว่าผมพูดจริงหรือไม่ในเรื่องแม่ แล้วคุณนายก็เอ่ยปากรับว่าจะออกค่าเล่าเรียนให้ผมเมื่อผมกลับไปเรียนแล้ว คุณนายยังออกปากให้เราไปอยู่ที่สวน มีกระท่อมคนงานในสวนนั้นว่าง แม่ก็รับปากว่าถ้าแม่หายกลับมาแม่จะไปหาคุณนายในวันที่คุณนายมาสวน

บัดนี้แม่ผมหายกลับมาแล้ว เราได้มาอยู่ที่สวนโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านอีก และช่วยดูแลสวนให้คุณนาย แม่ทำขนมไปส่งเจ้าจำนำ ท่านนั้นไม่ต้องหาบเร่ขายอีก และผมก็ได้รับอุปการะจากคุณนายให้เรียนต่อไป ผมอยากจะเป็นหมอ คุณหมอมัธยมนั้นก็พยักหน้ารับว่า “แกเห็นจะได้เป็นหมอด้าแกพยายามอย่างนี้ และมีกตัญญูอย่างนี้” ผมรู้คุณแม่ ผมรู้คุณคุณหมอม และผมรู้คุณคุณนาย ผมพยายามอย่างยิ่งที่จะตอบแทนบุญคุณท่าน

ครูที่โรงเรียนพอรู้ว่าผมหายหน้าไปเพราะอะไร ท่านก็มาเยี่ยมผมครึ่งหนึ่ง และมอบเงินให้ผมสิบบาท ท่านบอกว่า “ครูก็จน”

ครูก็อีกที่ผมไม่ลืมบุญคุณท่านเลย ท่านสอนผม ท่านบ่นผม ให้เป็นคนด้วยการให้การศึกษา และท่านมอบผมด้วยกำลังใจ กำลังใจความเมตตาที่ผมลืมท่านไม่ได้

แม่บอกผมว่า “อำนาจแห่งความกตัญญูรู้คุณของผมนั้น ย่อมจะส่งเสริมผมนิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ คุณแต่ทุกวันนี้ชีวิตของผมเป็นตัวอย่าง”

“ครูชะ จบอะไร?” เด็กอายุสิบสี่ลุกขึ้นยืนยิ้มเห็นเขี้ยวแหลม
 นัยน์ตาเป็นประกายบอกความซุกซน ปนล้อเลียนอย่างเห็นได้ชัด
 ยืนโยกตัวเอียงเอวคคตามสบาย

“รจนา” ครูเรียกเสียงแข็ง ที่เรียกชื่อนักเรียนเพราะที่โต๊ะของครู
 มีตารางบอกชื่อนักเรียนไว้ตามที่นั่ง

“ชะ”

“ขอโทษ” ครูยิ้มอ่อนโยน “เธอเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายจะ
 ถึงใช้คำรับเช่นนั้น”

“กะเทยชะ” เด็กสาวผมยาวนัยน์ตาโตแยกเขี้ยวกว้างขึ้นไป
 อีก และตอบอย่างหน้าเฉย เพื่อนนักเรียนในห้องฮาหัวพร้อมกัน
 ครูสาวผู้ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนแก้มแดงเข้มขึ้น

“เออละ กะเทยหน้าตาสะสวย เชิญนั่งลงได้ ครูจะตอบ
 คำถามของเธอ”

รจนาทรงตัวลงนั่ง แต่จะพูดให้ถูกก็คือกระแทกกันนั่งโครม
 ใหญ่แล้วต้องร้องลั่น

“โอ๊ย ครูชะ โอ้หอยยแกล้งเอากระปุกขวดวงชะ”

ครูกัดริมฝีปากแน่น แต่ใบหน้านัยน์แววตาเป็นประกายวาว

“นักเรียน ฟังทางนี้ รจนาดูว่าจบคืออะไร ครูจะตอบว่า
 จบในที่นี้หมายความว่าอ่านตลอด นักเรียนจงอ่านพร้อมกันให้ตลอด
 สามครั้ง เอ้า เริ่มได้”

นักเรียนอ่านพระบรมราโชวาทตามคำสั่งของครู จบแล้วครู
จึงออกคำสั่งต่อไป

“ทุกคนคัดลายมือตามข้อความคนละสามจบ เช่นเดียวกัน”

เด็กที่หัวอ่อนลงมือทำงานตามครูสั่ง มีบ้างที่ไอ้เอ๋ไ้แว้กับ
เพื่อนชาติโน่นชาตินี้ จะเอาโน่นเอานี้จุกจิก แต่ครูพยายามทำเป็น
ไม่เห็นเสีย เธอปล่อยเวลาให้พวกเขาชั่วคราวแล้วจึงลุกขึ้นจากที่นั่งเดิน
ไปตามโต๊ะของนักเรียน ทำให้เด็กสนใจกับการคัดลายมือของเขายิ่งขึ้น
เมื่อเวียนรอบแล้วก็เข้าโต๊ะประจำตามเดิม

“ขวัญใจ น้องชาติกันหน้อยนะจ๊ะ ตามสบายอย่างนั้นไม่สวย
ยุพเยาว์อย่าก้มชิตกระตาสันกันยัยนี่ตาจะเสียเร็ว” ครูกล่าวเรียบๆ

ในเวลาไม่ช้านัก นักเรียนก็คัดลายมือเสร็จ และเริ่มทยอยส่ง
ไว้ที่โต๊ะ และเริ่มคุยกันจ้อกแจ้กไม่เกรงใจครูผู้มาจากไหนนักเรียนไม่
รู้จักแน่ชัด บ้างว่าเป็นครูเข้าใหม่ บ้างว่าเป็นน้องสาวครูใหญ่ บ้างว่า
นิสิตสอบตกของมหาวิทยาลัย

“นักเรียน” ครูเคาะไม้บรรทัดกับโต๊ะทำให้เสียงจ้อแจ้เงียบ
ลงได้ และสนใจว่าต่อไปว่าตนจะต้องทำอะไร “ครูออกเด็กและ
บอบบาง ไม่น่ากลัวเสียเลย” ในความคิดของเด็กแก่น

“ต่อไปเรามีเวลาว่างก่อนชั่วโมง ซึ่งเป็นเวลาของการฝึกหัด
เรียงความหรือแต่งเรื่อง หรือฝึกเขียนจดหมาย”

“ฮะ” หลายเสียงรับ

“ทั้งนี้ครูจะตั้งหัวข้อให้ และเรามาออกความคิดกันว่า จะเขียนกันในเรื่องไหนบ้าง” ครูหันหลังให้นักเรียนลบตัวหนังสือบนกระดานดำออกแล้วเขียนลงไปใหม่ด้วยตัวค่อนข้างโตกว่า

“ความกตัญญู”

“ย” หลายคนทำจมูกยื่นส่ายหน้า ครูสั่นหน้าตามเป็นเชิงล้อ

“ยทำไมจะ?” ครูสาวยิ้มย่นตาหวาน

“มันยากนี่อะ” รจนาจอมใจตอบ

“ครูว่ามันง่ายมาก” ครูแทนชั่วโมงภาษาไทยหัวเราะ “เอาล่ะ เริ่มต้น ด้วยความหมายของความกตัญญูก่อน แปลว่าอะไร ใครไม่ทราบก็แะนะเธอ” ครูปรามล่องหน้าเสียก่อน พลังหันเข้าหากระดานดำพร้อมกับหยิบแท่งชอล์คขึ้นมาเตรียมจดคำแปล แต่ในห้องเงียบกริบ จนเธอต้องหันหน้ามาใหม่

“อ้าว ทำไมเงียบไปล่ะ?” ทำตาโตแปลกใจ “ตายจริงนี่ ไม่มีใครทราบว่า กตัญญูแปลว่าอะไรหรือนี่? ไหนรจนา เธอเก่งอย่างอื่นลองตอบทีซี”

“เออ... หมายความว่า... รู้คุณคนใช่ไหมอะ” รจนายืนตอบ

“ทำไมไม่ตอบให้แน่นอนล่ะ ถูกแล้ว ตอบได้ถูก กตัญญูคือ รับผิดชอบต่อคนที่ทำให้” ครูชมเชย ส่วนแม่ลูกศิษย์หันไปทำท่าแบ่งกับเพื่อน ๆ ว่าฉันเก่งนา

คุณครูจกคำแปลลงในกระดานแล้วกลับมา นั่งที่โต๊ะครู เช็ดมือกับกระดาษขุ่นเดิม

“ทีนี้ครูจะถามเรื่องตัวเลขนะ... อ้าว อะไรละแม่... ขวัญใจ”
 ขวัญใจเด็กสาวหน้ากมณีนัยน์ตาเฉียวลุกขึ้นยืน

“ครูเรียกพวกเราเป็นตัว... เอ้อ... เป็น...”

“อ้อ... เปล่า ครูไม่ได้ว่าพวกเธอเป็นอะไรอื่น ครูหมายถึงเรื่องตัวคน แต่คำมันยาว จึงเหลือไว้เช่นนั้น เป็นคำเก่า ตั้งเดิมจะเข้าใจไหม ครูไม่ได้ดูหมิ่นดูถูกอะไรพวกเธอหรอก” ครูอธิบาย

“ขอบคุณค่ะ”

“เอ้าจะ เริ่มที่ยุพเยาว์หัวแฉกนั่น เธอรู้จักใครมากที่สุด?”
 ยุพเยาว์ลุกขึ้นยืนตรงตอบเสียงแจ้ว

“ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ค่ะ”

“เหตุผล..... เวลาแต่งความเธอต้องเขียนเหตุผลประกอบลงไปด้วยนะ ใครที่จะเขียนถึงความกตัญญูรู้คุณ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยกเหตุผลมาประกอบ เร็วจะ ใครคิดออกลุกขึ้นตอบ เพราะเหตุใด?”

“รู้คุณชาติเพราะเราอยู่เป็นสุข เพราะชาติค่ะ” วาสนาตอบ

“เวลาเขียนต้องขยายความนะ อ้อ.... แต่งความนะ คนละหัวข้อนะ ไม่ใช่ทั้งสามข้อนั้น ต่อไป... ฤดีมัน...”

“ศาสนาทำให้คนอยู่เย็นเป็นสุข ศาสนาช่วยเราตั้งแต่เกิดจนตายค่ะ” ฤดีมันตอบสั้น ๆ

“ดี... หวังว่าคงอธิบายความได้ถึงสองหน้าจะ ครูลืมนบอกไป ทุกคนต้องเขียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าสองหน้ากระดาษ”

เสียงซื่อและเสียงหัวเราะดังขึ้นเพราะนักเรียนนึกถึงเลขที่เหลี่ยมการเขียน

“ไม่เว้นบรรทัดนะ” ครูรู้ทัน

เสียงเงียบกริบ

“ต่อไปประทุม หัวข้อ พระมหากษัตริย์”

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นเหมือนดวงตะวันส่องให้โลกมีชีวิตอยู่ได้ค่ะ”

“แหม เหนือมีแนวทางการประพันธ์แน่ ๆ ที่เดียว เพราะมีความผันอันเปรียบเทียบได้ ดีจะ ดีมาก ต่อไปจะ บุนนาค”

“หมดแล้วนี่คะครู” บุนนาคเด็กสาวทำทางเป็นผู้ชายตอบหน้าเป็น

“อะไรกัน ผู้มีพระคุณหรือผู้ที่ทำคุณให้เราจะมีรอบตัวเสีย นะจ๊ะ แม้แต่ศัตรูของเรา บางทีก็มีประโยชน์ มีคุณที่ทำให้เราต้องมานะบากบั่นต่อสู้เพื่อให้เราไม่แพ้”

“งั้นหนูจะเขียน ศัตรูทำให้หนูเข้มแข็ง”

“ตามใจเธอ หาเหตุผลดี ๆ ก็แล้วกัน”

“งั้นไม่เอาละ ท่าทางจะเขียนยาก หนูจะเขียนเกี่ยวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถละ”

“ดีมาก พระมหากษัตริย์คุณพระองค์ท่านมากมาย สองหน้ากระดาษไม่พอพรรณนาแน่” ครูชม “ต่อไปปรุจจิต”

“หนูขอเขียนเกี่ยวกับ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีละ”

“ดีทีเดียว พระองค์ท่านทรงพระมหากษัตริย์คุณแผ่ไพศาลต่อไปจะ เจลิมศรี”

“หนูเขียนพระคุณของพ่อแม่”

“ดีมาก”

“หนูเขียนพระคุณคุณครู”

“ขอบใจจะ กรุณาอาจารย์มีพระคุณแก่ศิษย์และแก่ชาติโดยทางอ้อม เพราะลูกศิษย์นี้แหละจะ ต่อไป... ศรีนวล”

“หนูจะเขียนเกี่ยวกับตำรวจทหารชายแดน” ศรีนวลตอบ เขาไปทนลำบากตรากตรำอยู่ในป่า อดๆอยากๆ ห่างลูกห่างเมียและไกลความสนุกเพื่อพวกเรา...เอ้อ...เพื่อชาวไทยทุกคน...”

“ดีมากทีเดียว ครูขอชมเชย และขอให้เพิ่มเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่ปฏิบัติการราชการชายแดนด้วยนะจ๊ะ...ดี วิเศษจริงๆ...”

ตระเวนชายแดน...เสียงรจนาหัวโจกร้องเพลง “ตระเวนชายแดน” ขึ้นมากลางคัน ครูจุกปากอย่างอ่อนใจ

“เธอ รจนา ขอบใจที่จะร้องเพลงประกอบ แต่ทว่าขอให้ เป็นโอกาสอื่นเถอะจ๊ะ ว่าแต่เธอจะเขียนอะไรละ?”

“กระเทยสิทธิ์ค่ะ”

“ไม่เอานะ ไม่ใช่เรื่อง ขึ้นเขียนมาครูจะฟ้องอาจารย์ใหญ่”

“งั้นอะไรล่ะคะ?”

“เธอต้องคิดเอาเองซี เอ๊ เรื่องของจิตใจนี่นา”

“งั้นหนูจะเขียนถึงทหารไทยที่ไปเวียดนามค่ะ”

“ตกลง”

“แต่.... คุกกี้.... หนูจะเขียนเป็นจดหมายถึงนะคะ บอกว่าคิดถึงบุญคุณของชาติพลีชีพเพื่อคนไทยทั้งชาติ” รจนาทำท่าเอาจริงเอางี้

“ดี” คุกกี้ยิ้ม

“ไม่ค่ะ ของหนูต้องพิเศษพิเศษซีคะครู เพราะหนูจะเขียนพรรณนาบุญคุณเขาไปถึงเขานี้ค่ะ นะพวกเรานะ” รจนาหันมาทางเพื่อนร่วมห้อง “เราจึงช่วยกันเขียนจดหมายบำรุงขวัญทั้งทหารตำรวจชายแดนและทหารไทยที่ไปรบนอกประเทศ”

“เออ... อี้... จ๊ะ” เพื่อนจอมแก่นตอบพร้อมกัน

“แต่ว่า” ชูศรีลุกขึ้นค้าน “เราจะเขียนถึงตำรวจทหารในประเทศไทยอะ เพราะถ้าไม่มีเขาเราก็แย่ะ”

“ถูกต้อง”

“หนูจะเขียนเกี่ยวกับพ่อขุนรามคำแหงค่ะ” เด็กตัวเล็กสวมแว่นตาคาถาเปอะกล่าวตอบ

“ได้จ้ะ ท่านมีพระคุณต่อไทยอย่างหาที่สุดมิได้ที่เดียว ”

“หนูจะเขียนเกี่ยวกับพระปีย์มหาราช ” สาคร ลูกชั้นแดง

“หนูจะเขียนเกี่ยวกับแม่โพสพ ” ราชรีนต่อ

“หนูจะเขียนถึง ๆ ฝน ๆ ท่านนายกรัฐมนตรี หัวหน้ารัฐบาลของเรา ” ชม้อยเต็กสาวผิวสองสีหน้าคมขำกล่าว

ครูสาวลูกชนชั้นใบหน้ายมแป้น นัยน์ตาเป็นประกายวาว

“ใครมีอะไรอีกจ๊ะ ? ”

“หนูจะเขียนถึงหมอกับนางพญาบาลค่ะ คุณพ่อเล่าให้หนูฟังว่า ตอนหนูเกิดหนูต้องอยู่ตูบค่ะ ไม่นานตายแล้ว ” จีรภาเด็กตัวผอมบางเหมือนกึ่งแห้งยกมือแล้วลูกชั้นอธิบาย แก่เป็นเต็กเกิดก่อนกำหนดจริง ๆ

“ ดีแล้ว บุญคุณของสิ่งต่าง ๆ ยังมีอีกมากมาย ใครคิดถึงอะไรก็เขียนตามใจได้ พยายามวางลำดับว่าจะเขียนอะไรก่อน อะไรหลังแล้วสรุป ข้อสำคัญอย่าย้อนไปกระโดดมา ต้องอธิบายเหมือนจากกึ่งไปก้านไปใบและยอด ไม่ใช่จากยอดมารากมาโคนแล้วกระโดดไปดอกอะไรยังงั้น... ”

เสียงกริ่งบอกหมดเวลาตังกังวานก้อง ครูชะงักคำพูดเพราะเสียงกริ่งดังกว่า ลูกชั้นจากโต๊ะที่นั่งหีบกระเป๋ามาถือไว้หน้ายม

“ ครูอยู่ห้องอาจารย์ใหญ่ ใครต้องการพบเชิญได้ทุกเวลา เรื่องแต่งเสร็จแล้วไปส่งได้ที่นั่น ” เธอก็มืดระชะนิด ๆ เป็นเชิงล่านักเรียนหัวหน้าชั้นจึงบอกนักเรียนทำความเคารพ.

วิชาเรียน ของลูก

... วิชา ศรีไพรวรรณ

คุณครูถือห่อของห่อใหญ่มาส่งให้ ไช่มุก สีตานั่งอยู่ใกล้ ๆ จึง
ไต่ยีนคุณครูบอก ไช่มุกเบา ๆ ว่า

“ของนี้ส่งมาให้เธอจะ ไช่มุก”

เด็กๆ ในชั้นเรียนทั้งสี่สิบคนเงิบเสียง จับตามองของห่อใหญ่
ที่คุณครูวางไว้บนโต๊ะของ ไช่มุกเป็นตาเดียว สีตาเขยิบม้านั่งเข้าไปใกล้
ไช่มุก

เด็กหญิง ไช่มุกวางดินสอที่กำลังเขียนอยู่ ทำหน้าง

“ของหนูหรือคะ เอ... ทำจะไม่ใช่ของหนู?” ว่าแล้วก็ยืดอก
กอดขึ้นมองดูตัวหนังสือที่เขียนไว้บนห่อของนี้อย่างขลาด ๆ

สีตามองเห็นฉันทว่าของนั้นส่งถึง ไช่มุก บอกชั้นเรียน ชื่อ
โรงเรียน อำเภอและจังหวัดไว้ชัดเจน มีแสตมป์สี่สหายติดอยู่ ๔ ดวง
แสดงว่าของนี้ส่งมาทางไปรษณีย์ ไช่มุกก็อ่านได้ความว่าส่งถึงตน
แต่สีหน้าก็ยังเหลออยู่ เอื้อมมือไปจับห่อของดู

“เอ... ใครส่งมาก็ไม่ทราบ หนูไม่เคยได้รับอย่างนี้เลย”

“เขาเขียนบอกไว้ข้างหลังนี้ใจจะ ไข่มุก” คุณครูพลิกห่อของ ให้เห็นด้านหลัง “จากนายพิชัย ภัคดี... ส่งมาจากกรุงเทพฯ เธอ คงรู้จักเขาดี นายพิชัย ภัคดี”

“ไม่รู้จักค่ะ” ไข่มุกยืนยัน “หนูไม่รู้จักใครที่กรุงเทพฯ เลย”

“อ้าว เขาคงรู้จักเธอดี เขาถึงส่งของมาให้ ไหนเปิดดูซิว่า อะไร เพื่อจะมีจดหมายอยู่ในนั้น”

คุณครูแกะเชือกแกะกระดาษห่อออก ข้างในเป็นกล่องกระดาษ เมื่อเปิดฝากล่องขึ้น เด็ก ๆ ทั้งชั้นก็รูกันเข้ามามุงดู ส่งเสียงจ๊อกแจ๊ก ค่ายความตื่นเต้น

ของที่อยู่ในกล่องนั้นเป็นกระโปรงและเสื้อชุดนักเรียนใหม่ เอี่ยมสองชุด ผ้าถุงและเสื้ออยู่กับบ้านอีกสองชุด ผ้าเช็ดหน้าสีสวย หกผืน ผ้าเช็ดตัวหนึ่งผืน มีซองจดหมายวางอยู่บนของนั้น

คุณครูเปิดซองจดหมาย ส่งให้ไข่มุกอ่าน

ไข่มุกงงเหมือนฝัน แต่ก็ลุกขึ้นอ่านจดหมายให้คุณครูและ เพื่อน ๆ ฟัง

“หนูไข่มุกที่รัก ฉันกับลูกสาวถึงกรุงเทพฯ แล้ว ลูกสาวของ ฉันเขาพูดถึงหนูไปตลอดทาง ฉันรู้สึกว่าคุณมีบุญคุณต่อฉันมากที่ช่วย เย็บรองเท้าให้ลูกสาวของฉัน มิฉะนั้นเขาคงร้องไห้ ให้ฉันเกิดความ รำคาญไปจนถึงบ้านเป็นแน่

ฉันส่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ มาให้หนู อย่าคิดว่าเป็นค่าตอบแทนเลย ให้คิดว่าคนเราเกิดมามีอะไรช่วยกันได้ก็ควรช่วยกัน เช่น หนูช่วยเย็บรองเท้าให้ลูกสาวฉัน และฉันช่วยให้หนูมีเสื้อผ้าสวมไป โรงเรียน... สวัสดิ์... พิชัย”

เสียงจ๊อกแจ๊กของเด็ก ๆ ดังขึ้นอีก วิพากษ์วิจารณ์ไปตาม
ความคิดเห็น

“ไข่มุกคงจำคุณพิชัยนี้ได้แล้วสินะ”

ไข่มุกนึกออกตั้งแต่อ่านคำว่า “ลูกสาว” แล้ว

“เล่าให้ครูกับเพื่อน ๆ ฟังหน่อยซิจะ ไข่มุก เรื่องเป็น
อย่างไร”

ไข่มุกยิ้มอย่างเบิกบานใจ เธอเล่าว่า

“เมื่อวันจันทร์ที่แล้ว หนูเดินมาโรงเรียนคนเดียว เห็น
รถยนต์คันหนึ่งจอดอยู่ข้างทาง เห็นผู้ชาย...เอ้อ...คุณพิชัยกับลูก
สาวยืนอยู่ข้าง ๆ รถ ลูกสาวของเขาตัวเล็ก ๆ กำลังร้องไห้ ร้องเสียง
ดังมาก หนูก็เลยเดินเข้าไปดูใกล้ ๆ ว่าเขาเป็นอะไร คุณพิชัยถามหนู
ว่าหนูมีเข็มกับค้ายไหม พอหนูมีเข็มกับค้ายติดตัวอยู่เสมอเพราะเสื้อ
ของหนูขาดบ่อย ๆ หนูเลยส่งเข็มกับค้ายให้เขา สายรองเท้าสานลูกสาว
ของเขาขาดค่ะ ที่จริงนั่งอยู่บนรถไม่ต้องสวมรองเท้าก็ได้ แต่ลูกสาว
เขาไม่ยอมค่ะ ร้องไห้อยู่ตลอดเวลา จนเขาขับรถไม่ได้ต้องหยุดรถ
บอกว่าประสาธเสีย คุณพิชัยเขาพยายามจะเย็บสายรองเท้า แต่เย็บ
ไม่เป็น หนูเลยเย็บให้ค่ะ ลูกสาวเขาหยุดร้อง แล้วยิ้มให้หนู คุณพิชัย
ให้เงินหนูยี่สิบบาทแต่หนูไม่รับ เพราะหนูไม่ได้รับจ้าง หนูทำให้
เพราะสงสารลูกสาวของเขาและตัวคุณพิชัยเอง แล้วหนูก็ไม่ได้เสีย
อะไร หมกค้ายไปนิตเคียวเท่านั้น”

“นั่นแหละ เธอเป็นคนดีมีน้ำใจ ช่วยเหลือคนอื่นด้วยความ
บริสุทธิ์ใจ ไม่หวังอะไรตอบแทน นี่คุณพิชัยเขาเป็นคนดีจึงได้คิด
ตอบแทน เขาถามไข่มุกว่าชื่ออะไรหรือจ๊ะ?”

“กะ เขาถามหนูว่าหนูชื่ออะไร เรียนชั้นไหน อยู่โรงเรียนอะไร เขาชอบใจหนูแล้วเขาก็ขับรถไป หนูก็มาโรงเรียน มาถึงโรงเรียน หนูก็ลืมเรื่องนี้ แล้วก็ฟังจะนึกได้นะเอง”

คุณครูหัวเราะเบา ๆ เก็บของใส่กล่องเอาเชือกผูกให้เรียบร้อย ยกลงวางข้าง ๆ โต๊ะไข่มุก

“นักเรียนกลับไปนั่งที่นะจ๊ะ ครูจะพูดอะไรให้ฟัง”

เด็ก ๆ วิ่งกลับไปนั่งที่ สีตาไม่ได้หลุดจากที่เพราะนั่งใกล้ไข่มุก เรอมองหน้าไข่มุกด้วยความรู้สึกชื่นชม อยากจะมีโอกาสได้ทำความดีอย่างไข่มุกบ้าง

คุณครูพูดว่า “นักเรียนจากการกระทำของไข่มุกไว้เป็นตัวอย่างนะจ๊ะ นี่แหละเป็นการทำความดี มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเขาตามความสามารถของตัว และไม่หวังอะไรตอบแทน ผลแห่งความดีที่เราทำไว้จะสนองเราเอง อย่างน้อยที่สุดก็ทำให้เราชื่นใจที่ได้ช่วยคนอื่นให้เขาได้รับประโยชน์ ได้รับความสุข อย่างไข่มุกเย็บสายรองทำให้เด็กหญิงเล็ก ๆ คนนั้น และนี่คุณพ่อของเด็กคนนั้นก็เป็นคนรู้จักบุญคุณคน จึงได้ส่งเสื้อผ้ามาให้ไข่มุก”

“เขาคงจะรู้ว่าหนูจน” ไข่มุกพูดเบา ๆ “เสื้อ กระโปรง มาโรงเรียนของหนูก็เก่าขาด”

คุณครูยิ้มปลอบใจไข่มุก

“คนเรามันไม่แน่นอนหรอกไข่มุก วันนี้เราจน ถ้าเราขยันขันแข็ง มีความอดทน ตั้งใจเรียนหนังสือ เรียนจบไปหางานทำ วันหน้าเราอาจเป็นคนมั่งมีได้”

นักเรียนทั้งสี่สิบเอ็ดคนนั่งเียบกริบ สมองเล็ก ๆ กรุ่นคิด
กันไปคนละอย่าง

พอถึงเวลาเลิกเรียนเด็ก ๆ ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

สี่ตากลับไปถึงบ้านเล็ก ๆ กลางสวนของเธอ แม่ไม่อยู่บ้าน
ออกไปซื้อกับข้าวที่ตลาดเหมือนทุก ๆ วัน พ่อเป็นช่างไฟฟ้ายังไม่กลับ
จากที่ทำงาน พี่สาวของสี่ตากำลังหุงข้าว น้องชายนั่งเล่นอยู่ที่ถุนบ้าน
สี่ตาเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วก็ออกไปเตร่คอยแม่อยู่ปากทาง ในใจก็เฝ้าแต่
คิดถึงไข่มุก และห่อของที่ส่งมาจากกรุงเทพ

กำลังคิดเล่นเพลิน ๆ ก็ได้ยินเสียงฝีเท้าคนวิ่งใกล้เข้ามา

ชายที่กำลังวิ่งตรงมาหาสี่ตานั้นรูปร่างใหญ่โต สวมเสื้อเก่า ๆ
สกปรก ใบหน้าแม้จะกำลังเหนื่อยหอบก็แลเห็นแววตืนกฉว และระวัง
ภัยอย่างเต็มที่

เขาวิ่งเข้ามาใกล้สี่ตา กระหืดกระหอบรื้อนรน พุดด้วยเสียง
กระต่อนกระแท่น

“ช่วยข้าที... หาที่ซ่อนให้ข้าที เร็วตำรวจไล่ตามข้ามา...
เร็วเข้า!”

สี่ตาตกใจ จังงั... ตำรวจ... ตำรวจไล่ตามมา... เขา
เป็นใคร?

เขาเป็นใครก็ช่างเถิด... หัวใจของสี่ตากำลังเปิดอยู่ด้วยความ
เมตตา เขากำลังมีทุกข์ ต้องการความช่วยเหลือ เขากำลังมีภัย
โดยไม่รอช้า เด็กหญิงสี่ตาก็นำชายผู้นั้นเข้าไปในบ้าน!

“เียบ... ทุกคนเียบ” สี่ตาร้องบอกพี่สาวและน้องชาย
ผู้กำลังตะลึงจ้องมองและพร้อมที่จะส่งเสียงโวยวาย

“ตำรวจกำลังไล่เข้ามา... เราจะให้เขาซ่อนตัวในห้องของพ่อ แล้วทุกคนบอกตำรวจนะว่า ไม่มีใครมาหลบอยู่ในบ้านเรา”

เธอวิ่งไปเปิดห้องของพ่อ ชายผู้นั้นก็ถลันเข้าไปโดยเร็ว สิตาจัดแจงใส่กุญแจข้างนอกห้อง

ครูเดียวตำรวจสองนายก็วิ่งมาถึงบันไดบ้าน

“หนู... เห็นผู้ชายรูปร่างใหญ่ ๆ หน้าตุ ๆ เข้ามาในนี้ไหม?”

“ไม่... ไม่... ไม่เห็นอะ” น้องของสิตาตอบตะกุกตะกัก

ตำรวจมองดูรอยเท้าบนพื้นดิน แล้วก็เงยหน้าขึ้นพูดกับพี่สาวของสิตาซึ่งยืนนิ่งอยู่

“บอกมาตามตรงนะหนู ผู้ชายคนนั้นเป็นนักโทษแหกคุกหนีมา เป็นผู้ร้ายฆ่าคนเสียด้วย เขาซ่อนอยู่ในบ้านหนูหรือเปล่า?”

“ขึ้นมาค้นดูซิคะ” พี่สาวสิตาตอบเสียงสั้น

สิตาใจหาย รีบขำว่า “โธ... ไม่มีใครที่ไหนผ่านมาเลยคะ เรายู่กันสามคนพี่น้องแค่นี้เอง พวกคุณน่าจะรีบไปหาทางโน้นซิคะ เดี๋ยวเขาจะหนีไปไกล...”

“งั้นรี?” ตำรวจนายหนึ่งเงยหน้าขึ้นมองยิ้ม แล้วพยักหน้าชวนอีกคนหนึ่ง “เรารีบไปตามกันเถอะ”

แล้วเขาทั้งสองก็ถลันหายเข้าไปในสวน

สิตารับไขกุญแจห้อง พอกุญแจพ้นจากสายยู ชายคนที่อยู่ข้างในห้องก็ดันประตูออกมาโดยแรง ภาพที่แลเห็นเป็นภาพชายผู้นั้นสวมเสื้อและกางเกงของพ่อ!

ในมือยังมีถุงกระดาษใบใหญ่ ใส่ของเต็มจนโป่งออกทั้งสองข้าง คงจะเป็นของของพ่อ

“นั่นอะไรกัน?” สีตาร้องเสียงหลง

“เด็กโง่!” มันทั้งห่อของลงข้างตัว ทางแขนอันยาวล่ำสัน
ออกรวบตัวเด็กทั้งสาม สีตาว่องไวกว่าพี่และน้อง หลบหลุดวิ่งร้อง
โวยวาย

มันจับพี่และน้องของสีตาผลักเข้าไปในห้อง แล้วก็ปิดกุญแจ
ข้าง หักกุญแจเสียงร้องลั่น

“ไอ้คนไม่รู้จักกตัญญู” สีตาร้องตะโกน “ตำรวจ ตำรวจ
ช่วยด้วย!”

“กตัญญูรี” ใครสอนเอ็ง? พ่อแม่? ครู?” มันย่างสามขุม
เข้ามาจะจับตัวสีตา สีตาเตรียมสู้เต็มที่ แม่ตัวเธอจะเล็กนิดเดียว

“แก... ไอ้คนเนรคุณ!”

“เนรคุณรี ออกกตัญญูรี... ใครบอกเอ็ง?”

สีตาคิดจะวิ่งหนี แต่เสียงร้องของพี่สาวและน้องชายที่ดังลอค
ออกจากภายในห้องทำให้เธอคิดสั้ต้าย... ก็... ความผิดของสีตาเอง

พอมันมาถึงตัว พ่อกับตำรวจก็ออกมาจากชอกประตูด้านนอก

ตำรวจจ้องปืน เล็งตรงมายังร่างใหญ่ของมัน

สีตาวิ่งไปหาพ่อ แล้วร้องไห้โฮ

พ่อแลเห็นปืน เจ้าผู้ร้ายก็ยอมจำนน ให้ตำรวจใส่กุญแจมือ
ทั้งสองข้าง

“มันใส่เสื้อ กางเกงของพ่อ!” สีตาร้องบอก

ตำรวจหันมายิ้ม “ถ้าหนูไม่โกหกฉันเสียแต่แรกเรื่องก็ไม่
ยุ่งยากอย่างนี้ ที่จริงฉันก็รู้ว่าหนูโกหก เพราะฉันแลเห็นรอยเท้าเจ้า
เซมผู้ร้ายคนนั้นอยู่ที่พื้นดินแถวบันได แต่ฉันก็แกล้งทำเป็นไม่รู้ทำเป็น

เดินหนีไป พอพวกหนูไปไขกุญแจให้มัน ฉันทิ้งย่องขึ้นมาแอบฟังอยู่ตรงซอกประตูตรงนั้น หนูจะได้รู้ว่าการทำความดีกับคนสันดานเลวนั้น นอกจากไม่มีประโยชน์แล้วยังเป็นอันตรายอีก” เขาหันไปพูดกับพ่อของสีดา “แล้วผมจะให้เขาชักเสื่อกางเกงชุดนั้นส่งมาคืนคุณ ลาละครับลูกสาวของคุณคนนั้น ใจดีมีเมตตา แต่ไม่รู้จึกว่าควรจะมีเมตตาใคร... อย่างไร”

แล้วตำรวจทั้งสองนายก็คุกเจ้าผู้ร้ายใจดำคนนั้นลงจากบ้านไป

พ่อไขกุญแจให้พี่และน้องของสีดาแล้ว ทั้งสองระล่ำระลักเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้พ่อฟัง สีดาที่นั่งอย่างสำนึกผิด

ในใจก็นึกถึงไข่มุก... และของหอนั้น

พ่อสอนสีดาว่า

“การมีเมตตาช่วยเหลือคนอื่นนั้นน่ะดีมาก แต่ลูกจะต้องรู้จักช่วย อย่างเจ้าผู้ร้ายนี้ลูกไม่ควรช่วย ควรหลีกให้ห่างหรือเฉยเสีย เหมือนที่ตำรวจเขาบอกนะว่า คนสันดานเลวช่วยไปก็ไม่มีประโยชน์ ยังเป็นอันตรายแก่ตัวเราเองเสียอีก เหมือนชวานากับงูเห่า ลูกเคยได้ยินไหม ชวานาช่วยงูเห่าแล้วตัวเองเลยถูกงูเห่ากัดตาย นี่ที่ว่าตำรวจเขารู้ทันมากคอยแอบช่วยอยู่ พ่อมาถึงเขาทำสัญญาให้เงียบ พ่อก็แอบย่องขึ้นมาอยู่กับเขาจึงได้รู้เรื่อง ที่หลังลูกจำไว้จะทำอะไรต้องคิดให้ถี่เสียก่อน”

สีดาเสียใจ แต่บทเรียนบทนั้นก็ให้ประโยชน์แก่สีดามาก สีดานับวันแต่จะเติบโตขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะได้คอยสะกิดใจ สีดาจะได้รู้จักหลบหลีกอันตราย เพราะในโลกนี้มีทั้งคนดีและคนเลว. □

๑. พระสยามเทวาริราช

คนไทยเป็นอันมากมักจะอ้างนามพระสยามเทวาริราชให้ช่วยปกป้องคุ้มครองประเทศไทย เมื่อเกิดอันตราย หรือรู้สึกที่บ้านเมืองจะเข้าสู่ความคับขัน แต่ผู้ที่ออกนามของท่านบางคนยังไม่ทราบว่า พระสยามเทวาริราชคืออะไร อยู่ที่ไหน ทั้งนี้ก็เพราะองค์พระสยามเทวาริราชอยู่ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ซึ่งมีใช้สาธารณสถาน

พระสยามเทวาริราชไม่ใช่พระพุทธรูป แต่เป็นรูปหล่อของเทพยดาในทำนุ พระหัตถ์ขวาถือพระขรรค์ ความสูงประมาณ ๘ นิ้วฟุต รูปลักษณะงดงามมาก หล่อด้วยทองคำ สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่างผู้หล่อพระสยามเทวาริราชเป็นช่างเอกในยุคนั้น คือ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ (แต่เดิมคือหม่อมเจ้าดิศ) ได้รับสถาปนาเป็นพระองค์เจ้าในรัชกาลที่ ๕ ท่านเป็นหลานปู่ของรัชกาลที่ ๑)

มูลเหตุที่จะสร้างพระสยามเทวาริราชนี้มีเรื่องเล่ากันมาว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า บ้านเมืองไทยประสบเหตุการณ์ร้ายแรงหลายครั้ง แต่ก็มีเหตุให้คลาดแคล้วไปด้วยดีเสมอ อาจจะเป็นอำนาจของเทพยดาประจำบ้านเมืองช่วยพิทักษ์

รักษา พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทำรูปเทพยดาพระองค์นั้นขึ้น
สักการบูชา และถวายพระนามว่า พระสยามเทวาธิราช เทวรูปของ
พระสยามเทวาธิราชประดิษฐานอยู่ในพระวิมานกลางพระที่นั่งไพศาล
ทักษิณ อันเป็นเขตพระราชฐานชั้นใน ซึ่งไม่อนุญาตให้ผู้ชายเข้าไป
ในเขตนี้ นอกจากผู้มีหน้าที่หรือได้รับอนุมัติเป็นพิเศษ สำหรับผู้หญิง
ที่จะเข้าไปได้ก็คือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือผู้ตามเสด็จเจ้านายฝ่ายใน
(เจ้าผู้หญิง) เป็นครั้งคราว

ในปัจจุบันนี้ยังมีการบวงสรวงสังเวยเป็นพิธีภายในทุกปี
กำหนดในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ นอกจากเครื่องสังเวยแล้ว ยังมี
ละครว่าของกรมศิลป์ากรเล่นเป็นการสมโภชในตอนเช้าอีกด้วย.

๒. สีกกรมท่า

ในระเบียบการแต่งกายของนักเรียน, นิสิต, นักศึกษา มักจะ
ระบุสีของกางเกงและกระโปรงไว้ว่า สีกกรมท่า, หรือสีดำ หรือสีเทา

สีกกรมท่า นั่นคือ สีน้ำเงินแก่ แต่เหตุใดจึงไม่เรียกสีน้ำเงินแก่
กลับมาเรียกเป็นสีของกรมซึ่งเป็นหน่วยราชการ ทั้งนี้ก็เพราะเคยเป็น
สีประจำของหน่วยราชการนั้นมาแต่ก่อน

ในต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ ๕) พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการสวมเสื้อเข้าเฝ้า
และกำหนดสีให้เหมือนกันตามสังกัดที่รับราชการ เช่น ข้าราชการ
กลาโหมสวมเสื้อสีลูกหว้า คือ สีกรมเจือแดง ข้าราชการมหาดไทย
สวมเสื้อสีเขียวแก่ ข้าราชการกรมท่า, สวมเสื้อสีน้ำเงินแก่ ฯลฯ กรมท่า

ตั้งแต่เดิมมีหน้าที่เกี่ยวกับการค้าทางทะเล ซึ่งพ่อค้ามักจะเป็นชาวต่างประเทศ

การแต่งกายของข้าราชการไทยได้รับการเปลี่ยนแปลงต่อมาหลายระยะ ในสมัยที่ข้าราชการพลเรือนสวมเสื้อชั้นนอกสีขาวคอปก กระดุม ๕ เม็ด ที่เรียกว่า เสื้อราชปะแตนก็ ยังนิยมนุ่งผ้าสีน้ำเงินแก่กันส่วนมาก ถึงแม้จะไม่ได้เป็นข้าราชการกรมท่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ข้าราชการเปลี่ยนเครื่องแบบจากการนุ่งผ้าโจงกระเบนมาเป็นเครื่องแบบสากล คือ นุ่งกางเกงสวมเสื้อชั้นนอก ก็ยังมีผู้นิยมไปใช้เป็นสีกางเกงและกระโปรงของข้าราชการ พนักงาน ตลอดจนเครื่องแบบของนักเรียน นิสิตและนักศึกษา ดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้

๓. การเปลี่ยนจุลศักราชเป็นรัตนโกสินทรศักราช

ศักราชที่ใช้ในพระราชพงศาวดารไทยมักจะใช้จุลศักราชมากกว่าศักราชอื่น ๆ เช่น มหาศักราช หรือพุทธศักราช มาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ยังนิยมการระบุ วัน เดือน ปี ศักราช ดังนี้ วันอังคาร แรม ๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเส็ง ตีศก ศักราช ๑๒๔๓ ตีศก คือเลขท้ายของจุลศักราช เพราะต้องการจะย่ำว่า เป็นปีมะเส็ง ซึ่งตรงกับจุลศักราชซึ่งมีเลขท้ายเป็นสาม เพื่อให้แน่นอนว่าไม่ใช่ปีมะเส็งรอบอื่น ๆ เพราะการเขียนหนังสือสมัยโบราณมักจะมีการผิดพลาดง่าย บางคราวก็มีตัวเลขกำกับบนข้อความที่บอกเลขท้ายของศักราช เช่น

วันอาทิตย์ เดือน ๖ แรม ๕ ค่ำ ปีมะเมีย สมฤทธิศก ศักราช ๑๒๒๐ (ในรัชกาลที่ ๔)

เลข ๘ ที่กำกับอยู่บนสัมฤทธิศกนั้นหมายความว่า เป็นปีที่ ๘ ของรัชกาลนั้น ๆ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) มีพระราชประสงค์จะปรับปรุงการเขียนหนังสือให้รัดกุมเข้าตามแบบสากลโดยใช้วันที่ เดือน และศักราชเท่านั้น สำหรับศักราชนั้นทรงใช้อายุของกรุงเทพ ฯ ซึ่งเรียกกันว่า รัตนโกสินทรศกหรือเรียกย่อว่า ร.ศ. พระองค์กำหนดวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เมษายน

ครั้นถึงวันที่ ๑ เมษายนของจุลศักราช ๑๒๕๑ ก็ทรงเปลี่ยนเขียนเสียใหม่ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๘ โดยเทียบจุลศักราช ๑๑๔๔ ซึ่งเป็นปีเริ่มสร้างกรุงเทพ ฯ เป็น ร.ศ. ๑

ยังมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์บางอย่างซึ่งยังนิยมใช้ ร.ศ. กำกับด้วย ได้แก่

๑. เหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ คือปีที่เกิดการพิพาทร้ายแรงทางเรือระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา จนเป็นสาเหตุให้ไทยต้องเสียดินแดนบางส่วน ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๔๓๖

๒. เหตุการณ์ ร.ศ. ๑๓๐ คือปีที่ผู้คิดทำการปฏิวัติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่คณะปฏิวัติถูกจับเสียก่อนลงมือทำงาน แต่ผู้ก่อการปฏิวัติก็มีได้รับโทษหนักถึงประหารชีวิตเลยเป็นแต่เพียงถูกจำคุก และในที่สุดก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษ ปล่อยออกมาในเวลาไม่นานนัก

ร.ศ. ๑๓๐ = พ.ศ. ๒๔๕๔

จุลศักราช ๑๑๔๔ = ร.ศ. ๑ = พ.ศ. ๒๓๒๕

วันนั้น ปุตัดสินใจหนีออกจากบ้าน ทำไมปุหรือพวกเด็ก ๆ อีกหลายคนจึงไม่รักบ้าน อยากจะหนีไปเสียให้พ้นจากบ้าน ซึ่งน่าจะเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ให้ความสุขที่สุดยิ่งกว่าที่ใด ๆ ในชีวิต วิทยุประกาศเรื่องเด็กหายไปจากบ้าน และหนังสือพิมพ์ก็มีการประกาศเรื่องเช่นนั้นไม่เว้นแต่ละวัน ขอให้ฟังเรื่องของปุตามที่เขาคิดนึก และเรื่องที่เขาลำเล้านคงพอจะมีวิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่คิดหาทางแก้ไขที่จะให้ปุหรือเด็ก ๆ อย่างปุเกิดความรักบ้าน และไม่อยากจะหนีพ้นไปจากบ้านเลย

ผมอายุ ๙ ขวบ และกำลังจะย่างเข้า ๑๐ ขวบอยู่แล้ว ก็เหมือนกับเด็กผู้ชายทั้งหลายนั้นแหละครับ ชอบเล่น ชอบมีเพื่อนมาก ๆ และชอบที่จะได้เป็นวีรบุรุษเหมือนอย่างที่ผมเคยได้ดูในหนังหรืออ่านหนังสือ หรือฟังเรื่องที่เพื่อนเล่ากัน ถ้าหากจะมีการเล่นอะไรเป็นหมู่ ๆ ละก็ผมก็เห็นจะต้องขอเป็นพระเอก หรืออย่างน้อยก็ต้องเป็นฝ่ายพระเอก เพราะพระเอกและพวกพระเอกนั้นเก่งไปเสียทุกอย่าง ดีไปหมด ชกก็เก่ง ขี่รถ ขี่เครื่องบินก็ได้ ตกเขาก็ไม่ตาย ไป

ทางไหนใครก็ชม ทั้งเก่งทั้งดีสาระพัด ถึงยังงี้ ๆ โทษันผมจะต้อง
เป็นพระเอกให้ได้ละ

ความจริงพ่อและแม่ของผมรักผมมาก ผมเป็นลูกคนแรก
ตั้งแต่เกิดมาพ่อแม่มักคอยดูแลเอาใจใส่ผมตลอดเวลา จะอยากได้ของเล่น
อยากไปไหน ๆ พ่อแม่จะต้องทำให้ และจะพาผมไปเที่ยวด้วยเสมอ
ผมรักพ่อและแม่มาก เห็นว่าบ้านที่เราอยู่นั้นถึงจะไม่ใหญ่โตนัก ก็
เหมือนเป็นสวรรค์ที่แสนสุขที่สุดของผม ผมมีความรู้สึกเช่นนั้นตลอด
มาจนอายุได้ ๔ ขวบ ผมเริ่มต้นเกลียดบ้าน

น้องเกิดมาอีกคนหนึ่ง แม่ให้ชื่อว่า ปลา นับแต่เจ้าปลาเกิด
มาผมไม่มีความสุขเสียเลยจริง ๆ ผมรู้สึกเกลียดชังเจ้าน้องชายคนนี้
เหลือเกิน รู้สึกว่าเจ้าปลานี้แหละที่มาแย่งเอาความรัก ที่พ่อแม่
เคยให้ผมแต่ผู้เดียวไป และคอย ๆ เอาไปเป็นของตัวจนเกือบหมด
ผมไม่ชอบบ้านที่ผมอยู่นั้นขึ้นมาทุกวัน

เจ้าปลาก็เหลือทน เรวีอยากจะจับจะต้องตัวเพราะนึกเอ็นดู
และนึกแปลกที่มันช่างเหมือนกับตุ๊กตา ไม่ได้ทำอะไรสักหน่อย ร้องให้
เสียงดังลั่นจนแม่ต้องดู หาว้างแก้อง หลายครั้งที่ผมนึกขงจันต้อง
แอบหยิกเอาเสียหลายที บางครั้งก็ถูกพ่อหรือแม่ดูเอา บางครั้งก็พาล
โดนเขี่ยนเลย ผมยังเกลียดเจ้าปลาและเกลียดบ้านมากขึ้น

ตั้งแต่เจ้าปลามาครองความรักของพ่อแม่แทนผม พ่อแม่ดู
เหมือนจะไม่เอาใจใส่ผมเลย มัวแต่ดูแลเอาใจเจ้าปลา ตลอดมาผมได้ยิน
แต่พ่อหรือแม่บอกกับผม “ทำอย่างนั้นซิ ทำอย่างนั้นซิ” ในขณะเดียวกัน

ก็มีคำว่า “อย่านะ อย่าทำอย่างนั้น อย่าทำอย่างนั้น” บางทีพ่อบอกให้ทำแต่แม่กลับบอกอย่าทำ จนผมไม่รู้ว่าจะให้ผมทำยังไง..... ทำหรืออย่าทำ

นับวันแต่จะยิ่งเห็นว่าบ้านไม่น่าอยู่ขึ้นทุกที พร้อมกันผมยังคิดว่ามันกลายเป็นสถานที่ที่น่าหวาดกลัวที่สุดอีกด้วย และรู้สึกที่ผมอยู่ในบ้านนี้ไม่ปลอดภัย และชีวิตไม่น่าคงเอาเสียเลย สักวันหนึ่งผมอาจต้องถูกส่งไปอยู่กับคนอื่นเขาก็ได้

ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นเมื่อผมอายุได้ ๗ ขวบ พ่อและแม่เริ่มต้นจะมีเรื่องระหองระแหงและทะเลาะกันบ่อย ๆ แม่แต่ต่อหน้าผม หลังจากทะเลาะกันไม่พอก็แม่ต้องหันมาเอาเรื่องกับผม โดยผมไม่ได้รู้ได้เห็นด้วยกับการทะเลาะของพ่อและแม่ บางทีก็พาลเจ็บตัวไปด้วย

คืนหนึ่งผมนอนหลับอย่างสนิท ต้องตกใจตื่นขึ้นมาเพราะเสียงทะเลาะกันของพ่อและแม่ในกลางดึก พ่อฟังจะกลับมามีบ้าน และแม่อีกยังไม่ยอมนอน ไม่เพียงแต่เสียงที่พ่อแม่ทะเลาะกันดังขึ้นทุกที เจ้าปลาที่นอนอยู่ในห้องของพ่อและแม่อีกพลอยตื่นขึ้นมาส่งเสียงร้องแข่งกับเสียงพ่อแม่ผมอีกด้วย ผมเองใจสั่นไปหมด อยากจะร้องไห้เพราะความหวาดกลัวไปด้วย แต่มันร้องไม่ออก ขึ้นร้องบางที ไม่พ่อก็แม่คงมาที่ห้องของผม แล้วผมก็คงรับเคราะห์ไปด้วยอีก

เสียงแม่ต่อว่าพ่อว่า เทียวไปอยู่บ้านอื่น พ่อเจ้าชู้ ชอบเอาเงินไปปรนเปรอหญิงอื่น ส่วนพ่อก็กล่าวหาว่า แม่ใช้เงินเปลือง

ชอบเล่นการพนัน ชอบซื้อของฟุ่มเฟือย เป็นหนี้สินเขาจนพ่อทน
ไม่ไหว ต่างคนต่างทำหยาที่จะแยกกันอยู่

จะนานสักเท่าใดผมก็ไม่อาจรู้ แต่ความรู้สึกเหมือนกับว่าพ่อ
และแม่ทะเลาะกันอยู่ตั้งปี ผมยิ่งเพิ่มความเกลียดชังบ้าน เกลียดชัง
ทุกคนในบ้านและรู้สึกว้า ชีวิตผมเห็นจะไม่มีความมั่นคง ต่อไปพ่อ
และแม่คงทิ้งผมไป หรือไม่ก็คงส่งผมไปอยู่กับพวกญาติ หรืออาจให้
ใครไปก็ได้ ผมร้องให้อยู่คนเดียว แต่ไม่กล้าร้องออกมาดังนัก จน
กระทั่งหลับไปเอง

เหตุการณ์อย่างที่ผมเล่ามานี้เกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน ก็มีบ้างที่
บางครั้งพ่อกับแม่จะดกกัน และมีที่ท่าเหมือนกับรักกันอย่างที่ผมเคยรู้
เคยเห็นมาแต่ก่อน ๆ แต่ก็ไม่นานนักเรื่องระหองระแหงเป็นเกิดขึ้น
อีกทุกที และผมก็ยังคงเป็นคนพลอยโดนเจ็บตัวอยู่บ่อย ๆ นั้นเอง
เรื่องต้องมาลงเอยเอาที่ผมโดยพ่อหรือแม่ต้องบ่นว่าเสียเงินก็เพราะผม
นี้แหละมากยิ่งขึ้นกว่าที่พ่อและแม่ใช้เป็นส่วนตัว ค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร
ค่าขนม ค่ารถไปโรงเรียน ค่าเสื้อผ้า สารพัดแล้วแต่จะนึกขึ้นมาว่า
ผม “ต้องเสียเงินไปกับมันจนจะหมดตัว ชักหน้าไม่ถึงหลัง มันยัง
ไม่อยากจะเล่าจะเรียน แต่ละวันไม่เคยเห็นมันหยิบหนังสือขึ้นมา
ทีแต่ชน.....” ผมได้ยินเช่นนั้นทุกครั้งไป ในเมื่อต้องโดนคลื่นของ
ความหวั่นเสียของพ่อกับแม่กระทบมาถึง

พ่อกับแม่จะคิดบ้างหรือเปล่าว่า จะให้ผมหนีออกไปโรงเรียน
หนีออกเรียนหนังสือได้ยังไงในเมื่อผมไม่มีความสุขเลยเวลาอยู่ที่บ้าน

คิดว่าพ้นจากบ้านไปอยู่ที่โรงเรียนจะรู้สึกสบายใจได้บ้างก็เปล่า ที่โรงเรียนพวกเพื่อนรู้เรื่องทางบ้านของผมและพากันล้อเลียนอยู่ทุกวัน ที่รู้ก็เพราะเพื่อนที่อยู่บ้านใกล้ ๆ กับผม เอามาพูดกันที่โรงเรียนจนใคร ๆ รู้กันหมด เจ้าเพื่อนที่นำเรื่องมานั้นก็น่าเห็นใจหรอก เพราะบางครั้งเขาเองก็ต้องตื่นขึ้นมากลางดึกเนื่องจากเสียงของการวิวาทระหว่างพ่อกับแม่

เกือบทุกวันที่พวกเพื่อน ๆ จะถามว่า

“ปู วันนีพ่อบ้างยังโง่งบ้าง เมื่อคืนนี้เมากลับบ้านอีกรึเปล่า”

“แม่เขาชวนพ่อของเธอรึเปล่า ปู”

“คืนก่อน ใครเป็นคนตำใครได้มากที่สุดละปู พ่อหรือแม่”

“นี่ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่ด้วยกัน เธอจะไปอยู่กับใคร จะอยู่กับพ่อหรือแม่”

ผมต้องเอามืออุดหูและเดินหนี ไม่ได้คิดจะฟังเสียงหัวเราะของพวกเพื่อน ๆ ที่หัวเราะตามหลังผมมานั่นเลย

วันหนึ่ง ผมได้ฟังเด็กนักเรียนชั้นสูงกว่าผมและเป็นเด็กโตแล้ว เล่าเรื่องให้พวกเด็ก ๆ ฟังที่ได้ค้นหุควางต้นใหญ่ข้างสนามของโรงเรียน ผมก็พลอยเข้าไปนั่งฟังเขาคุยกันด้วย ตอนหนึ่งเขาเล่าให้ฟังถึงเรื่องเขาหนีไปจากโรงเรียน ไปเที่ยวที่สวนสัตว์ ไปขี่ม้า ไปยิมนาสติกปลาน้ำสนุกสนาน แต่ที่ผมติดใจก็คือ เด็กนักเรียนรุ่นพี่นั้นเขาเล่าถึงครั้งหนึ่ง เขาหนีออกไปจากบ้าน จะไปที่ไหนผมก็ไม่รู้จัก เขา

บอกว่าเขาแอบหนีขึ้นรถคันนั้นคันนี้ ลงที่สถานีหนึ่ง อยู่ได้สองวัน ก็แอบขึ้นรถไฟไปสถานีหนึ่ง

เขาเที่ยวสนุกสนานมาก เขาบอกว่าเป็นชีวิตลูกผู้ชายแท้ๆ ลูกผู้ชายต้องผจญภัย ไม่ต้องกลัวอะไร ไปถึงที่ไหน หิวขึ้นมาก็ขอเขากิน ไปมือหนึ่งๆ ไม่ต้องกลัวอะไร ไม่ต้องมีใครมาบังคับ เป็นตัวของตัวเอง ไม่มีใครรัก ก็รักตัวเองได้ คำไหนมีที่นอนก็นอนได้ เสื้อผ้าเอาไปเพียง ๒ ชุดพอผลัด ขยับตากตามห้วยตามหนองตามบึงที่ผ่านไป ได้ไปเห็นท้องนา ภูเขา บัวไม้ ถ้าหากพ่อและแม่ไม่ไปตามพบและพากลับมา เขาคิดว่าเขาจะต้องหาที่อยู่สักแห่ง ที่ดินเปล่าๆ ไม่มีเจ้าของ มีถมเถไป จะสร้างตนเอง ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ต่อไปจะเป็นเศรษฐี ก็เหมือนอย่างพระเอกในหนังนั่นแหละ พระเอกต้องผจญภัย ต้องสร้างตัวเอง

เรื่องที่ผมได้ฟังนี้กระตุ้นใจผม อยากให้ตัวเองมีโอกาสอย่างนั้นบ้าง ผมได้ยินใครเล่าอย่างนี้มาหลายครั้ง ในหนังสือที่อ่านเล่นก็มี อย่างเรื่องนี้ ในวิทยุก็เคยฟังถึงชีวิตของลูกผู้ชาย ในหนังก็มีเรื่องของพระเอกที่เดินทางจากบ้านออกไปเผชิญโชค

ความปรารถนาที่จะไปให้พ้นบ้านมีมากขึ้นๆ ทุกวันเป็นลำดับ ขณะเดียวกันความยุ่งภายในบ้านก็มีมากขึ้นทุกที ความไม่ปรองดองระหว่างพ่อกับแม่มีมากยิ่งขึ้น ความลำเอียงของพ่อแม่ที่มีต่อผมกับเจ้าปลาก็มีเพิ่มยิ่งขึ้นด้วย เจ้าปลาทำอะไรได้ทุกอย่าง จน

ยังไถ่ก็ได้ จะทำข้าวของแตกเสียหายก็ได้ พ่อกับแม่บอกว่าเจ้าปลา ยังเด็กไม่รู้เตียงสา ส่วนผม.... พ่อกับแม่ต้องการให้นั่งนิ่งๆ ให้เรียบร้อย ใช้งานทุกอย่าง และบังคับให้อยู่ในระเบียบวินัย แม่เคยบ่นเสมอว่า ถ้าหากผมเป็นลูกผู้หญิงได้ก็จะดีหรรษา จะได้เป็นเพื่อนแม่ จะได้ช่วยดูแลน้อง จะได้ไม่เหงา เมื่อพ่อหายไ้จากบ้านหลาย ๆ วันจึงจะกลับมาและเป็นปากเป็นเสียงกันเสียทีหนึ่ง แม้ว่า ลูกผู้ชายมันเหมือนพ่อ ชอบหาโอกาสแต่จะแอบออกไปเล่นกับเพื่อน ๆ นอกบ้าน

๒ ปีเต็มที่ผมมีความรู้สึกต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในความคิด การเรียนเลเวลสูงทุกที ทุกเวลาผมคิดฝันแต่เรื่องอยากจะเป็นให้เหมือนผู้ใหญ่ อยากเป็นเหมือนพระเอก ต้องการอิสระ อยากจะสร้างตัวเอง ชาติความสุข ชาติความอบอุ่น ความมั่นคง และผมเข้าใจว่า พ่อกับแม่ไม่รักผม ถ้าหากใครจะถามว่า ในโลกนี้ผมเกลียดอะไรมากที่สุด ผมจะตอบทันทีว่า บ้าน..... คือที่ ๆ ผมเกลียดชังอย่างที่สุด

ผมอยากคุยอยากเล่นกับเพื่อนเช่นเดียวกับเด็กทั้งหลาย และมันก็เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการเพื่อน วันนั้นแม่ใช้ให้ออกไปซื้อน้ำตาลที่ตลาดให้เงินผมไปสิบบาท ระหว่างทางบังเอิญแท้ ๆ พบพวกเพื่อน ๆ กำลังพากันจะไปเตะฟุตบอลที่ลานวัด วัดนั้นก็อยู่ใกล้ ๆ ตลาดเสียด้วย พวกเพื่อนชวนผม ผมเองก็คิดว่าไปวิ่งเล่นสักพักคงพอจะซื้อน้ำตาลกลับไปให้แม่ได้ทันใช้ในตอนเย็น นี่ก็เพียงบ่าย ๔ โมง วิ่งเล่นสักครู่ค่อยไปซื้อก็คงได้ ผมรีบปากรับคำและรวมกลุ่มไปกับเขา

ฟุตบอลล์พลาสติกที่เรา
เตะกันวันนั้น ดูช่างออกรส
ยังขน ในเมื่อผมเป็นคนยัง
เข้าประตู...

ฟุตบอลล์พลาสติกที่เราเตะกันวันนั้น ดูช่างออกรสยิ่งขึ้นใน
เมื่อผมเป็นคนยิงเข้าประตูซึ่งมีเสื้อที่พวกเพื่อน ๆ ถอดกองไว้เป็น
เครื่องหมายเสาประตู ผมก็คิดว่ามันชั่วคราวเดียว แต่เมื่อรู้ตัวนั้นก็
พลบค่ำเข้าแล้ว

นึกถึงเรื่องนาตาลที่แม่ใช้ให้มาซื้อ ผมออกจากลานวัดไปโดย
ไม่บอกกล่าวรำลาเพื่อน ๆ เลย ออกจากที่นั่นได้ก็วิ่งไปที่ตลาด

มือที่ล้วงลงไปในกระเป๋าสี้อะไรก็ไม่พบเงินสิบบาทที่แม่ให้มา
ซื้อนาตาล ทำให้ผมต้องหยุดชะงัก เงินหาย ผมจะเป็นลมเสียให้ได้

กลับมาบ้าน พ่อกับแม่นั่งหน้าบังตึง เมื่อไม่ได้ทั้งนาตาลและ
เงินยังหายไปอีกด้วย หลังมือของพ่อที่ฟาดลงมาถึงใบหน้า กับไม่
บันทึกที่แม่คว่ำมาหวดลงไม่เลือกที่จนไม้บันทึกหัก ยังมีหน้าแม่ไม่ยอม
ให้ผมกินอะไรในมือเย็นนั้นเลย

คืนนั้นผมร้องไห้จนกระทั่งหลับไปเอง แต่ความคิดที่เคยมีมา
ตลอดเวลานั้นกระตุ้นเตือนผม หนี.....หนี.....หนี

ความรู้สึกนั้นกระตุ้นให้ผมตื่นขึ้นมากลางดึก เสียงนาฬิกาตี
บอกเวลาว่าตี ๔ แล้ว ผมลุกขึ้น คว้าเสื้อกางเกงได้ ๑ ชุด รวมทั้งที่
สวมอยู่ ๒ ชุดก็คงพอ ย่องออกจากบ้าน เงินที่เคยเก็บสะสมไว้ได้
๑๒ บาทอยู่ในกระเป๋าสี้อะไรก็คิดว่าแค่นี้ก็น่าพอใจพอแล้วสำหรับลูกผู้ชาย

ไปให้พ้น ๆ เสียที บ้านไม่ให้ความสุขเสียเลยแม้แต่น้อย ผม
จะต้องหนีไปให้ห่าง ไปให้เห็นโลกกว้าง ไปสร้างตัวเอง ถ้าหากไม่
ว่ารายจนเป็นเศรษฐีจะไม่เหยียบย่างมาที่บ้านนี้อีก

พอก้าวพ้นมาจากบ้าน ความคิดใหม่ก็เกิดขึ้น ผมจะไปที่ไหน ก่อน ก่อนที่ผมจะออกไปผจญต่อโลกกว้าง ผมไม่เคยจากบ้านไปที่ไหนไกลๆ ไม่รู้ที่ทาง นึกหวาดต่อเหตุการณ์ข้างหน้า แต่ยังไม่กล้าที่จะเป็นยังงี้ก็ขอให้พ้นไปจากบ้านนี้

ความคิดอย่างตึกๆ ผมคิดว่าจะไปหาลุงที่อยู่รยาก่อน เพราะลุงเป็นคนเดียวที่ผมรู้จัก และเคยพูดชวนให้ผมไปเที่ยวบ้านของลุง ไปถึงนั้นผมจะต้องโกหกลุงว่า ผมมาเที่ยวกับพวกนักเรียนด้วยกัน โดยทางโรงเรียนจัตนาคำเที่ยวให้พวกนักเรียนมาทัศนอาจร มาได้ชมเมืองหลวงเก่า แล้วจึงจะหาทางไปต่ออีก

แต่ผมจะไปที่นั่นได้อย่างไร ค่ารถก็ไม่มี ลุงผู้ชายต้องอดทน ต้องเผชิญภัย มีปากก็ตามไป มีเท้าก็ต้องเดินไป อยู่รยาก็ไกลแค่ไหน ไม่เคยรู้ แต่ถ้าพยายามจะต้องถึงจนได้ คนใจดีมีถมไป หิวที่ไหนขอเขากินที่นั่น นอนตรงไหนก็คงได้ ลุงผู้ชายต้องเป็นอย่างนั้น ขอแต่ว่าให้ได้พ้นบ้านนี้เถอะ

ผมไปถึงอยู่รยา แวะไปหาบ้านลุงจนพบ เป็นครั้งแรกที่ผมภูมิใจในตนเองที่สุด โลกภายนอกบ้านนี้น่าอยู่ น่าสนุกกว่าบ้านเป็นไหนๆ อดอยาก เห็นตเห็น้อยก็ยิ่งดีกว่าความทรมาณใจที่มีอยู่ขณะอยู่ในบ้าน

ผมหลอกลุงไม่สำเร็จ ลุงให้ผมอยู่บ้านได้ ๕ วัน พร้อมกับแม่ก็มารับตัวผมกลับ ลุงให้คนมาบอกพ่อแม่ว่าผมหนีจากบ้านไปอยู่บ้านลุง

ตลอดทางที่นั่งรถไฟกลับมาบ้าน พ่อกับแม่ไม่พูดไม่คำอะไร ผมเลยสั้คำ ผมเองรู้สึกว่าจะต้องกลับไปสู่บ้านนี้อีก จะต้องไปพบ

กับความทุกข์ทรมานใจอีก และการกลับครั้งนี้คงจะไม่มีโอกาสหนีได้อีกต่อไป ไม่ผิดอะไรกับผู้ต้องโทษที่หนีที่คุมขังแล้วถูกจับไปกักขังต่อไปอีกอย่างแน่นหนา ผมไม่กลัวพูด ไม่กลัวที่จะขอความเห็นใจจากพ่อและแม่ ไม่กลัวแม่แฉะจะปรินิพพานขอโทษ ผมคิดว่าผมก็มีส่วนผิดแต่พ่อกับแม่นั้นแหละที่ทำให้ผมมีความคิดผิดๆ

ตั้งแต่ผมกลับคืนมาอยู่บ้านอีก ผมแทบไม่เชื่อเลยว่า เหตุการณ์ต่างๆ ที่ผมเคยพบ และคาดคิดว่าตนจะต้องได้พบอีกต่อไปนั้นเปลี่ยนแปลงไปหมดทุกอย่าง

ผมเองก็ไม่ทราบเหมือนกันว่า เพราะเหตุใด เวลานี้ผมรักบ้านที่สุด ไม่มีที่ไหนที่น่าอยู่ไปกว่าบ้าน บ้านให้ความสุข ให้ความปลอดภัย ให้ความมั่นคงแก่ชีวิต และผมจะไม่ยอมจากบ้านต่อไปอีก เวลานี้ผมรักบ้าน รักพ่อ รักแม่ และรักน้องปลาอย่างมากที่สุดเลย

แน่นอน.... ปู่ไม่อาจรู้ได้หรอกว่าเพราะเหตุใด — ปู่จึงกลับมีความรู้สึกรักบ้าน รักพ่อแม่ และน้องของตน ลองหวนกลับมาฟังทางฝ่ายพ่อและแม่ของปู่บ้าง มีอะไรเกิดขึ้นเมื่อหลังจากปู่หนีออกไปจากบ้าน

พ่อกับแม่ตื่นตกใจและวิ่งไปหมดเมื่อปู่หายไปจากบ้าน หลังจากแจ้งให้ตำรวจทราบ และเที่ยวหาไปทั่วทุกแห่งที่ปู่เคยไป แม้แต่ตามบ้านเพื่อน ๆ และคนที่เคยรู้จัก โดยคิดว่าปู่จะไปอาศัยอยู่ที่นั่น พ่อก็ได้พบกับเพื่อนคนหนึ่งซึ่งเป็นจิตแพทย์ เมื่อได้เล่าเรื่องปู่หนีออกจากบ้านให้ฟัง ก็ได้รับคำแนะนำมาจากแพทย์นั้นดังนี้...

เรื่องเด็กหนีออกไปจากบ้าน เคยมีเป็นปัญหาสำหรับครอบครัวไทยเราก่อนช้าน้อยมาก แต่นับจากปัจจุบันนี้ต่อไปคงจะมีเพิ่มมากขึ้นทุกที เนื่องจากเหตุแวดล้อมและชีวิตของคนไทยมีปัญหามากขึ้นในทุกด้าน พ่อแม่มีโอกาสใกล้ชิดกับลูกน้อยมากทุกที เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะในบ้าน แต่เป็นปัญหาทางโรงเรียนด้วยเหมือนกัน เด็กจะหนีโรงเรียนเท่า ๆ กับหนีออกจากบ้าน

การที่เด็กหนีออกจากบ้านอาจมีต้นเหตุหลายอย่าง ผมจะพูดให้ฟังเท่าที่นึกได้สักเล็กน้อย

เด็กที่หนีจากบ้านบางคนมีนิสัยชอบผจญภัย จะหนีออกจากบ้านเพื่อที่จะได้ประสบกับความตื่นเต้นของจิตใจ และแสวงหาสิ่งที่ตนอยากรู้อยากเห็นตามที่ตนเคยได้ยินได้ฟังเขาเล่ามา ว่าการหนีไปจากบ้านนั้นได้พบสิ่งแปลกและสนุกสนานมาก ถ้าหากเด็กหนีไปจากบ้านเพราะเหตุนี้ วิธีที่ดีก็คือควรจะหาวิธีทำให้ชีวิตของครอบครัวภายในบ้านน่าสนใจ และสร้างนิสัยรักบ้านให้เด็ก ทำให้เด็กได้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของบ้านด้วยผู้หนึ่ง และมีความสำคัญต่อบ้านของตน หาทางที่จะมีโอกาสดำจัดให้มีเพื่อนฝูงของเด็กได้มาพบปะและเล่นกันภายในบ้านบ้าง จะทำให้เด็กไม่คิดที่จะหนีออกไปหาความสนุกสนานที่อื่น เพราะบ้านให้ความเพลิดเพลินได้พอเพียงแล้ว

เด็กบางคนหนีออกจากบ้านโดยมีความคิดอย่างเด็ก ๆ ว่า ตนอาจไปทำงานหรือไปสร้างชีวิตตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ต่อไป ความคิดแบบนี้มักจะมิขึ้นในเด็ก ๆ น้อยมาก จะมีได้ก็ในเด็ก

ที่เป็นคนช่างคิดและเชื่อใจตนเองจนเกินไป และมักพบในเด็กที่
 ก่อนข้างโตแล้วสักหน่อย ถ้าเด็กหนีจากบ้านเพราะเหตุนี้ ก็ควรจะ
 พูดยาสั่งสอนให้เด็กเข้าใจว่า การจะทำเช่นนั้นควรที่จะได้เตรียมตัวเอง
 ที่จะให้เป็นผู้ใหญ่พอเสียก่อน ถ้าหากอยากจะทำงาน การช่วย
 ครอบครัวยุโดยการร่วมทำงานให้แก่ครอบครัวนั้น ก็จะเป็นผลดีแก่
 ตนเอง และแก่ครอบครัวได้ โดยไม่จำเป็นจะต้องหนีจากบ้านไปทำงาน
 ที่อื่น เมื่อเด็กนั้นโตและมีความคิดดีแล้ว ความรู้สึกอยากหนีจากบ้าน
 จะค่อยๆ ลดลงไปเอง และถ้าเด็กเข้าใจว่าตนก็เป็นเจ้าของบ้านผู้หนึ่ง
 ที่จะต้องทำงานให้แก่บ้านแล้ว ความรักบ้านก็จะเกิดขึ้น

เด็กไทยเรานั้น หนีออกจากบ้านส่วนมากก็โดยความต้องการ
 จะหนีไปเสียให้พ้นจากบ้าน ซึ่งตนเองเห็นว่าไม่ให้ความสุข ขาดความ
 ปลอดภัย ขาดความมั่นคงของชีวิต เช่น พ่อแม่ขาดความรักกันและกัน
 ไม่มีความปรองดองกัน พ่อและแม่สร้างชีวิตไม่ดีไม่งาม พ่อแม่
 ชอบดุด่าลงโทษเด็กโดยปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น
 แก่เด็กเพียงพอ มีแต่ความลำเอียง ฯลฯ ขาดความเอาใจใส่และ
 เข้าใจเด็ก ทำให้เด็กเกลียดบ้านของตนเอง ถ้าเด็กหนีจากบ้านด้วย
 เหตุนี้ ก็เป็นเรื่องของพ่อแม่จะต้องคิดแก้ไขตนเองให้ดีเสียก่อน
 ต้องมีความรักกันและกัน เห็นใจกัน เข้าใจกัน เอ็นดู สงสาร เมตตา
 ปรานี และเอาใจใส่กันและกัน จะเป็นผลสะท้อนส่งความรักมาถึงลูกตน
 ต้องช่วยกันหาทางที่จะแสดงความรัก ความเอาใจใส่เด็กให้มากพอ
 และจะต้องช่วยกันทำให้เด็กเห็นว่า บ้านเป็นสถานที่อันรื่นรมย์ ให้

ความปลอดภัย ให้ความมั่นคง และให้ความสุขยิ่งกว่าที่ใด ๆ ทั้งสิ้น เด็กจะไม่ปรารถนาหนีไปจากบ้านของตนเลย

มีเด็กบางคนหนีไปเพราะความ หวั่นกลัวต่อการถูกลงโทษ หรือเนื่องจากตนกระทำความผิด เรื่องนี้พ่อแม่จะต้องเข้าใจและเห็นอกเห็นใจเด็ก ต้องมีเหตุผลดีพอ และพูดให้เด็กเข้าใจในความผิดนั้น พร้อมทั้งจะอภัยให้เด็กได้เสมอ

เด็กที่หนีจากบ้านโดยมากเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชายบางคนหนีออกจากบ้าน เพราะถูกบังคับให้อยู่ในระเบียบวินัยจนเกินไป หรือถูกบังคับให้ประพฤติเรียบร้อยราวกับเด็กหญิง ซึ่งเด็กผู้ชายไม่พอใจอย่างยิ่ง เรื่องเช่นนี้พ่อแม่ควรจะพูดให้เด็กเข้าใจว่า การที่พ่อแม่พยายามให้เด็กมีมารยาทอันดีและอยู่ในระเบียบวินัยนั้น ก็เพราะความรักและความปรารถนาที่จะให้ลูกเป็นคนดี มีความประพฤติเรียบร้อย และรู้จักมารยาทพอที่จะเป็นนิสัยอันดีในการจะเข้าสู่สังคมต่อไปได้ ต้องพูดให้เด็กรู้ว่า เด็กมีความสำคัญต่อครอบครัวมาก ในการที่จะช่วยเชิดชูวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่านับถือต่อคนอื่น ๆ ต่อไป..

จากคำแนะนำนี้เอง พ่อกับแม่ของปูจึงได้หันหน้าเข้าหากัน ช่วยกันที่จะให้ปูเกิดความรักบ้าน และพ่อแม่ของปูเข้าใจดีว่า ปูต่อไปจะเป็นผู้ใหญ่ และจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อประเทศชาติในอนาคต

เวลานี้ ถ้าจะมีใครถามปูว่า ปูรักอะไรมากที่สุดในโลก ปูจะต้องตอบทันทีว่า... ..ปูรักบ้าน...

สมาน ฤทธิยานนท์..

เมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว มีนักปราชญ์ชาวกรีกผู้หนึ่งชื่อ THALES ได้ทดลองนำเอาแท่งอำพันมาถูกับขนสัตว์ และพบว่ามีการปรากฏการณ์ประหลาดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น กล่าวคือ เมื่อนำเอาแท่งอำพันไปใกล้ๆ วัตถุเบาๆ เช่น ขนนก แท่งอำพันนี้จะดูดขนนกนั้นติดขึ้นมาด้วย ครั้งนั้นไม่มีใครทราบว่าเกิดอะไรขึ้นกับแท่งอำพันนั้น ทุกคนที่ทราบเรื่องก็ได้แต่สงสัยและนึกว่าแปลกดี คำว่า อำพัน นี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า AMBER แต่ภาษากรีกเรียกว่า ELEKTRON ดังนั้นคำนี้จึงเป็นต้นกำเนิดของคำว่า ELECTRICITY ซึ่งแปลว่า ไฟฟ้า นั่นเอง

หลังจากสมัยของ THALES แล้วก็มีนักปราชญ์อีกมากมาย ได้พยายามศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับไฟฟ้าเรื่อยมา ทฤษฎีใหม่ๆ ที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับไฟฟ้านั้นคือ “ทฤษฎีของอิเล็กตรอน” เราเคยทราบแล้วว่า อะตอม คือส่วนที่เล็กที่สุดของสสาร อะตอมประกอบด้วยอนุภาค

เล็ก ๆ ๓ ชนิดเป็นอย่างน้อย คือ โปรตอน นิวตรอน และอิเล็กตรอน โปรตอนและนิวตรอนจะรวมกันตรงแก่นใจกลางของอะตอม ซึ่งเรียกว่า “นิวเคลียส” มีอิเล็กตรอนหมุนอยู่รอบๆ และอยู่ห่างจากนิวเคลียสมาก โปรตอนเป็นอนุภาคที่มีประจุไฟฟ้าบวก อิเล็กตรอนเป็นอนุภาคที่มีประจุไฟฟ้าลบ นิวตรอนไม่มีประจุไฟฟ้า อะตอมที่ง่ายที่สุด คือ อะตอมของไฮโดรเจน นิวเคลียสของไฮโดรเจนมีอนุภาคโปรตอนอยู่เพียงตัวเดียว มีอิเล็กตรอนอีกหนึ่งตัววิ่งอยู่รอบๆ อิเล็กตรอนนั่นเอง คือตัวการที่ทำให้เกิดไฟฟ้าขึ้น อะตอมของธาตุที่อยู่ในสภาวะปกติ จำนวนอิเล็กตรอนที่วิ่งอยู่รอบๆ นิวเคลียสจะเท่ากับจำนวนโปรตอนในนิวเคลียส ดังนั้นอำนาจไฟฟ้าของอะตอมที่อยู่ในสภาวะปกติจะไม่มี อะตอมของธาตุใดก็ตามที่อิเล็กตรอนหลุดหายไปหนึ่งตัวหรือมากกว่านั้น สภาวะสมดุลก็จะเปลี่ยนไป ทำให้อะตอมนั้นมีอำนาจไฟฟ้าในตัว เราเรียกอะตอมนี้ใหม่ว่า “ไอออน” ดังนั้น ไอออน คือ อะตอมที่มีประจุไฟฟ้าในตัวนั่นเอง และเราเรียกไอออนที่มีประจุไฟฟ้าบวกว่า ไอออนบวก ในทำนองเดียวกันถ้าอะตอมเกิดได้รับอิเล็กตรอนมาจากที่อื่นเพิ่มขึ้นมาจะด้วยวิธีใดก็ตาม อะตอมนั้นก็กลายเป็น ไอออนอีกเช่นกัน แต่คราวนี้จะเป็นไอออนที่มีประจุไฟฟ้าเป็นลบ เราเรียกว่า ไอออนลบ อิเล็กตรอนที่วิ่งอยู่รอบๆ นิวเคลียสนั้นมีขนาดเล็กมาก น้ำหนักเบา เมื่อนำมาเทียบกับโปรตอนแล้วจะหนักน้อยกว่า

โปรตอนถึงประมาณ ๑,๘๔๐ เท่า นั่นคือเราต้องนำอิเล็กตรอนถึง ๑,๘๔๐ ตัวมาชั่ง จึงจะหนักเท่าโปรตอน ๑ ตัว สำหรับโปรตอนกับนิวตรอนนั้นน้ำหนักเท่า ๆ กัน

คราวนี้ลองย้อนกลับมาดูว่า ไฟฟ้าที่เกิดจากการขัดสีนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ตอนนี้จะอธิบายได้ว่า เมื่อนำวัตถุต่างชนิด ๒ อันมาขัดสีกัน จะเกิดการถ่ายเทอิเล็กตรอนจากวัตถุชิ้นหนึ่งไปสู่วัตถุอีกชิ้นหนึ่ง การที่อิเล็กตรอนย้ายจากวัตถุชิ้นหนึ่งไปยังวัตถุอีกชิ้นหนึ่งนั้นเอง ทำให้เกิดอำนาจไฟฟ้าในวัตถุทั้ง ๒ ชิ้นนั้น วัตถุที่มีอิเล็กตรอนมากกว่าปกติจะแสดงอำนาจไฟฟ้าเป็นลบ วัตถุที่สูญเสียอิเล็กตรอนไปจะแสดงอำนาจไฟฟ้าบวก

นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่า โลกเราเปรียบเสมือนแบตเตอรี่ขนาดใหญ่ ที่จริงแล้ว แบตเตอรี่ คือ เซลล์ไฟฟ้าหลาย ๆ อันมาต่อเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ไฟฟ้าสูง ๆ โลกของเราจะปล่อยอิเล็กตรอนขึ้นสู่บรรยากาศตลอดเวลา การที่โลกปล่อยอิเล็กตรอนขึ้นสู่บรรยากาศตลอดเวลาเอง ไม่ใช่อิเล็กตรอนก็คงจะหมดโลก จึงมีนักวิทยาศาสตร์อธิบายว่า อิเล็กตรอนที่โลกสูญเสียไปนั้นได้กลับมาสู่โลกอีกครั้งหนึ่งโดยพายุฟ้าคะนอง หรือฟ้าผ่านั่นเอง พายุง่าย ๆ ก็คือว่า ฟ้าผ่านำอิเล็กตรอนกลับคืนมาสู่โลก

บรรยากาศที่ห่อหุ้มโลกของเรา^๕มีอยู่หลายชั้น แต่ชั้นที่สำคัญที่สุดที่จะนำมากล่าวถึงคือ ชั้นที่เรียกว่า ไอโอโนสเฟียร์ (IONOSPHERE) บรรยากาศชั้น^๕อยู่สูงจากพื้นโลกประมาณ ๔๐—๒๐๐ ไมล์ เราทราบว่าบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลกของเราประกอบด้วยก๊าซชนิดต่างๆ กัน ซึ่งเป็นไนโตรเจนเป็นส่วนใหญ่ ในระดับสูง ๆ ขนาด ๔๐ ไมล์ขึ้นไปนั้นก๊าซเหล่านี้^๕ไม่อยู่ในลักษณะก๊าซปกติ แต่เป็นก๊าซที่อยู่ในลักษณะของไอออน คือ อะตอมที่มีประจุไฟฟ้าในตัวนั่นเอง บรรยากาศชั้นไอโอโนสเฟียร์^๕นั่นเองจะมีไอออนบวกเป็นจำนวนมาก จึงแสดงอำนาจไฟฟ้าเป็นบวก โลกของเรา^๕มีอำนาจไฟฟ้าเป็นลบ จึงทำให้ดูเหมือนว่ามี^๕ขั้วไฟฟ้าอยู่ ๒ ขั้ว ขั้วลบอยู่ที่พื้นโลก ขั้วบวกอยู่ที่บรรยากาศชั้นไอโอโนสเฟียร์ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ก๊าซในบรรยากาศชั้นไอโอโนสเฟียร์กลายเป็นไอออนนั้นก็เนื่องมาจากว่ามีรังสีชนิดหนึ่งเรียกว่า รังสีคอสมิกซึ่งเชื่อว่ามาจากดวงอาทิตย์และดาวฤกษ์ดวงอื่นๆ วิ่งมาด้วยความเร็วสูง จึงมีพลังงานมาก เมื่อเข้าสู่บรรยากาศของโลกก็จะไปกระทบกับอิเล็กตรอนที่วิ่งอยู่รอบ ๆ นิวเคลียส ทำให้อิเล็กตรอนกระเด็นหลุดออกไป อะตอมของก๊าซที่สูญเสียอิเล็กตรอนไปจึงกลายเป็นไอออนบวก

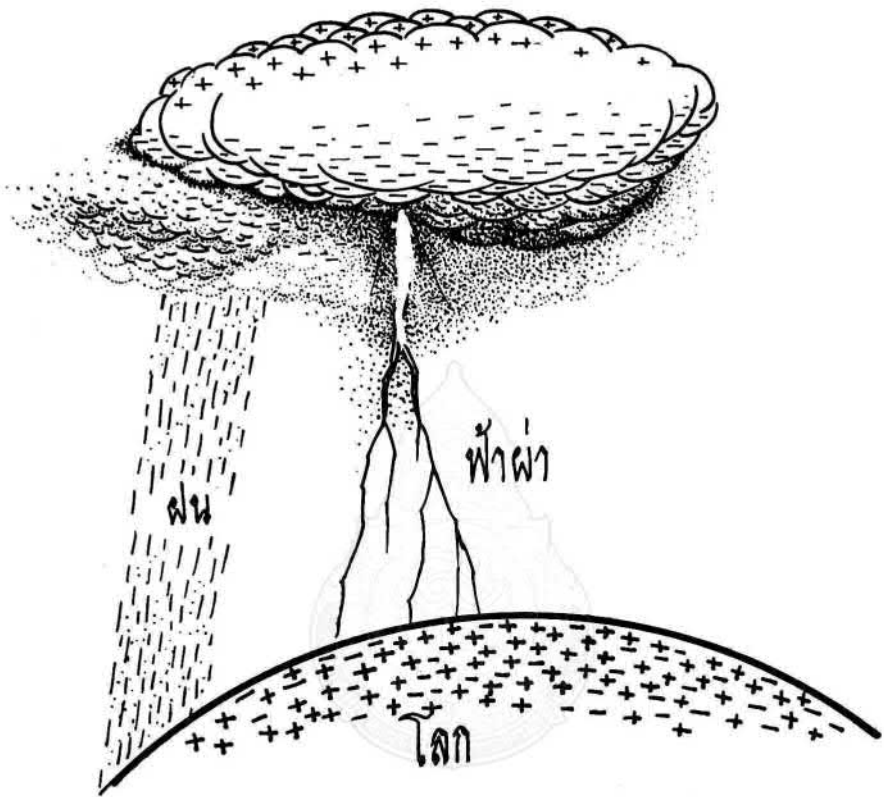
ดวงอาทิตย์ส่องแสงมายังโลกเราอยู่ตลอดเวลา ความร้อนที่เราได้รับจากดวงอาทิตย์นั้นทำให้น้ำในที่ต่าง ๆ ระเหยกลายเป็นไอน้ำที่ลอยขึ้นสู่บรรยากาศ^๕ เมื่อลอยขึ้นไปสูงๆ จะกระทบกับความเย็นก็จะกลั่นตัวเป็นละอองน้ำเล็ก ๆ รวมกันเป็นกลุ่มกลายเป็นเมฆลอยอยู่

ทั่วไปในท้องฟ้า เมฆที่ลอยอยู่บนฟ้าจะมีอยู่หลายแบบ แต่แบบที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นแบบที่เรียกว่า เมฆฝน ในเมฆฝนมีหยดน้ำมากมาย แต่ยังมีเมฆอีกชนิดหนึ่งคือ เมฆฟ้าคะนอง เป็นเมฆที่ทำให้เกิดฟ้าผ่านั่นเอง ที่จริงก็คล้ายๆ กับเมฆทั่วไป เพียงแต่ว่ามีประจุไฟฟ้าจำนวนมากอยู่ภายในก้อน

นักวิทยาศาสตร์คิดว่า ประจุไฟฟ้าในก้อนเมฆเกิดขึ้นขณะที่เมฆลอยขึ้นไปในอากาศอย่างรวดเร็ว เกิดการขัดสีของอากาศ ละอองน้ำ และอนุภาคอื่นๆ ในบรรยากาศ ทำให้เกิดประจุไฟฟ้าจากการขัดสีขึ้น โดยอนุภาคขนาดใหญ่มีประจุไฟฟ้าเป็นลบ อนุภาคขนาดเล็กมีประจุไฟฟ้าเป็นบวก เนื่องจากแรงดึงดูดของโลกทำให้หยดน้ำขนาดใหญ่ซึ่งมีประจุไฟฟ้าเป็นลบถูกดึงดูดลงมาอยู่ส่วนล่างของก้อนเมฆ หยดน้ำที่มีประจุไฟฟ้าเป็นบวกก็จะอยู่ส่วนบนของก้อนเมฆ

เมื่อเมฆฟ้าคะนองลอยต่ำลงมาใกล้ๆ พื้นดิน ประจุลบจำนวนมากทางส่วนล่างของก้อนเมฆ จะผลักริเล็กตรอนที่พื้นดินใต้ก้อนเมฆให้ไปทางอื่นเสีย จึงเป็นผลทำให้พื้นดินบริเวณใต้ก้อนเมฆแสดงตัวเป็นประจุบวกขึ้นมาแทนที่

ตามปกติแล้วอากาศระหว่างก้อนเมฆกับพื้นดินเป็นฉนวน แต่เมื่อประจุในก้อนเมฆมีมากขึ้น ก็จะมีอำนาจไฟฟ้าสูงขึ้น ย่อมจะหาทางถ่ายเทอิเล็คตรอนจากก้อนเมฆลงสู่พื้นดิน อิเล็คตรอนเหล่านี้จะวิ่งชนโมเลกุลของอากาศทำให้อากาศกลายเป็นไอออนซึ่งเป็นตัวนำที่ดี ทำให้อิเล็คตรอนตัวอื่น ๆ วิ่งตามกันลงมาเป็นทาง ในที่สุดอิเล็คตรอน

จำนวนมาก จะวิ่งจากก้อนเมฆลงสู่พื้นดินทันทีที่ทันได้ด้วยความเร็วสูงมาก เกิดประกายไฟฟ้าขึ้น ทำให้เราแลเห็นเป็นฟ้าผ่า ที่จริงแล้วฟ้าผ่าก็คือการถ่ายเทของอิเล็กตรอนระหว่างก้อนเมฆกับพื้นดินนั่นเอง ตามปกติแล้วฟ้าผ่าไม่ได้เกิดเฉพาะระหว่างก้อนเมฆกับพื้นดินเท่านั้น แต่เกิดระหว่างก้อนเมฆกับก้อนเมฆด้วยเช่นกัน และเรามักเรียกว่า “ฟ้าแลบ”

ในขณะที่ฟ้าผ่านั้น นอกจากจะมีแสงสว่างแล้ว ยังมีเสียงดังเกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งเราเรียกว่า ฟ้าร้อง ในขณะที่อิเล็กตรอนจำนวนมากมายิ่งผ่านอากาศไปนั้น ทำให้อากาศแตกตัวเป็นไอออน และเกิดความร้อนอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นทันทีทันใด อากาศจะขยายตัวทันทีในทุกทิศทุกทาง การขยายตัวฉับพลันนี้มีลักษณะคล้าย ๆ การระเบิดของลูกระเบิด อากาศที่ถูกผลักไปข้างๆ จะสั่นเสียดันเกิดเป็นคลื่นเสียงขึ้น เราจึงได้ยินเป็นเสียงฟ้าร้อง

ตอนนี้เราก็พอจะทราบกันแล้วว่า ไฟฟ้าในบรรยากาศเกิดขึ้นได้อย่างไร.

กองไฟในนา

เนื้อร้อง ระบุปะนีย์ นาคทรพรพ (ทำนองลาวกระเทยไม้)

ไอ้ละเนื้อ น้องเอ๋ย ลา.....ลา

สบสมัย เรามาล้อมกองไฟ เพลลินฤทัยในนา

แสงส่องจับตาของเพื่อนนี้เอย ลา.....ลา

เรานี้รักคงบ่า ซ่อนหากันสนุก

สุขใจจริงเจ้า ไม่เหงาเลยนา ลา.....ลา

เสียงตังกรอบแกรอบ ตัวอะไรมันแอบ

อ้อ! กระต่ายมันเต้นกัน

ต่างคนต่างรำ ร้องเพลงเสนาะ ลา.....ลา

จับใจไฟเรา เกาะล้อมวง

ปล่อยใจใฝ่ฝัน เพลลินวิญญาณ์

ฆ้องกลองกึกก้อง เราใจมิเบื่อ ลา.....ลา

งามเหลือติดใจไปนิทรา

เสียงเพลงกระหึ่ม ปลื้มปรีดา

เราहरรรษา ล้า ละ ลา สุขใจ

ขวัญใจนักเรียน

เนอร้อง—ท่านอง พยงค์ มุกดา

ขวัญใจนักเรียนต้องเพียรศึกษา

หมั่นหาวิชาส่งเสริมปัญญาเข้าไว้

อย่าเกียจอย่าคร้านอย่าพาลเหลวไหล

วัยเรียนแม่เพียรสนใจ เติบใหญ่แล้วคงได้ผล

วิชานั้นเป็นเช่นดวงมณี

ส่องทางชีวิต สิ่งนี้มีคุณค่าอัน

เปรียบไปก็คล้ายเพื่อนตายแห่งตน

อารมณ์ของเราทุกคน เบื้องต้นคือการศึกษา

ยามเรียนเราเรียนไม่เว้น

ยามเล่นเราเล่นเป็นเวลา

เชื่อฟังโอวาท บิตรมารดา

เคารพบูชา เลื่อมใส

ขวัญใจนักเรียนต้องเพียรเรียนรู้

ต้องเคารพครู ศักดิ์ศรีต้องชูเชิดไว้

จะเป็นมิ่งขวัญสิ่งอันภูมิใจ

สมควรยกนามนี้ให้ ว่าเป็นขวัญใจ นักเรียน

๑. ป่าดงพงพีของไทยเรานี้มีเกินพอ
อย่ามัวรือร้อขอเชิญช่วยกันข่มขมิ
ถิ่นไทยนี้แดนสุขสันต์
หลากหลายพันธุ์ไม้งามสดสี
ตื่นเถอะเรา ยามเข้ามุ่งงานทันที
จอบและเสียมของเราก็คม
สินทรัพย์ทวีด้วยกสิกรรม (ซ้ำ)

๒. ป่าดงพงพี
อยู่ในไพรวัน
แหล่งธารน้ำชานหลังไหล
ถิ่นแดนทอง
หมั่นขยันทุกวันเวลา

ของไทยเราอันอุดมครัน
รักดินถิ่นไทยใจบรรณา
หว่างไพรนี้งามหนักหนา
เราควรปองคุณค่า
สินทรัพย์ได้มาด้วยกสิกรรม(ข้า)

กฎจราจรที่น่ารู้

๑. จะข้ามถนนให้ข้ามที่ทางม้าลาย และก่อนข้ามต้องหยุดยืนที่ขอบถนน มองทางขวา-มองซ้าย แล้วมองขวาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อไม่มีรถมาแล้วให้รีบเดินข้ามถนน แต่ระวังอย่าวิ่งข้ามถนน
๒. ขณะจะข้ามถนนอย่ายืนในที่มืดสิ่งกำบังตัว เช่นระหว่างหลังรถที่จอดอยู่ หรือหลังรถประจำทาง เพราะจะทำให้รถที่แล่นผ่านมาไม่เห็นผู้ข้ามถนน ถ้ามีความจำเป็นจะต้องข้ามในสถานที่มืดสิ่งกำบัง ต้องระวังเป็นพิเศษ
๓. ถ้าจะข้ามถนนที่มีเกาะตรงกลาง ให้ข้ามทีละครึ่งถนน โดยข้ามไปยืนรอบนเกาะเสียครึ่งหนึ่งก่อน และเมื่อจะข้ามต่อไปก็ให้ดูรถจนปลอดภัยแล้วจึงข้ามเช่นเดียวกับในตอนแรก
๔. ข้ามถนนในเวลากลางคืน ควรข้ามตรงที่มีไฟแสงสว่าง ให้ผู้ขับรถมองเห็นได้ชัดเจน หรือข้ามตรงที่มีสัญญาณไฟจราจรควบคุมอยู่
๕. การข้ามถนนทุกครั้งต้องใช้ความระมัดระวังดูซ้ายดูขวาให้แน่ใจ และพร้อมที่จะหยุดให้ผู้ขับรถที่ขับรถมาด้วยความประมาท แชนรถที่หยุดรออยู่มาชนเอาได้
๖. จะข้ามถนนที่มีสัญญาณไฟควบคุมต้องดูจังหวะไฟที่ให้ข้ามได้ และต้องดูให้แน่ใจว่า รถหยุดเรียบรอยดแล้วจึงข้าม อนึ่งทางข้ามบางแห่งอาจมีรถเลี้ยวซ้ายผ่านไฟลูกศรเขียวมาชนเอาได้ จึงควรระวังรถที่เลี้ยวมาด้วย
๗. ทางข้ามที่มีตำรวจควบคุม ให้ดูตำรวจที่ให้สัญญาณ อย่าข้ามเมื่อตำรวจกำลังปล่อยรถเดินอยู่ หรือเมื่อตำรวจยังไม่ให้สัญญาณคนข้ามได้
๘. ถนนใดไม่มีทางเท้า ให้เดินทางฝั่งที่เราหันหน้าสวนทางกับรถ ถ้าเป็นถนนที่มีทางเท้า ก็ให้เดินบนทางเท้าเสมอ
๙. เมื่อจะเดินไปไหนเป็นหมู่ ให้เดินเรียงเดียว และเดินห่างจากผิวถนนพอสมควร อย่าเดินเคียงคู่กัน หรือเดินเป็นแถวหน้ากระดานเกาะกลุ่มกัน
๑๐. ในเวลากลางคืนเดินในถนนควรสวมเสื้อผ้าสีขาว เพื่อให้ผู้ขับรถมองเห็นและใช้ความระมัดระวังในขณะขับรถผ่าน

หน้าที่ของเด็กไทย

๑. เด็กพึงมีศรัทธาเลื่อมใสในศาสนา
๒. เด็กพึงเคารพและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีของบ้านเมือง
๓. เด็กพึงเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์
๔. เด็กพึงมีกิริยาวาจาสุภาพต่อคนทั่วไป และเคารพนับถือผู้ใหญ่
๕. เด็กพึงมีความกตัญญูทดแทนคุณ
๖. เด็กพึงเป็นผู้มีระเบียบ และรักษาสวมสะอาดเสมอ
๗. เด็กพึงมีความมานะอดทนขยันหมั่นเพียร และตั้งใจศึกษาหาความรู้
๘. เด็กพึงรู้จักประหยัดและเก็บออมทรัพย์
๙. เด็กพึงมีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าพูดกล้าทำในสิ่งที่ควร และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
๑๐. เด็กพึงทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และรู้จักรักษาสาธารณสมบัติของชาติ